

İSTANBUL BAROSU

ÇEVRE KENT ve İMAR HUKUKU KOMİSYONU

KENTSEL AFETLER/RİSK YÖNETİMİ/YEREL YÖNETİMLER

HUKUKİ SORUNLAR SERTİFİKA SEMİNERİ-2-

27 Mart 2019, İstanbul Barosu Konferans Salonu

AFETLER- 27 MART 2019

Av. ALEV SEHER TUNA- İnsanoğlu yeryüzünü kendi ihtiyaçları doğrultusunda değiştirmektedir. Yeryüzünün kendi doğal yapısından kaynaklanan faktörlerin de etkisiyle, insanoğlunun yapmış olduğu bu değişiklikler ve kullanma farklılıklarından dolayı çeşitli yeryüzü olayları görülmektedir. Bu olayların bir kısmı doğal etkenlerle ortaya çıkmakta bir kısmı da insan kökenli olarak oluşmaktadır. İşte bu olayların bazıları afet tehlikelerine yol açmaktadır.

Türkiye; coğrafik konumu, jeolojik yapısı, morfolojik ve iklim özellikleri nedeniyle, başta depremler olmak üzere, birçok afetle sık sık karşılaşmış, afetlerle baş edebilme konusunda önemli gelişme ve deneyimler elde etmiştir.

Ancak, ülkemizde denetimsiz kentleşme ve yapılaşmanın yanı sıra, hızlı ve plansız gelişen sanayi süreçleri, kentlerimizin afetlere karşı yeterince güvenli ve dayanıklı gelişmesine engel olmuştur. Afetlerin oluşum sıklığındaki artış, toplum refahı ve kalkınmanın sürdürülebilirliği için afet risklerinin azaltılmasına yönelik tedbirlerin alınmasını daha da önemli kılmaktadır.

Afetlerin neden olduğu kayıp ve zararların sosyo-ekonomik gelişmeyle olan ilişkisi her geçen gün daha iyi anlaşılmış, kalkınmayı engelleyici etkileri sık sık yaşanan afetlerde görülmüş ve ülkelerin kalkınma planlarında önemli konular arasında yer almaya başlamıştır.

Afetler; doğa ve insan kaynaklı afet olarak ikiye ayrılmaktadır.

Doğa Kaynaklı Afetler: Oluşumları tabiat olaylarına dayanan afetlerdir. Doğa kaynaklı afetlerde kendi içinde;

- **Ani gelişen doğa kaynaklı** afetler (Deprem, Sel, Toprak kayması (Heyelan), Kaya düşmesi, Çığ, Fırtına, Hortum, Volkan, Yangın vb.),

- **Yavaş gelişen doğa kaynaklı** afetler (Erozyon ve Çölleşme, Kuraklık, Küresel ısınma ve iklim değişikliği, Kıtık, Açlık, Şiddetli soğuklar, vb.), olarak sınıflandırılır.

İnsan Kaynaklı Afetler: Doğanın kendi gücü dolayısıyla değil de insanın doğaya olan etkileşiminin aşırılaşması sonucunda oluşan afetlerdir. Eğitimsizlik, bilgisizlik, dikkatsizlik, yeterli önlemlerin alınmaması gibi sebeplerden ötürü ortaya çıkarlar.

- Nükleer, biyolojik, kimyasal kazalar,
- Bilişim teknolojileri/Bilişim saldırıları,
- Taşımacılık kazaları,
- Endüstriyel kazalar,
- Aşırı kalabalıktan meydana gelen kazalar,
- Göçmenler ve yerlerinden edilenler, şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Doğal ya da insan kaynaklı afetlerin etkileri sadece insan boyutlarıyla kalmayıp, aynı zamanda çevresel etkileri de kapsamaktadır. Çevresel koşullar, bir afetin etkisini artırabilir ve aynı şekilde, afetler de çevre üzerinde etki yaratabilir. Ormansızlaşma, orman yönetimi veya tarım uygulamaları, toprak kaymalarına, su baskınlarına, toprak ve su kirliliğine yol açarak afetlerin olumsuz çevresel etkilerini gölgelemektedir. İnsan kaynaklı ve doğal afetlerin artan sıklığı ve ciddiyeti küresel ortamı değiştirebilir. Son zamanlarda meydana gelen afetlerde çevreye yönelik bu tehditlerin tümü daha bir belirgin olmuştur. Afetler, insan yerleşkeleri ve ekoloji üstünde doğrudan veya dolaylı etkilere yol açarak çevreyi etkilerler.

İnsanların afete maruz kalması halinde gerekli tüm önlemler alınmalıdır. Dolayısıyla kentlerde afete maruz kalan insanların ihtiyacı olabilecek toplanma alanlarının belirlenmesi ve varsa eksikliklerin giderilmesi son derece önemlidir.

Yoğun ve sağlıksız yapılaşmış çevreler, afet sonrasında arama kurtarma ya da ilk yardım hizmetlerini ulaştırma konularında da sıkıntılar yaşanmaktadır.

Olası bir afet esnasında ve sonrasında ulaşım olanakları afet yönetiminde önemli bir rol alacağı için, afetlere karşı kentlerde yapılmakta olan her türlü hazırlığın özellikle ulaşım odaklı olması gerekmektedir. Afetzedelerin ihtiyaç duyabileceği her türlü malzemenin gerekli bölgelere temin edilmesi konusunda ulaşım güzergahları ana işlev görmektedir.

Ulaşımın birlikte altyapının da afet kapsamında değerlendirilmesi gereklidir. Zira bir afet durumunda kentsel sistemler içerisinde en çok hasar alan sistemlerden biri de altyapıdır. Köprü ve viyadüklerin zarar görmesi, doğalgaz şebekesinin yangınlara sebep olması, su şebekesinde sızıntı ve patlakların

meydana gelmesi, elektrik şebekesine ait trafoların ağır hasarlar görmesi gibi sorunlar farklı coğrafyalarda gözlemlenen hasarlara örnek verilebilir.

Olağan dışı olaylarda ve afetlerde çok çeşitli ve çok büyük miktarlarda enkazlar ortaya çıkabilmektedir. Bu enkazların yönetimi ise afet yönetimi içinde bir uzmanlık alanıdır. Çünkü enkaz yönetimi sadece afetlere/olağandışı olaylara müdahale safhasında değil, tüm safhalarda yer alan, tüm safhaları kapsayan kendi içinde bir döngüye sahiptir.

Zaten enkaz yönetiminin dayandığı temel unsur da planlamadır. Bu nedenle afet yöneticilerinin enkaz yönetimini, enkaz yönetimi döngüsünü ve enkaz yönetimi planlamasını bilmeleri oldukça önemlidir

Özellikle de afet ve olağandışı olay öncesinde enkaz yönetimine yönelik olarak yapılan planlama çalışmaları çok kritiktir. Çünkü bu planlama çalışmaları başta müdahale safhası olmak üzere tüm ilgili safhalarda yapılacak işlerin esaslarını belirler.

Farklı afetler sonucunda farklı çeşitte enkaz ortaya çıkabilir. İnşaat malzemeleri, evsel tehlikeli atıklar, metaller, bitkiler, çamur ve tortu, beyaz eşyalar, hayvan ölüleri, tehlikeli maddeler, özel mülkler ve bu enkazların bir kısmının veya hepsinin karışımı olan karışık enkazlar örnek olarak gösterilebilir. Her bir enkaz tipinin özellikleri farklıdır ve yönetimi farklı teknikler gerektirebilir. Önceki afet tecrübelerinden bilinmektedir ki; yetersiz denetim, müdahalede organizasyonel eksiklikler, zayıf dokümantasyon ve benzeri pek çok olay enkaz yönetiminde başarısızlık getirmiştir.

Mevzuatımızdaki sorunların ortaya çıkarılabilmesi için öncelikle, hukuk sistemi içerisindeki **afet tehlike ve risklerini ilgilendiren mevzuatın** gözden geçirilmesi ve ayrıca, **yasal düzenlemelerdeki yanlışlık, eksiklik ve boşlukların taranması** yapılmalıdır. Bu doğrultuda özellikle planlama ve yapılaşma konusundaki düzenlemeleri konu alan tüm mevzuat ile merkezi ve yerel yönetimlerin konumu yeniden gözden geçirilmeli ve riskin azaltılması ve artmaması için gereksinim duyulan değişiklikler bir an önce yapılmalıdır.

Mevzuattaki sorun ve yetersizliklerin dışında, en temel sorunlardan biri **yasaların uygulanamama veya uygulanmama sorunudur**. Bunun temel nedeni de yeni kurulan bazı kurumların kuruluş kanunlarında yer alan birtakım görev, yetki ve sorumluluk karmaşasının olması ve kurula uymayanın cezalandırılma mekanizmalarının yeterince kurulmamasıdır. Bu anlamda ilgili yasaların uygulanabilirliğinin sağlanması yönünde düzenlemelere, denetim ve katılım kavramlarına özellikle önem ve öncelik verilmelidir.

Geçen hafta Seminerimizin 1. Bölümünü yaptık. Katılımınız ve geri dönüşler için çok teşekkür ederiz. Çok sayıda telefon, mail ve mesaj aldık. Konunun değişik gruplarla, sağlıkçılarla, engellilerle tekrar yapılması konusunda öneriler geldi. Komisyonum adına ilginize teşekkür ederim.

20 mart semineri Oturum Bşk.lığını benim yaptığım 1. Oturumda; 3 konuğumuz vardı.

AFAD 'dan Afet Hukukçusu Serdar TÜNEY -Afet ve Acil Durum Mevzuatını AFAD'ın çalışma sistemini , hem teşkilat hem de ulusal hukuk sorunlarını aktardı.

Afetlerde uluslararası hukuk ve AIHS. Kapsamında Devletin Yükümlüğünü ve diğer ülkeler yanında Türkiye' nin de bu yükümlülüğü ihlal nedeniyle mahkum olduğu AIHM. kararlarını paylaştı. Soru üzerine, Kartal'da İmar barışına başvurarak Yapı kayıt belgesi alan ve kendiliğinden çöken binada yaşanan 22 can kaybı nedeniyle dava süreci sonunda illiyet bağı kurulursa Türkiye'nin tazminata mahkum olabileceği tartışıldı.

Afet Risk Yönetimi konusunda İTÜ.Havacılık ve Uzay Fakültesi Meteoroloji bölümü Bşk. AFAD Danışmanı Prof. Dr. Mikdat Kadioğlu yaptığı sunumda, afet öncesi yapılması gereken RİSK yönetiminin nasıl olması gerektiğini ,afetin sıfır saniyesinden afet sonrası 3. Dakikaya kadar yapılması gerekenleri detaylı bir şekilde görseller ile açıkladı.

2. Oturumu , TBB. YK. üyesi Av. Filiz SARAÇ yönetti.

Afetlerde İdarenin Sorumluluğunu Kadir Has Üni. Huk. Fak. İdare Huk. ABD. dan Doç.Dr. Nilay ARAT, ulusal mevzuat kapsamında yargı kararları ile açıkladı. Afet sonucu maddi-ve can kayıplarından İdarenin sorumlu olması gerektiği, mücbir sebep gerekçesine katılmadığını, bir soru üzerine özel tüzel kişi Yapı Denetim Kurumlarının idarenin yetki devri anlamına geldiği için AY. ya aykırı olduğunu vurguladı. Bu konuda AY. mah. kararlarından örnek aktardı.

Yapılaşmanın afetler üzerindeki etkisi konusunda İnşaat Müh. Odası İstanbul Şb. Bşk. Nusret SUNA ,meslek odası örgütü olarak öz eleştiri yaparak, meslek etiğine aykırı davranan meslektaşları hakkında disiplin cezası uyguladıklarını, hukuki sorunları ve yargının çok yavaş işlediğini aktararak hukukçulardan mevzuat konusunda daha fazla çaba sarf etmelerini istedi. Son çıkan müteahhitlikle ilgili , müteahhitliği sınıflandıran yönetmeliği olumlu bulduklarını, ancak uygulamanın nasıl olacağını beklediklerini aktardı.

Afet ve Altyapı Sistemleri nasıl olmalıdır ? Altyapı konusunda Afet Risk Yönetimi nasıl olmalıdır. Konularını konuştuk. Alt yapı sistemlerinin iklim değişikliği nedeniyle yağışların sisteminin değişmesi sonucu kentsel sellerin ve

taşkınlarnn, hortumların sayısının ve miktarının arttığı dikkat alınarak yapılması gerektiğini, evre Yüksek Müh. Nevzat TANIRCAN anlattı.

İBB- AKOM YETKİLİ GÖNDERMEDİ

Bugünkü seminerimizde, Türkiye de Afet Riskleri ve Kentleşme- Planlama, Ormansızlaşma ve Küresel İklım Değişikliği, Afet Lojistiği , Ekonomisi, Atık Yönetim Stratejileri, Arama Kurtarma alışmaları ve Afetlerde Bina kmeleri Davaları ile Hukuki Sorunları tartışacağız.

1. OTURUM BAŞKANI- İstanbül Barosu Yönetim Kurulu yesi ve Komisyon Koordinatörümüz Av. MUAZZEZ YILMAZ

Katılımcılar

-Prof. Dr. İclal DİNÇER- YTÜ. BÖLGE VE ŞEHİR PLANLAMA BÖLÜMÜ đ.yesi

-PROF. DR. DOğANAY TOLUNAY- İST.CERRAHPAŞA ORMAN FAK. Öğr.yesi

-DOÇ.DR. EBRU DEMİRCİ- İST. Nİ. ULAŞTIRMA VE LOJİSTİK BL. Öğr.yesi

15 DK. KAHVE ARASI

2. OTURUM BAŞKANI- AV.HAYRETTİN TEKİN- Komisyon Bşk. Yrd.

Katılımcılar;

- PROF.DR.MEHMET ADAK- İST. Nİ. ULAŞTIRMA VE LOJİSTİK BL.
- AV. FİLİZ SARAÇ- TBB. YK. ÜYESİ
- EVİN NAS- ÇEVRE MÜH. ODASI İST. ŞB. TEMSİLCİSİ
- HATİCE YAKINCAN- AKUT DERNEğİ SEMİNER BİRİM SORUMLUSU

Av. MUAZZEZ YILMAZ- Değerli meslektaşlarım, değerli konuklar; öncelikle hepinizi şahsım ve İstanbul Barosu Yönetim Kurulu adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Bugün Başkanımız da gelecekti, ancak öğlen bir program değişikliği olunca yetişemedi.

Bugün Çevre Kent ve İmar Hukuku Komisyonumuzun düzenlediği seminerlerin ikincisini gerçekleştiriyoruz. Kentsel afetler, risk yönetimi, yerel yönetimler, hukuki sorunlar çok kapsamlı bir seminer, bizim İstanbul Barosunda 17 komisyonumuz var, merkez ve kurullarla birlikte sayımız 38. Çok çeşitli konularda komisyonlarımız, ama Türkiye'nin gündemi gereği sanırım en çok çalışmak durumunda olan komisyonumuz çevre kent ve imar hukuku. Çünkü sürekli güncel bir konu, her gün bir şey çıkıyor. O bakımdan ciddi bir çalışma sergiliyorlar. Ben burada hepinizin huzurunda bir kez daha komisyonumuzun değerli başkanı Sayın Av. Alev Seher Tuna'ya ve bu seminerde emeği geçen tüm arkadaşlarıma teşekkür ediyorum, verimli ve faydalı bir seminer olmasını diliyorum.

Av. ALEV SEHER TUNA- Evet değerli konuklarımız, katılımcılarımız; insanoğlu yeryüzünü kendi ihtiyaçları doğrultusunda değiştirdiği için doğanın ve yeryüzünün kendi şartlarına uymadan sadece insanların kendi ihtiyacına veya menfaatlerine göre yapılan değişiklikler sonucu günümüzde de gördüğümüz gibi birçok afetler yaşıyoruz. Türkiye'de coğrafi konumu, jeolojik yapısı, morfolojik ve iklim özellikleri nedeniyle başta depremler olmak üzere birçok afete sık sık maruz kalmakta. İşte gördüğümüz gibi hortumlar, seller, dolu yağışları yaşanmakta. Ancak ülkemizde denetimsiz kentleşme ve yapılaşmanın yanı sıra hızlı ve plansız gelişen sanayi süreçleriyle kentler afetlere karış yeterince güvenli ve dayanıklı olmamakta. Afetlerin oluşum sıklığındaki artış toplum refahı ve kalkınmanın sürdürülebilirliği için afet risklerinin azaltılmasına yönelik tedbirlerin alınmasını daha da önemli kılmakta. Afetlerin neden olduğu kayıplar, maalesef sosyoekonomik gelişmeyle de olan ilişkisi her geçen gün daha da anlaşılmalı ve kalkınmayı engelleyen en önemli nedenlerden biri olmuştur. Doğa kaynaklı ve insan kaynaklı olmak üzere afetleri sayabiliriz.

Geçen haftaki seminerimizde belli konuları işledik. İlk olarak Afet ve Acil Durum Kurumu AFAD temsilcisi hukukçu, afet uzmanı Serdar Tüney afet mevzuatıyla

ilgili sunum yaptı. İkinci olarak Burak Gemalmaz Hocamız da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında afetleri değerlendirdi. Ülkemizde ve tüm dünyada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu afetlere maruz kalınması sebebiyle ihlaller nedeniyle yaşadığı mahkumiyetleri anlattı. Üçüncü olarak diğer konuğumuz afet uzmanı meteoroloji mühendisi Mikdat Kadioğlu Hocamız detaylı bir sunum gerçekleştirdi. Afetten nasıl korunulabilir, bunları anlattı.

Sonra 2. Oturuma geçtiğimizde Kadir Has Üniversitesi İdare Hukuku Öğretim Üyesi Doç. Nilay Art idarenin hukuki sorumluluğunu anlattı. Yani en son tartışılan konumuz Kartal'daki kendi kendine çöken Yeşilyurt Apartmanı oldu.

Yapılaşmanın afetler üzerindeki etkisi konusunda da İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanı Nusret Suna meslek odası örgütü olarak özeleştiri yaptı, kendi meslektaşlarının da bu bina yıkılmalarında veya çökmelerinde sorumluluklarının olduğunu kabul etti. Kendilerine bu kişilerin bildirildiğinde gerekli disiplin soruşturmalarının yapıldığından bahsetti ve yasal boşluklardan bahsetti.

Afet ve altyapı sistemleri konusunda yaşadığımız kentsel seller ve taşkınlarla ilgili olarak da çevre yüksek mühendisi Nevzat Tanırcan bir sunum yaptı.

Bir konuğumuz daha olacaktı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi AKOM temsilcisi tüm davetlerimize rağmen gelmeyi kabul etmedi. Yani gelmezlik değil, önce programları uygun olmadığını söylediler, ondan sonra da neden gelmediğini sordum. Çünkü afiş de basıldı, telefonla uğraştım, ulaşmak için çok uğraştım. “*Gelmek mi istemiyorsunuz İstanbul Barosu olduğu için*” dedim. Yani bunun siyasi bir tarafı yok, “*herhalde*” dedi çıkan bir yetkili kimse, ismini de vermedi.

10 yıldan bu yana hiçbir etkinliğimize katılmadılar. Ancak Sayın Kadir Topbaş eski Büyükşehir Belediye Başkanı çok kibar bir adam, her etkinlik günü telgraf gönderirdi ve şurada bu telgrafı okurduk “*program uygun olmadığı için davetinize gelemedim, ancak başarılı çalışmalar dilerim*” diye, ama bu defa herhangi iki kelimelik gelemiyoruz, programımız yoğun diye bile bir cevap alamadık. Çünkü biz Baro Başkanımız Mehmet Durakoğlu'nun imzasıyla resmi bir yazı gönderdik, onun için ısrarla bunu vurguladım ki davet edildiği halde bu kadar önemli bir konuda herkesi aydınlatmak üzere neden gelmediler, merak ediyorum.

Bugünkü seminerimizde de Türkiye'de afet riskleri ve kentleşme, planlama, ormansızlaşma ve küresel iklim değişikliği, afet lojistiği, afet ekonomisi, atık yönetimi

stratejileri, arama-kurtarma çalışmaları ve afetlerde bina çökme davalarıyla hukuki sorunları tartışacağız.

1. Oturum Başkanı olarak Av. Muazzez Yılmaz'ı kürsüye davet ediyorum.

1. Oturum konuklarımız Prof. Dr. İclal Dinçer Yıldız Teknik Üniversitesi Bölge ve Şehir Planlama Bölümü öğretim üyesi,

Prof. Dr. Doğanay Tolunay İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Orman Fakültesi öğretim üyesi,

Doç. Dr. Ebru Demirci İstanbul Üniversitesi Ulaştırma ve Lojistik Bölümü öğretim üyesi, buyurun.

Av. MUAZZEZ YILMAZ- Az önce komisyonumuzun değerli başkanı Alev Hanımın da bahsettiği gibi üç konuşmacımız var bu oturumda, ilk konuşmacımız Prof. Dr. İclal Sema Dinçer Karahasanoğlu Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Şehircilik Kentsel Yenileme ve Koruma Anabilim Dalı öğretim üyesi, ICOMOS'un da başkanı, Türkiye başkanısınız Sayın Hocam, birçok dernek ve meslek odalarında değerli çalışmalarınız var. Biz bu oturumda sizden Türkiye'de afet riskleri ve kentleşme, afete dirençli kent planlama yaklaşımı konusunda bilgi alacağız, buyurun.

Prof. Dr. İCLAL SEMA DİNÇER KARAHASANOĞLU- Çok teşekkür ediyorum değerli katılımcılar, sizleri saygılarımla selamlıyorum, davetleri için İstanbul Barosuna ve Çevre Kent ve İmar Hukuku Komisyonuna çok teşekkür ediyorum.

Konu tabii çok yoğun, o nedenle biraz hızlı hızlı anlatmaya çalışacağım. Hangi tarafından tutacağımızı yakalamak biraz zor.

Av. MUAZZEZ YILMAZ- 30 dakika süreniz.

Prof. Dr. İCLAL SEMA DİNÇER KARAHASANOĞLU- Üç başlık altında sizlere bir sunuş hazırladım.

Birinci başlıkta dünyanın afetlere karşı yaklaşım geliştirdiği birinci dönem diye adlandırabiliriz. Burada Birleşmiş Milletlerin Yokohama yaklaşımından biraz değineceğim, bunu hızlı geçeceğim. Türkiye'deki yapılan çalışmalara bu dönemde AFAD ve İstanbul'un çalışmalarına kısaca göz atacağız.

İkinci başlıkta ikinci döneme bakacağız. Birleşmiş Milletler afetlerinin azalması,

azaltılması programı Sendai çerçevesine değineceğim ve Türkiye’de yeni yönetim sistemi, yani Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulan yeni yönetim sistemi içerisinde afet konusu ve planlama konusu nereye oturuyorum sorularını sormaya çalışacağım.

Üçüncü bölümde de dünyada dayanıklı kentler, riskleri afete dirençli kent planlama yaklaşımı konusunda nasıl noktadayız ve Türkiye’de bu konuda ne yapılıyor sorularını sorarak bitirmeye çalışacağım.

İlk önce dünyadaki birinci döneme hızla bakıyoruz. Birleşmiş Milletlerin 90-99 doğal afetleri azaltma uluslararası 10 yılıyla hikâye başlıyor. Öncesi de var elbette, ama daha önceki konuşmacılar söz etmişlerdir, diğer bilgilerle de bütünleşebilir. Daha sonra 1994 yılında Yokohama stratejisini görüyoruz, ardından 2005 yılında Kobe’de gerçekleştirilen Afetlerin Azaltılması İkinci Dünya Konferansında ortaya çıkan HYOGO çerçevesine bütün dünyaya yaygınlaştırılmaya çalışıldığını görüyoruz. Birleşmiş Milletlere üye 168 ülke de bu şeyi kabul ediyor Türkiye de dahil olmak üzere, HYOGO’nun çerçevesi nedir diye hatırlayalım. Afet risklerinin azaltılmasıyla sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişkinin kurulması ta o tarihten itibaren ön plana çıkıyor. Bilincin geliştirilmesi, kurumların ve mekanizmaların ülkeler tarafından kurulması ve acil durum hazırlıklarının yapılması, öncelikli beş eylem planı var. Risklerin azaltılmasını öncelikli hale getirmek, güçlü bir kurumsal temel oluşturmak, riskleri tanımlamak, bilgi bankasını oluşturmak, farkındalık yaratmak tüm seviyelerde, toplumun tüm seviyelerinde farkındalık yaratmak, riskleri azaltmak, harekete geçmeye hazır olmak, yani bir organizasyon şemasının ortaya çıkması.

İki önemli başlığı var aslında: Sürekli ve sistematik bir planlama yaklaşımını yapmak, yani kentleri bu bağlamda planlamak, ama aynı zamanda da meydana gelecek afetlere karşı acil yardım planlarının hazırlanması, dolayısıyla kentlerin planlanmasıyla acil yardım konusunun birlikte, afete karşı direncin birlikte düşünülmesi gerektiğinin ilk mesajlarını 2005 yılındaki çerçeveye burada alıyoruz. Bu kapsam içerisinde Türkiye’de neler yapılıyor diye baktığımız zaman karşımıza AFAD’ın çalışmaları çıkıyor öncelikli olarak AFAD Başbakanlığa bağlı olarak o tarihte kurulduğu için Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı tarafından çok kapsamlı bir afet müdahale planı hazırlıyor. Ardından valilikler başkanlığında kurulmuş müthiş sistemleri var. Gene HYOGO çerçevesi eylem planının uygulanmasına yönelik ulusal eylem raporu hazırlanıyor 2013, 2015 yılına kadar bu rapor getiriliyor ve şu andaki

cumhurbaşkanı yardımcısı olan Fuat Oktay'ın başkanlığında bu işler sürdürülüyor. AYDES denilen bir sistemin kurulduğunu görüyoruz afet yönetim ve karar destek sistemi projesi kapsamında ve onun akabinde de bilgi bankasının oluşturulmaya başlandığını, dolayısıyla HYOGO çerçevesi içerisinde birtakım faaliyetlerin yapıldığını görüyoruz. Fakat burada soru şu: Bunların hepsinin topluma yansması ve toplum tarafından benimsenmesinin hangi noktasındayız?

İstanbul'un çalışmalarına da bakabiliriz. Aslında yetki İstanbul Valiliğinde olduğu için bu konuda AFAD'dan sonra illerde İstanbul Valiliği gibi valilikler görev yapıyorlar. Onun da yaptığı çalışmaları incelediğiniz zaman müthiş teorik çalışmalar gerçekleştirildi. İşte 8 kitabını, 10'dan fazla broşürünü, vesairesini izliyoruz. Bu kitaplar akademik danışmanlık alınarak hazırlanan tamamen HYOGO çerçevesinde uyumlu ve uygulamaya da ipuçları veren kitaplar, ama bu kitapları yine toplum biliyor mu, ilgililer biliyor mu? Hayır, bilmiyor. Onun da cevabını vererek ikinci döneme hızla geçelim. İkinci dönemde Sendai çerçevesinden söz edeceğiz. Çünkü içinde bulunduğumuz dönem bu dönem, bu konuda Türkiye neler yapmalı, onlara bakacağız, ama önce Sendai'den kısaca bir söz etmek gerekiyor. Sendai HYOGO çerçevesini esas alıyor ve Birleşmiş Milletlerin 1000 yıl kalkınma hedeflerinin kazanılması için buradan hareket etmek, yani sürdürülebilir kalkınmayla -o 1000 yıl kalkınma hedeflerinin özü de sürdürülebilir kalkınma- bağlamak gerektiğini vurguluyor. HYOGO planının eksiklerinden söz ediyor. Birtakım eksiklikler, işte afete dirençliğin tüm seviyelerde teşvik edilmesinin gerçekleşemediği, yeterli uygulama araçlarının dünya üzerindeki uygulamalarda olmadığından söz ediyor. Hükümetler ve ilgili paydaşların -burada da paydaş şeyinin öne çıktığını görmekteyiz- ve bütüncü bir şekilde uygulanması. Eğer toplum tarafından bu süreçler benimsenmezse, afete karşı dirençli hale gelemeyiz mesajının verildiğini görüyoruz ve sürdürülebilir kalkınmayla ilgisinin kurulduğunu görüyoruz.

Gene Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı 2012'yle de bağlantılarını kuruyorlar ve bu yaklaşımın tüm seviyelerde entegre edilmesi çağrısında bulunuyorlar. Böylelikle afet risklerinin azaltılmasında koordinasyonun sağlanması ve paydaşların uygun seviyelerdeki tam ve anlamlı katılımının güçlendirilmesi, bunları vurgulayayım özellikle çok kapsamlı olduğu için, afete dirençliliğe, çevreye, teknoloji ve araştırmaya yatırımda bulunulması gibi vurgular raporun, Sendai çerçevesinin temel belirleyicileri oluyor. Bu çerçevenin doğa ya da

insan kaynaklı tüm risklere karşı küçük ölçekli ve büyük ölçekli, sık ve seyrek, ani ve yavaş gelişen tüm afetlere karşı toplumların hazırlanması gerektiği, katılımcı bir süreçle hazırlanması gerektiği vurgusunun olduğunu görüyoruz.

Birleşmiş Milletlerin kurmuş olduğu Afet Riski Azaltma Uluslararası Ofisi, gene uluslararası stratejisi bu bağlamda karşımıza çıkıyor ve 2010-2011 yılını kentleri dayanıklı yapma kampanyasıyla başlattıklarını görüyoruz. Buna da sonra yeniden dönüş yapacağım. Türkiye’de yeni yönetim sistemi peki, şimdiye kadar yapılan çalışmaları alıp AFAD’ın yaptığı, İstanbul Valiliğinin yaptığı çalışmaları alıp nasıl kullanacak? Onun için o yönetim sisteminin nasıl olduğuna, kimin ne yetkilerle donanmış olduğuna bakmamız gerekiyor. Şimdi ona bakacağız.

Gördüğünüz Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle kurulmuş olan ilişkiler şeması, birinci merkezde Cumhurbaşkanı, birinci halkada politikalar kurulu, ondan sonraki halkada bakanlıklar yer alıyor. Ofisler var finans, iletişim, vesaire gibi, ama sol üst tarafta da çeşitli kurulların olduğunu görüyoruz. Kurullardan bir tanesi Strateji ve Bütçe Başkanlığı, bu Strateji ve Bütçe Başkanlığına çok dikkat etmek gerekiyor. Bütün sistemin başlangıcının orada olduğunu, planlamayla ilgili tüm sistemin başlangıcının orada olduğunu göreceğiz bir sonraki slaytta, diğerlerine tekrar döneceğim.

Evet, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Milli Güvenlik Kurulu, Milli İstihbarat, Milli Saraylar, Türkiye Varlık Fonu gibi aynı statüde doğrudan Cumhurbaşkanına bağlı olarak çalışan bir başkanlık ve bu başkanlığın görevlerine baktığımız zaman önce Devlet Planlama Teşkilatının, daha sonra Kalkınma Bakanlığının gerçekleştirdiği bütün üst ölçekli, ülkedeki üst ölçekli planları doğrudan Cumhurbaşkanına bağlı olarak bu birimin yapacağını okuyoruz. Sol tarafta Plan ve Programlar Genel Müdürlüğü var, burada bütün bütçelendirme meseleleri var, bu tarafta da sektörler yer alıyor. İşte tarım dairesi, imalat, sanayi, ulaştırma, enerji gibi daireler yer alıyor. Dolayısıyla Devlet Planlama Teşkilatının Kalkınma Bakanlığına dönüşüp, oradan da doğrudan Cumhurbaşkanlığına bağlandığı bir sistem içindeyiz. Hiçbir bakanlıkla şeyi yok. Dolayısıyla böyle bir sistemde üst ölçekteki afetle ilgili, sürdürülebilirlikle ilgili kararların geliştirilmesini de oradan beklememiz gerekiyor.

Şimdi geliyoruz diğer kurumlara, İçişleri Bakanlığına bağlı olarak Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı söz konusu, 2009 yılında Sivil Savunma Afet İşleri Türkiye Acil Yönetim Başkanlığı kapanıyor ve Başbakanlığa bağlı olarak AFAD

kuruluyor. Bu biraz önce işlerini, raporlarını gördüğümüz birim, bu birimim Cumhurbaşkanlığı düzenlemesi sırasında, İçişleri Bakanlığına bağlandığını görüyoruz. Dolayısıyla içişlerinin bünyesinde de AFAD'ın faaliyet yürüteceğini, dolayısıyla bütün sürdürülebilirlik, vesaire gibi üst ölçekteki plan kararlarının bu birimle de ilişkili olduğunu tespit ederek devam edelim. Başkanı var, işte Planlama, Risk Azaltma Dairesi, Müdahale Dairesi, İyileştirme Dairesi, Deprem Dairesi gibi daireler söz konusu tahmin edebileceğiniz gibi ve bütün yapılanma merkezi yönetim üzerinden olduğu için illerde de belediyeler değil, doğrudan valilikler yetkili durumda. Bu da İstanbul Valiliğinin sayfası: Afete hazır İstanbul. Ulaşılan kişi sayısı 410 000, yani evvelsi günü aldım şey gözüküyor.

Devam ediyorum. Bir başka planlamayla ilgili söz etmemiz gereken afet, dayanıklılık, sürdürülebilirlik konularında, kentlerin planlanmasında yetki kimde diye baktığımız zaman merkezi yönetimle Çevre ve Şehircilik Bakanlığı karşımıza çıkıyor ve onun da iki tane müdürlüğünden söz etmemiz gerekiyor. Bir tanesi Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü, ikincisi de Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bütün kentlerdeki, bütün kırsal alanlardaki planları gerek duyduğu takdirde kendisi yetkisine alıp yapma yetkisine kurulduğu 2012 yılından itibaren, KHK'yla kurulduğu 2012 yılından itibaren sahip. Yani belediyelerin sınırları içerisinde istediği parselde, istediği noktada plan yapma yetkisine sahip olmuş durumda. Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü ise her türlü ölçekte fiziki planlara ve uygulamalara esas teşkil eden üst ölçekli mekansal ve strateji planlarını ve çevre düzeni planlarını gerçekleştirmekle görevli ve aynı zamanda da risk yönetimi ve sakınım planlarını burada görüyoruz. Yapılmasının ve onaylatılmasına ilişkin kuralların belirlenmesi, dolayısıyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı da yetki konusunda sakınım planı hazırlama, yani riske dayanıklı, afete dayanıklı plan hazırlama yetkisinin burada olduğunu görüyoruz. Şimdi mesele merkezi yönetimin bu farklı noktalarındaki yetkilerin birbirine bağlanması ve onun da yerel, Sendai çerçevesinin temel felsefesi olan onun da yerelleşmeyi nasıl sağlayacağı sorusuyla karşı karşıyayız. Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Müdürlüğüne baktığımız zamansa, burada kentlerin dönüştürülmesi gibi o da başka bir eksen üzerinde yürüyor. Çok da Sendai çerçevesiyle bağlayabileceğimiz bir nokta yok. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin yapılanması nasıl planlamayla ilgili diye baktığımız zaman Başkana bağlı Genel Sekreterlik yardımcılıklarından bir tanesi Deprem Risk Yönetimi

ve Kentsel İyileştirme Daire Başkanlığı, bunlardan bir tanesi alt birimleri Deprem ve Zemin İnceleme Müdürlüğü, diğeri Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü. Deprem ve Zemin İnceleme Müdürlüğünün genel görevi aslında jeolojik yapıyı, vesaireyi, zeminin taşıyabileceği durumu araştırmasını yapmak, planlara altlık hazırlamak olarak karşımıza çıkıyor. Kentsel Dönüşüm Müdürlüğünün bu sefer görevine bakıyoruz, Sendai çerçevesiyle uyumlu olacak mı, sürdürülebilir kalkınma, vesaire afete dayanıklı sakinim planlaması gibi kavramlar var mı bu çerçevede tanımlar içerisinde diye baktığımız zaman hemen karşımıza 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun geliyor. Bu kanunun içeriğine girmeyeceğim, bunu uzun uzun tartıştık, biliyoruz. Tek parsel ölçeğinde yıkılıp yeniden yapılanan kentlerimizin yoğunluklarının ne kadar arttığı, donatılarının ne kadar eksik hale geldiği, bir müddet sonra ulaşım, donatı alanı, toplumsal problemlerle ne kadar karşı karşıya kalacağımızı biliyoruz. Dolayısıyla Büyükşehir Belediyesinin tabi olduğu şeyse 6306 sayılı Yasa olarak karşımıza çıkıyor. Alt tarafta belki bütüncül diyor, afete duyarlı diyor, yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik diyor, ama bütün bunların hepsinin aslında yasal bir tabanı yok, bir iyi niyet, temenni şeklinde bir ortam yarattığını vurgulamak lazım.

Tekrar Cumhurbaşkanlığı yapılanmasına dönüyorum. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığından da söz etmek gerekiyor. Bunu da neden söz ediyorum? Belediyelerin yatırım kararlarını verebilmek açısından tamamen merkezi yönetime bağlı olduklarını göstermek için bu slayt var ve Büyükşehir Belediyesi bütün yapacağı yatırımlarda İçişleri Bakanlığına bağlı olan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığından izin almak, bütçesini oradan oluşturmak, raporlamak, stratejik planını raporlamak, gerçekleştirme düzeyini raporlamak ve bütünüyle merkezi yönetimin denetimine tabi olarak hayatını devam ettirmek durumunda. Bu da ne demek aslında? Yerelleşmeyi tartıştığımız günümüzde bunun merkezi bir yapıya doğru dönüştüğünü görüyoruz. Bu diğer iller için de benzer şekilde.

Şimdi üçüncü bölüme geliyoruz dayanıklı kentler ya da afete dirençli kent planlama yaklaşımıyla ilgili olarak...

Prof. Dr. İCLAL SEMA DİNÇER KARAHASANOĞLU- Keşke daha önce söyleseydiniz. Ben bir taraftan anlatmaya devam edeyim, vaktim az, ama azaltırsak iyi olur.

Prof. Dr. İCLAL SEMA DİNÇER KARAHASANOĞLU- İşte her şey

planlandığı gibi olmuyor. Bu çok güzel bir örnek oldu benim anlatmak istediğim şeye, tepeden planladığınız zaman, yerinizden planladığınız zaman olmuyor.

Peki, resilience kavramı dirençlilik, dayanıklılık, değişimle başa çıkma, uyum sağlama, çabuk iyileşme becerisi, esneklik gibi şekilde tercüme ediliyor türkçeye ve biraz önce de söylediğim gibi 2010-2011 yılı dirençli kentler kampanyası olarak adlandırılıyor. Birleşmiş Milletlerin dirençlilik tanımını da aslında kısaca söyledim yukarıdaki kelimelerle, tehlikelere maruz kalmış bir sistemin, topluluğun veya toplumun kendi temel yapılarını ve işlevlerini koruma ve onarım dahil bir tehlikenin etkileri karşısında zamanında ve etkin bir şekilde direnme, soğurma, uyum geliştirme ve iyileştirme becerisi olarak tercüme edebiliriz. Dolayısıyla dirençlilik tanımı Birleşmiş Milletler tarafından bu şekilde yapılıyor. Bu tanımın çıkışı 19. Yüzyıla dayandığını söylüyorlar. Her bir sektörel yapı bunu farklı farklı tanımlıyor. İşte psikolojide kullanımı var, 70'lerde ekolojide kullanımı var, ama son geldiği aşama Birleşmiş Milletlerin 2015-2030 sürdürülebilir kalkınma hedefleri dediğimiz hedeflerine kadar ulaşıyor. O hedeflerin temel argümanı bu STG'ler diye adlandırılan ve bizim planlama alanında çok son zamanlarda sıklıkla kullandığımız kavram ve bu da aslında Sendai'ye de referans verecek, şimdi hep beraber göreceğiz. Bu Birleşmiş Milletlerin genel riskleri yöneten genel sekreteri Mizutori'nin ... (33.33) bir sözü: *"Risk bilgisi yoksa sürdürülebilir değil, sürdürülebilir değilse insanlığa maliyeti var -çünkü bir noktadan sonra artık maliyetle de ilişkilendiriyorlar- Felaketlerden kaynaklanan ekonomik kayıpları azaltmak, bizi yaşama dönüştürme gücüne sahip kılar"* diyor ve 13 Ekimi Uluslararası Afetleri Azaltma Günü olarak dünya çapında kabul ediyorlar. Bunu da kayda geçirmiş olalım.

Sendai çerçevesinin afet riski azaltma 2015-2030 planının en temel sloganı insan merkezli bütün afetleri kapsayan ve çok sektörlü temel yaklaşım olduğunu, afet risk azaltma yaklaşımının bu olduğunu bir kez daha vurgulamış olalım. Tüm toplumun yaklaşımı sağlık, savunma, yasal sistem, finans, ulaşım, telekom, enerji, gıda ve su gibi temel ihtiyaçların alt ölçekten üst ölçeğe kadar, yani toplumda en tabanda toplum, onun üstünde yerel yönetim, en üstte merkezi yönetim üçgeni içerisinde gerçekleştirilmesi gerektiğini, Sendai çerçevesinin temel bileşenlerinin bu olduğunu gösteren şemayı da sunmuş olayım.

Bu Sendai çerçevesinin operasyonel hale getirilmesi 2015-2030 yılında uygulanacak olan kentleri dayanıklı yapmak *"benim kentim hazırlanıyor"* sloganıyla

yola çıkıyorlar. Birinci koşul organize olmak, dolayısıyla devletin, kurumların, merkezi yönetim ya da yerel yönetimin yapacağı planlar, programlar, raporların ötesine geçmek gerektiğini artık söylüyor ve sivil toplumun organize olmasını vurguluyor. İkinci koşul bilgiyi depolamak, dijital hale getirmek ve gerek duyduğu anda kullanılabilir tutmak, bu da çok çok önemli bir ayak. Üçüncü sırada mali kaynak yaratmayı vurguluyorlar. Dördüncü sırada esnek bir kent planlama anlayışı, beşinci koşulda ekosistemi koruyucu işlevleri geliştirmek için doğal alanların korunması gerektiğine vurgu yapıyor. Buna da herhalde bizim hassasiyetle bakmamız gerekir. Altıncı koşul bir kurumsal kapasite oluşturma, yani sadece raporu yazan uzmanlardan oluşan bir kurumsal kapasite değil bu, daha yaygın, toplumun tüm kesimlerindeki kurumlara yaygınlaşmış bir kapasite oluşturmak. Yedinci koşul sosyal kapasiteyi anlamak, sosyal kapasiteye göre durum, vaziyet alma, neyi ne kadar verdiğiniz zaman ne alırsınız ancak o sosyal yapıyı tanırsanız çözümleyebilirsiniz. Altyapının dayanıklılığı, bu zaten olmazsa olmaz. Dokuzuncu koşul etkili müdahale, yani bir afet gerçekleştiği anda ona nasıl müdahale edeceksiniz? Onuncu koşul da eski haline hızla geri döndürmek veyahut daha iyisini yapma koşullarını tanımlıyorlar.

Şimdi bu Sendai çerçevesinin dayanıklı kent yapma sloganıyla bütün kentleri etkilediği sistem. Birleşmiş Milletlerin 2015-2030 arasında gerçekleşmesini öngördüğü gene imza altına alınan sürdürülebilir kalkınma 17 tane hedefi var. Bu 17 hedefin ayrı ayrı söylemeyeceğim, ama aşırı yoksulluğu sona erdirmek, eşitsizlik ve adaletsizlikle mücadele etmek, iklim değişikliğini düzeltmek konusunda eksenleri var ve insan odaklı dönüştürücü evrensel ve bütünleşik olmak durumunda. Burada işte birinci hedef yoksulluğa son, açlığa son, sağlıklı bireyler gibi devam ediyor, ama bizim bugünkü konumuzla ilgili olan iklim değişikliğine uyumu ve afetlere karşı dayanıklılığı dikkate alan Sendai afet riski azaltım çerçeve belgesi 2015-2030'u benimseyen ve uygulayan kent ve yerleşimlerin sayılarının artırılması, yerel malzeme kullanılarak sürdürülebilir ve dayanıklı binaların inşasının desteklenmesi şeklinde Sendai çerçeve belgesi sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin içerisinde yer alıyor. Bu da, sürdürülebilir kalkınma hedefleri de, 17 hedef de aslında ülke çapındaki planlama, yani stratejik doğrudan Cumhurbaşkanlığına bağlı olan ve kalkınma planlarını hazırlayacak olan kurumun, Strateji daire Başkanlığının görevi olarak gözüküyor.

Hızla Türkiye'de ne yapılabilir, şu andaki yasal düzen, sistem nedir, buna

Sendai çerçevesine oturabilir mi, ona bakacağız. Dirençli kentlerle ilgili literatürde Türkçe yayınlar da oluşmaya başladı. İşte emniyetli açık alanlar demiş arkadaşlarımız, stratejik binalar, erişim sistemi, hayati altyapı nedir, mahalle ölçeğindeki açık alanlardan başlayıp diğerine kadar devam ediyor. Peki, yasal altyapımız ne, şu anda Sendai çerçevesi sürdürülebilir kalkınma hedeflerini uygulayabilecek kapasiteye yasal olarak ve kurumsal olarak sahip miyiz, bunu birazcık tartışarak bitirmek istiyorum.

3194 sayılı bir İmar Kanunumuz var. Giderek giderek bir kenara atılmaya başladı ve devam ediyor. Afet, risk, dayanıklılık, sakınım planı gibi kavramlar hiçbir şekilde yer almıyor bu İmar Yasasında, onun yerine, bu yasa yerine parsel ölçeğinde plan yapmaya, bazı kurumlara plan yapmaya yetkili kılmaya uygun yasalar çıkıyor. 3194'ün çok sınırlı bir etkisi olmuş durumda, halbuki bu İmar Kanununun bütün kentlerin planlanmasıyla ilgili konuları kapsadığı için kapsayıcı ve geliştirici olmak durumundaydı. Bu yasa geliştirilmeliydi, o yapılmadı. 6306'yı dediğim gibi biliyoruz. Onun da tanımlarına baktığımız zaman afet riski altındaki alanlar, riskli alan ve riskli yapı gibi son derece yapı ölçeğinde ve yapı yoğunluklarını artırma yönünde bir çerçevesi var. Peki, Büyükşehir Belediyesinde afetlerle ilgili meseleler ne diyor? İl düzeyinde yapılan planlara uygun olarak doğal afetlerle ilgili planlamaları ve genel hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak diyor. Büyükşehir Belediyesinin afet yönetimiyle ilgili, dirençli kent yaratmayla ilgili bugün itibarıyla elindeki yetki sadece ve sadece doğal alanlar, afetlerle ilgili planlamaları diğer hazırlıkları Büyükşehir ölçeğinde yapmak, ama bunun devamında da baktığımız zaman afet bölgelerine araç, gerek ve malzeme desteği vermek, itfaiye, acil yardım, vesaire gibi kavramlardan söz ediyor. Planlamayla ilgili sakınım planlaması, dayanıklı kent yaratmayla ilgili bir görev henüz yasada tanımlanmamış durumda. İlçe belediyelerine geldiğimiz zamansa, onun afetle ilgili konuyu belediye zabıtası, itfaiye ve acil durum planlaması altında görebiliyoruz. Onların da plan yapma konusundaki şeyleri sadece mevcut duruma müdahale şeklinde sınırlı.

Şimdi tekrar merkezi yönetime dönelim ve Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığına bakalım. Bu da Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı İçişleri Bakanlığına bağlı olarak kurulmuştu. Bu olayların meydana gelmesinden önce, yani AFAD'ın altında -daha kolay anlaşılması için- AFAD bünyesinde çalışacak olan bir birim var: Planlama ve Risk Azaltma Daire Başkanlığı, dolayısıyla hemen yine

merkeze gittik. Özellikle c şıkkına dikkatinizi çekmek istiyorum. Zarara uğraması muhtemel yerlerin plan, proje ve imar esaslarını belirler. Yani 81 ilin imar esasları riske uğrayacak yerlerin plan ve projelerini hazırlamakla görevli gibi gözüküyor. Bu nasıl koordine edilir, belediyeler nasıl devre dışına düşmüş olur bu şekliyle, onu da sizin bilgilerinize, görüşlerinize sunuyorum.

Bir de elimizde mekansal planlar yapım yönetmeliği var. Bu yönetmelikle neyi başarabiliriz, ona bakacağız. Bu yönetmeliğin amacı ülke, bölge ve şehir düzeyinde sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek, yaşam kalitesini yükseltmek, sağlıklı ve güvenli çevreleri oluşturmak üzere kullanılan bir yönetmelik bu, aslında İmar Kanununda yer alması gerekirken böyle bir yönetmelikle iş çözülmeye çalışılıyor. Üçüncü bölümde, mekansal plan kademelenmesiyle ilgili bölümde planlama ilke ve esaslarına uygun planların hazırlanması gerektiğini, 9 bendinde de *“planlarda afet, jeolojik ve doğal veriler esas alınır”* hükmüyle sınırlı olduğunu görüyoruz. Plan kademelerine geldiğimizde de *“gerekli görülmesi halinde kentsel risk analizleri veya sakınım planlaması çalışmaları yapılır”* deniliyor. Dolayısıyla plan yapma meselesi yine merkezi yönetim AFAD’ın il valiliklerine vermiş olduğu bir görev haline geliyor. Dolayısıyla belediyeler bu noktada da devre dışına düşmüş oluyor.

Mekansal strateji planı en üstteki plan, bugün Cumhurbaşkanlığının 100 projesi içerisinde mekansal strateji planlarının hazırlanması konusu da gündeme alınmış durumda ve önemli çalışmalar da yapıldı, çeşitli çalıştaylar, ama bu planı tanımlarken, mekansal strateji planını tanımlarken ulusal ve uluslararası yatırımları kolaylaştırmak üzere hazırlanacak mekansal strateji planları diye tanımlandığını da bilgilerinize sunayım. Afetle ilgili bir ifadenin yer almadığını da bilmek durumundayız. Bu şeyin içerisinde çevre düzeni planı, imar planları, koruma amaçlı imar planları ve bütünleşik kıyı alanları planlamasına dair esasların hepsinde de afetle ilgili kelimeler, afet zararlarının azaltılmasına yönelik olarak tehlike ve riskler analiz edilecek, tanımlanacak ve tedbirler alınacaktır şeklinde ifade ediliyor ve bütün bunlar da AFAD’ın valiliklerdeki teşkilatlarıyla gerçekleşiyor.

Sonuç: Şimdi **Uluslararası Risk Yönetişimi Konseyi** diye bir konseyin vurgusuyla bitirmek istiyorum. Bu çok yeni kurulan bir inisiyatif, insan sağlığı ve güvenliği, çevre, ekonomi, genel olarak toplum üzerinde etkisi olarak sistemik riskler hakkında iç görü sağlayarak risk ve fırsatların anlaşılmasını ve yönetiminin geliştirilmesine yardımcı olmayı amaçlayan bağımsız, kâr amacı gütmeyen bir vakıf

olarak kendilerini tanımlıyorlar. Bu vakfın temel amacı dayanıklı toplum, dayanıklı kent yaratabilmek için sivil inisiyatifin önemli olduğunu vurgulamak, o nedenle de bütün sistemin hepsine baktığınızda en ortaya iletişimi koymuşlar. Communication dediği anda bütün sistemin işleyebilmesi için iletişimin olmazsa olmaz bir gerçek olduğunu vurguluyor.

Şu şemayla da bitirmek istiyorum. En üstte çekirdek risk yönetim süreci diyor. Yani ön değerlendirme, risk değerlendirmesi, risk ve endişe değerlendirmeleri, biraz Sendai çerçevesine onun öncesinde yapılan işlerin hepsinin o noktada toplandığını kabul edebiliriz, ama bunun gerçekleşebilmesi için adım adım bir defa organizasyon kapasitesinin ne olduğunun bilinmesi gerekiyor. Varlıklarımız neler, becerilerimiz neler? Hep toplumunki birbirinden farklı, dolayısıyla bunun da analiz edilmesi lazım. Yeteneklerimiz neler? Aktör ağı dediğimiz sistemi kurmak durumundayız. Politikacılar, düzenleyiciler, endüstri alanları, iş alanları, STK'lar, medya, genel kamu bu ilişki ağı nasıl kurulur afetle mücadelenin ötesine geçip dirençli, dayanıklı kentler yaratabilmek için? Politik ve kurumsal kültür nedir? Politik ve kurumsal kültür işte biraz önce anlattığım merkezileşme mi, yoksa yerel yönetimler vasıtasıyla mı bu dayanıklı kentleri yaratmayı başarabileceğiz? Tam da bundan söz ediyor ve son olarak da sosyal iklim, insanın yapısı nedir? Bir toplumun yapısı aslında sistemi kurmak açısından çok büyük belirleyici, o olmadan bir sonraki, bir sonraki oluşmayacaktır. Dolayısıyla düzenleyici kurumlara güven, algılanan bilim otoritesi, sivil toplumun yapısı gibi konular bizim afetle mücadelemizde ve dayanıklı kent yaratma sürecinin gerçekleşmesinde en önemli faktör olarak karşımıza çıkıyor. Umarım süremi çok aşmamışızdır, biraz aştım da, çok teşekkür ediyorum.

Av. MUAZZEZ YILMAZ- Evet, Prof. Dr. İclal Dinçer'e biz de çok teşekkür ediyoruz. Sağ olun, çok güzel bir şekilde özetlediniz. Ancak bu kadar olabilirdi. Şimdi ikinci konuşmacımız Prof. Dr. Doğanay Tolunay İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Orman Fakültesi Toprak İlimi ve Ekoloji Anabilim Dalında öğretim üyesi, doğru söyledik, değil mi Hocam? Çünkü Cerrahpaşa'nın ayrılmasıyla birlikte...

Av. MUAZZEZ YILMAZ- Evet, Hocamız 2004-2012 yılları arasında Teknik Üniversitede de peyzaj mimarlığı bölümünde misafir öğretim üyesi olarak dersler vermiş, toprak ilmi, orman ekolojisi, ekosistem bilgisi, hava kirliliğinin ekolojisi, çevre kirliliği, küresel iklim değişikliği konularında çalışmaları var. TÜBİTAK ve diğer kuruluşlarca desteklenen çok sayıda araştırma projesinde yürütücü ve araştırmacı

olarak yer almış uluslararası ödüllü bir Hocamız, buyurunuz efendim.

Prof. Dr. DOĞANAY TOLUNAY- Şimdi öncelikle davetiniz için çok teşekkür ederim İstanbul Barosuna, ben ormancıyım, afet uzmanı değilim, ama uzun yıllar iklim değişikliğiyle çalışıyorum. Özellikle mevcut durum ve gelecekte neler olabileceğini bildiğimiz için bu iklim değişikliği de ciddi bir risk yaratıyor kentler ve diğer ekosistemler üzerinde, ama hocalarımdan sonra, hocamdan sonra baktığımızda zaten mevcut riskler, deprem, vesaire için bile pek bir çalışma yapılmamışken olası iklim değişikliği yapacağı tırnak içinde olası, henüz belli değil, yaşamaya başladık, ama bunların gündemimize girmesinin çok zor olduğunu değerlendiriyorum.

Şimdi küresel ısınmayı hızlı geçeyim. Neler oluyor? İşte sera gazları atmosferde artıyor ve buna bağlı olarak ısınıyoruz. Yaklaşık 1 derece kadar oldu ve bu ısınmaya bağlı olarak da dünyada iklimler değişiyor. Genellikle şey zannediyor, böyle ısındıkça, yani dünyanın küresel olarak sıcaklığı arttıkça sanki kuraklaşacakmışız gibi geliyor, daha az yağış olacakmış gibi geliyor, ama bir bakıyoruz bir sağanak yağış oluyor. Hani iklim değişikliği vardı diyor, işte bu sene olmadı, ama geçen sene biraz kar yağdı, bizi kandırdınız, iklim değişiyordu, biraz soğuyunca iklimler değişmiyormuş gibi sorular geliyor, ama baktığımızda iklimlerin değiştiğini görüyoruz. Nasıl değişiyor, neler oluyor? Örneğin, en basit ben şeyi söyleyeyim, sıcaklıkların artmasına bağlı olarak bir yerden buharlaşma artıyor. Su yüzeyinden topraktan atmosfere, yağmur yağış, daha doğrusu buhar gidiyor. Daha sonra bu su buharının bir şekilde yeryüzüne dönmesi gerekiyor. İşte buharlaşmanın arttığı yerlerde kuraklık ve yağışın olduğu yerlerde de aşırı sağanak yağışlar şeklinde görüyoruz ki Türkiye’de 600 000 metreler civarında yıllık yağış varken geçen sene 2018 yılında Fethiye’ye bir günde 24 saat içinde metrekareye 200 litrenin üzerinde yağmur, yağış oldu. Bunun sebebini biliyorsunuz, küresel ısınmanın bir daha anlatacağım, ben bunu seviyorum. Sanayi devriminden önce sıcaklıklar ve karbondioksit konsantrasyonu sabitken fosil yakıt kullanmakla birlikte sera gazları artmaya başladı. İnanılmaz arttı, 410 ppm’i buldu.

Peki, neler yaşıyoruz? Konuya gelmek istiyorum. Az çok herkes iklim değişikliği hakkında bilgi sahibi ve bu resmi rakamlara göre, Meteoroloji Genel Müdürlüğünün rakamlarına göre aşırı hava olayları kayıt altına alınıyor. Neler bunlar? Şiddetli yağış, sel, afet diyebileceğimiz genellikle meteorolojik ve klimatolojik afetler,

dolu, don, orman yangını, ıg, fırtına, hortum gibi zararların 90'lı yıllardan işte böyle 20-30'lar civarındayken yıllık sayılarının 2000'li yıllarda önce 200'ün üstüne, 300'ün üzerine, 400-500'ün üzerine çıktığını görüyoruz her ilerleyen yılla birlikte, en son 2018 yılında rekor, son 30 yılın rekor afet kayıtlarına rastladık. Aslında daha öncesi de var. Buraya 30 yılını aldım, ama daha öncesinde de böyle bir afet yok. 840 afet bir yıl içinde yıllık dağılımı da aşağıda var, dediğim gibi Meteoroloji Genel Müdürlüğünün kayıtları ve bunun, bu afetlerin çoğunun da fırtına ve hortum olduğu en büyük kısmının ki hafızalarımızda, daha 1-1.5 ay önce Antalya'da olan hortum olayları, ikinci sırada şiddetli sel, yağış, seller, taşkınlar geliyor. Bodrum burada olmuştu, yine bir sürü Antalya, Mersin gibi alanlarda olmuştu. Doluyu da bütün İstanbullular olarak biliyoruz. Bunların sayısında artış var. İklim değişikliğiyle bunların arasında ilişki var mı? Evet, doğrudan var. Çünkü iklim değişikliği sadece sıcaklıkların artması değil, o atmosferdeki iklim değişikliği, ısınmaya bağlı olarak atmosferdeki dengeleri değiştiriyorsunuz. Isınmaya bağlı olarak işte buharlaşma değişiyor, havanın yükselmesi değişiyor. Oradan yeni hava akımlarının gelmesiyle rüzgâr olayları değişiyor. İşte yağış olayları değişiyor. Bütün bunlar sonucunda işte buzul oluşumları değişiyor, genel küresel ölçekteki iklim kuşakları kaymaya başlıyor. İşte ülkemize doğru yavaş yavaş subtropikal iklim kuşakları geliyor. Çünkü böyle iklim kuşakları da kuzeye doğru kaymaya başladı ve bunun sonucunda da biz aşırı hava olaylarıyla karşılaşmaya başladık. Örneğin, hiç fırtınalar, hortumlar gündemimizde yokken bunlar geldi. Yine hatırlıyor musunuz, geçen 2018'de bir tropikal siklon olayı oluştu. Akdeniz'den geldi, işte Bodrum'da olanlar bayağı korktu ve ondan sonra karşısındaki Girit'e vurunca, karaya vurunca hızı azaldı, Türkiye'ye ulaşmadı, ama deniz üzerinden gelseydi tropikal siklonumuz da olacaktı. Amerika'da çok oluyor, okyanusla kıtalar arasında denizle karaların oluştuğu yerlerde bu tür fırtınalar çok fazla oluyor ikisinin arasındaki sıcaklık farklarıyla, hele bir de gök gürültülü sağanak yağışlar buna eşlik ederse ... (55.50) bulutlar oluşarak böyle hortum gibi şeyler, dönen bulutlar oluşuyor. Bunu hortum oluşumları takip ediyor. Dolayısıyla çok yakından ilişkisi var. İşte deniz seviyeleri değişiyor. Deniz seviyelerinin yüksekliklerinin değişmesiyle de o ısınma-soğuma olayları değişiyor. Deniz seviyesinin değişmesiyle ne ilgisi var diyeceksiniz, işte ılımanlığı değiştiriyor, karalar altındaki şeyler değişiyor, buharlaşma artıyor ve giderek de hızlanıyor. Çok modaydı, 10 years challenge diye birkaç ay önce fotoğraflarını koyduk. Ben de iklim değişikliğinin 10 years challenge'ını yaptım. Onun içinde deniz seviyeleri son 10 yılda diyelim, veriler öyle, 2005-2015 arasında

her yıl ortalama 3.5 mm yükselmiş dünyada, ondan önceki 10 yıl 2.7 mm'ymiş. Yani deniz seviyelerinde de bir şey var. Hızlanarak deniz seviyeleri yükseliyor, buzul alanları artıyor, Türkiye ciddi olarak ısınıyor. 2018 yılı bugüne kadarki en sıcak ikinci yıldır. Sadece 0.1 derece farkla birinciliği 2010 yılına kaptırmıştı, dolayısıyla giderek ısınıyoruz. İnanılmaz yağışlarda düzensizlik yaşıyoruz. 2007 ardından yaşanan hemen 2008 yılı da en kurak yıldır. Hatırlayanınız var mı? İşte susuz kaldık. Bütün büyük şehirlerde araba yıkanması yasaklandı, halı yıkanması yasaklandı. Su taşıdık, işte ondan sonra İstanbul'a Melen'den Sakarya'dan Istanca'dan su getirme projeleri yapıldı, ama İstanbul'u da büyötmeye devam ettik.

Hemen ardından bir yıl sonraki yıl 2009 yılını yine hatırlayan var mı? Türkiye'de bugüne kadarki en yağışlı yıldır. İkitelli'de Ayamama Deresi taşıdı, 30 küsur vatandaşımız hayatını kaybetti. Ardı ardına ikisi de rekordu bakın, iklim değişikliğinin göstergelerinden bir tanesi de buydu ve bunlar yaşandı. Ne yaptık? O derenin kenarına yeni gökdelenler diktik taşan alanlara orasını ıslah etmek yerine, işte baktığımızda bu rakamlar şey yapıyor. Meteoroloji kökenli aşırı hava olaylarında ciddi artışlar var. Son 10 yılda toplam 6 000 tane olay yaşamışız, ondan önceki 10 yılda 2 200'lerde kalmış, üç katına çıkmış neredeyse ve sayı olarak da düşünmeyin, yaşanan her aşırı olay afete dönüşmeye başlıyor. Boyutu, şiddeti, süresi, tekerrürü değişiyor ve insanların bundan daha şiddetli oldukça, daha sık tekrarlandıkça etkilenebilirlikleri haliyle artıyor. Bu da sadece 2008 yılındaki değerler.

Hortumlar çok gündemdeydi. Hortumlarda da aynı şeyi görüyoruz. Hortum sayılarında da ciddi bir artış var. Ben hiç birkaç yıl öncesine kadar hortum oluştuğunu duymamıştım, ama İstanbul'da dahi oluşmaya başladı. Antalya'da oldu en son, ama geçen yaz örneğin, 3. Havaalanının açıklarında hortum oluştu. Hatırlayanınız var mı, dikkat çektiniz mi? 8 Ağustosta 3. Havaalanının çevresinde de oldu ve biz oraya havaalanı planlıyor, kanallar planlıyoruz, vesaire. Hiçbirisinde maalesef iklim değişikliğinin yarattığı riskleri bu planlamaların içinde hiçbir şekilde dikkate almadık. Tabii risk kavramı var. İşte Türkiye'de de bu konuda çalışıyor, kurumlar birbirinden farklı olarak da çalışıyor. İklim değişikliğine bağlı olarak yaşanacak, gelecekte de yaşanacak olaylar neler bekliyor Türkiye'yi? Bir, yağış düzensizliği bekleniyor. Bazı yıllar sağanak yağışlar artabilir, bazı yıllar ama genel olarak baktığımızdaysa kuraklık olması bekleniyor. Kötü senaryolara göre Türkiye genelinde yüzde 30-40 civarında yağış azalması olabilir. 2008 yılına tekrar geldim. 2008 yılında Türkiye

ortalamasından yüzde 24 rekor seviyede yağış azalmıştı. Gelecekte Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün resmi rakamlarına göre 2060, 2070'lerde, 100 yıl sonra yüzde 30-40 yağışlarda azalma olabilir. Şeye bağlı çeşitli senaryolar var iyi, orta ve kötü senaryolar diye, ama 2008'den daha kötü bir durumda olabiliriz. Kuraklığın artmasına bağlı olarak çölleşme dediğimiz bir kavram var. Toprakların verim gücünü kaybetmesi, kırmızılar çölleşme riskinin yaşandığı alanlar, özellikle Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu bölgesinde çok kırmızı olduğunu görüyorsunuz İç Anadolu bölgesinin, buralar Türkiye'nin önemli tarım alanları ve buralarda verimin azalması öngörülüyor ki bu da gıda güvenliğinin riske girmesi anlamına geliyor. Aynı zamanda kuraklık da çok ciddiye alınan bir afet gibi değerlendirilmiyor Türkiye'de maalesef, ciddi de hem bu kırmızı gördüğümüz yerlerde, ama aslında tüm Türkiye'de kuraklık da ciddi bir risk. Burada çölleşmeyle ilgili şeyler var, ama çölleşme risk haritalarımız yapılmış ve buralarda kuraklığa bağlı olarak, sözleşmeye bağlı olarak bir sürü olumsuz etki meydana gelebilir. Bizi bekleyen riskler işte, zaten şu anda gıdada dışa bağımlıyız, pahalıya üretiyoruz, çiftçi vazgeçiyor. Gelecek yıllarda susuzluk, kuraklık nedeniyle toprakların verim gücünü kaybetmesiyle toprakların verimi azalıp daha düşük rekolteler elde edebiliriz. Su kıtlığıyla karşılaşabiliriz. Bütün bunlar bizim için birer risk olarak duruyor.

Yine kuraklık risk analizleri yapılıyor. Tabii şöyle bir şey var, burada bir farklı indeks kullanmış, Murat ... (62.03) Hocanın yaptığı şu. Örneğin, sel olduğu zaman, dağın başında kimsenin olmadığı bir yerde bir sel olduğu zaman buna afet demiyoruz. Biraz insanın girmesi lazım ve oradaki olayın meydana geldiği, aşırı meteorolojik olayın meydana geldiği yerde insan varsa ve o insanlar hazırlıksızsa, örneğin işte sele karşı binanız dayanıksızsa, dere yatağına yapmışsanız bu sizin etkilenebilirliğinizi yükseltiyor. Bunlar ikisi birlikte değerlendirdiğiniz zaman özellikle nüfusun fazla olduğu büyük şehirlerimizde İstanbul gibi, Antalya gibi alanlarla, yani nüfus fazlalığından kaynaklanan şehirlerimizde kuraklığın ciddi bir risk olduğunu, bu şehirlerimizin etkilenebilirliğinin yüksek olduğunu görüyoruz, ama Ankara'da hem nüfus var, hem de İç Anadolu'da olduğu için kuraklık riski fazla, Konya, Şanlıurfa gibi işte Güneydoğu Anadolu'daki illerimizde de gelecekte yıllık toplam yağışların 300 000 metreler civarında, belki de daha aşağı düşme riskinden dolayı kaynaklanıyor. Sadece bunlar değil, mesela fırtınalar ve şeyler çok gündemde, yine baktığımızda özellikle kıyı bölgelerimizde fırtına oluşumlarının, birazdan gelecek hortum

oluşumlarının daha fazla olacağını görüyoruz. Yine bu alanlardaki yapılaşmalar, yazlıklar ve diğer büyük kentlerdeki kıyı yerleşimlerinin fazlalığı ve nüfusun fazlalığı nedeniyle buraların da riskli alanlar olduğu ve etkilenebilirliklerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Hortumların durumu az önce söylemiştim. Üstteki 2009 tarihine, daha doğrusu 1 Ocak 2010'a kadar olan 10 yıllık dönemdeki 2000-2010 arasındaki hortumların olduğu yerler, altındakilerse 2010 sonrasındaki oluşan yerler, kıyılarımızın ne kadar kırılgan olduğunu görüyorsunuz. Yani bu bölgelerde giderek artan hortumlar, bunlar kayıtlılar. Gelecekte bunların daha fazla da artacağı öngörülüyor. Bunlar sadece kayıtlı olanlar, hemen şeyi görüyorsunuz. Arnavutköy'de havaalanının açıklarında çekilen hortum 8 Ağustosta, biz oraya dünyanın en büyük havaalanını yapıyoruz. Yeni yapıyoruz, önceden yapılmış bir şey değil, ama hiçbir büyük yatırımımızda bu meteorolojik değerlendirmeleri ve riskleri planlamaya maalesef katmadığımızı düşünüyorum.

Sadece bunlar değil, işte sıcak hava dalgaları artıyor. Bu da sıcak hava dalgaları da aslında birer sağlık açısından çok ciddi riskler oluşturuyor. Birazdan sayıyı vereceğim, şimdiden söyleyebilirim. Mesela, 2015 yılında Fransa'da 700 kişi sıcak hava dalgasından hayatını kaybetti. Türkiye'de bilmiyoruz, böyle bir kayıt tutulmuyor ve bunlar gittikçe artacak. Örneğin, şeyler bunlar, orta senaryo bir de, en abartılı senaryo değil. Koyu kırmızılar yılda 150 günün 35 dereceden daha sıcak geçebileceği günler. Resmi rakamlardır, yani hiçbir şey değil, Çevre Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan iklim değişikliği eylem planından, iklim değişikliği ulusal bildiriminden.

Yağışlar gündemimizde, sağanak yağışların da gelecekte artacağı öngörülüyor. Mavi yerleri görebiliyorsanız mavi yerler gelecekte şiddetli ekstrem yağışların yaşanacağı alanlar. Sürpriz değil, zaten bugün de buraları yaşıyoruz. Yani Doğu Karadeniz her sene yaşıyoruz. Antalya, Mersin tarafları her sene yaşıyoruz. İşte az önce söyledim, Fethiye geçen sene 200 litre, 24 saatte metrekarede 200 mm veya 200 kg, 200 litre ne dersiniz yağış aldı. Bütün yıl boyunca 600-700 mm yağış alan bir yerde bütün yılda düşecek yağış bir günde düştü. Dolayısıyla bütün bu olan şeyleri planlamalarımıza katmamız ve buna göre uyum çalışmaları diyoruz, bunları gündeme getirmemiz lazım. Kuraklıklar şiddetlenecek ardı ardına yaşanan, 200 güne varan kurak günler olabilir. Tabii bunun doğal varlıklarımıza, su kaynaklarımıza etkisi,

kuruyan göller, orman yangını riskleri, tarım ürünlerinde verim azalışı gibi doğrudan doğruya risk oluşturuyor. Örneğin, yarımadamız var iki tane Trakya ve Anadolu, deniz seviyeleri yükseliyor. Hangi planlamamızda deniz seviyelerinin ne kadar yükseleceğini aldık? Ben bilmiyorum, ama burada baktığımız zaman kırmızı renkliler, özellikle bu havaalanının açıklarında görüyorsunuz. Karaburun taraflarında 1 metre suyun yükselmesi halinde su altında kalacak yerler, 3 metre zor suların yükselmesi, ama sarılarda eğer 3 metrelik bir su yükselmesi olursa, suyun altında kalacak kıyı bölgeleri, ama tutup biz burada Karadeniz otoyolu yapıyoruz. Denizi doldurarak Ordu-Giresun Havaalanını yaptık, bir de Rize-Artvin taraflarına yapıyoruz ve İstanbul Belediyesi de çalışıyor, İstanbul özelinde gelecekte iklim değişikliğinin neler, nasıl olabileceği yapılmış. Sıcaklıkların 4.5-5 derece civarında artabileceği, kentsel ısı adası etkisiyle bunlara ekstra, yani işte Taksim'deyiz, hiç yeşil alan yok. Beton her taraf, asfalt, kiremit, bu gibi alanlar çok daha fazla ısınıyor. Açık alanlar, hemen kenarındaki açık alanlara göre artı 1-2 derece kadar bir ısınma oluyor. Bu hariç olmak üzere genel olarak bu kadar bir ısınma olacak, sıcak hava dalgaları artacak gibi. Yağışlarda bakın, İstanbul Belediyesi de diyor, yüzde 30 azalacak diyor. Sağanak yağışlar artacak diyor. Böyle beklentiler var.

Bunlar da sıcaklıkların nasıl değişebileceği gelecekte, iklim değişikliği eylem planından aldım. Bununla birlikte şunları öngörüyoruz İstanbul özelinde: Seller artacak, kuraklık yaşayacağız, içme suyu kaynaklarımız azalacak. Hatta işte Melen'den, Sakarya'dan getiriyoruz, Istrancalardan getiriyoruz. Oradakilerin de suya ihtiyacı var. Melen'den, Sakarya'dan ve Istranca'dan akan derelerin de su miktarları azalacak. İstanbul nüfusunu arttırdıkça bugün günümüzde yıllık olarak İstanbul 1 000 000 000 m³ su kullanıyor. Bu nüfus böyle artarsa ki metropoliten planlamada, işte İstanbul çevre düzeni planında yapılan çeşitli senaryo çalışmalarında 2050 yılında 48 000 000'lar gibi, 2040'tı yanılmıyorsam, kötü senaryolar 48 000 000 üzerinden de hesap yapılmış, ama hem su tüketimimiz artarsa, gelişmişliğe bağlı olarak su tüketimi de artıyor. Hem nüfusun böyle 25 000 000-30 000 000'lara çıkması halinde Melen'den de, Sakarya'dan da su getirsek yetmeme ihtimali var. Bunlar beklediğimiz riskler ve hangi sektörleri bu riskler etkileyebilir? Kırmızılar en fazla etkilenecek şeyler hangi şey olacaksa, örneğin sel ve taşkınlardan bütün sağlığımız, insanlar, su kaynakları, kentler, tarım, orman alanları gibi hepsi için sel ve taşkınların, şiddetli yağışların etkili olabileceğini öngörüyoruz. Sıcaklık artışları yine özellikle doğal

alanlarda etkili olabilir. Yine eylem planında bu analizler yapılmış.

Peki, ormansızlaşmayla bunu nasıl bağlayabiliriz? Ormansızlaşma dediğimiz uzun süreli olarak orman olarak kabul edilen işte bilimsel olarak ya da hukuksal olarak, çünkü Türkiye’de maalesef ormanın hukuksal bir kavramı var. Bilimsel olarak orman dediğimiz bir yere hukuksal olarak orman diyemiyoruz ya da hukuk olarak burası orman diyor, ama kafa karışıyor, çünkü üzerinde orman yok. Örneğin, işte 3. Havaalanı resmen şu anda hâlâ ormandır. 3. Havaalanının olduğu yer kâğıt üstünde orman, ama üzerinde fiilen orman yok. Dolayısıyla böyle karışıklıklar var, ama şudur: Uzun süreli olarak işte 50 yıl kadar bir süreyle orman niteliğini kaybediyorsa bir alan bu ormansızlaşmadır. Bu ormansızlaşmanın getirdiği bir sürü etki var. Çünkü ormanların örneğin, kökleriyle toprağa sarılarak erozyonu önlemesi, heyelanları önlemesi, sel ve taşkınları önlemesi gibi faydalar var. Karadeniz’de mesela, aşırı yağışla bir bölgemiz Karadeniz bölgesi, ama orman alanlarının kesilerek fındık ve çay bahçesine dönüştürülmesi sonucunda buradan gelen yağışı toprağa sızdıramadan yüzeysel akış dediğimiz şekilde toprak yüzeyinden akarak sellere neden oluyor. Orman toprağı doğal bir toprak üzerinde ağaç olan, şiddetli yağışlarda bile yağışın hızını keserek damlayarak suyun toprağın içine girmesini sağlar. 1 m³ hacmindeki toprak -taş yoksa, taşsa bu oran azalır- 500, yani yarım metreküp ya da 500 kg suyu depolayabilir. Az önce de söyledim, zaten Türkiye ortalama yağışı bunun 100 kg kadar üstünde, yani siz neredeyse bir yıllık yağışı 1 m derinlikte toplayabilirsiniz, depolayabilirsiniz, ama toprak yüzeyini betonlaştırırsanız ya da ağaçları keserseniz o yağın yağışın tamamı akışa geçer, yüzeysel akışa geçer ve öngöremezsiniz. Burada da şunu söyleyeceğim: Planlamalarda işte son 100 yıllık ya da son 500 yıllık yağışın hesaplanması, dikkate alınması önerilir. Özellikle kanalizasyon planlayacaksanız, diğer şeylerde yağış değişmese bile bir havza içinde yerleşim yaptığınız zaman, betonlaştırdığınız zaman, yüzeysel akışı arttırdığınız için derelerden akan su miktarını arttırırsınız. Hatta dere olmayan yerlerde yeni dereler oluşmasına neden olabilirsiniz. Bunun haricinde sadece orman olması değil, ormanı çok aşırı kullanırsanız ve üzerinde ağaçlar olmasına rağmen ağaç sayısını keserek azaltırsanız, bunun adına orman degradasyonu ya da ormanların tahrip olması, bu da benzer etkiyi yapabilir. İşte erozyonu arttırır, yüzeysel akış artar. Örneğin, Senirkent faciası vardır, 25 yıl oldu. Hatırlayan var mı? Türkiye’nin çok büyük şeyiydi, 74 kişi hayatını kaybetti. Yine 90’lı yıllarda Karadeniz’de olmuştu. Tamamı

ormansızlaşmadır. Özellikle Senirkent'de bakın, dağlık alanların hiçbirisi şey yok, ağaç yok. Bu ağaçların kesilmesi ve tabii kentlerin ya da diğer yerlerin kırılmasını arttıran ve çoğunlukla gözden kaçan bir şey de o bölgelerin jeolojik yapısı, o gördüğünüz dağlık alanlarda, özellikle dere yataklarında eski zamanlarda işte kayaların yuvarlanması sonucunda kolünjel ... (73.36) yapı deriz, taşlar birbirinin üst üste durmuş, akıyor, duruyor. Yani gevşek yapıda bir malzeme var. Ağaçlar kökleriyle bunları tutarken ağaçları kaldırdığınız zaman akan, yüzeysel akışı şiddetlenen, yüzeysel akışla birlikte o orada duran kayalar, topraklar olduğu gibi aşağı taşınıyor.

Diğer bir dikkatimi çeken şey de dediğim gibi afet uzmanı değilim, ama mesela, artık doğal afet denmediğini öğrendim. Siz de kullanıyorsunuz, AFAD da bunu diyormuş. Doğa ve insan kaynaklı afetler deniliyormuş. Bence de çok doğru bir kavram, neler olduğunu biliyorsunuz. İşte afetle felaketin farklı olduğunu öğrendim. Ben de sizler gibi yeni öğreniyorum. Afetle felaket farklı, felaket orada özellikle insanı şey alırsak dediğim gibi az önce dağın başında bir sel olursa, hiç kimse etkilenmiyorsa ruhumuz bile duymuyor, ama aynı miktarda bir yağış, sel insanlara zarar verirse buna biz felaket adını veriyoruz.

Diğer dikkatimi çeken şey de işte ilk önce girdim AFAD'ın sayfasına, afetler nelermiş diye baktım. 30 küsur tane afet sıralanmış. Biraz da yurtdışında neler var dedim, baktığımda yurtdışında daha detaylı afet tanımları olduğunu gördüm. Hatırladığım kadarıyla tsunami yok bizim şeyde bildiğim kadarıyla, olmaz mı? Olma riski var, depremde bekliyoruz. İşte volkanlar sayılmamış. Evet, volkanik faaliyetler yok, ama bu şekilde çeşitli şeyler var. Bu jeofiziksel dediğimiz daha çok işte eğimli yerden kayaların yuvarlanması gibi şeyler çok fazla iklim değişikliğinin etkisi yok, ama dolaylı olarak örneğin, en altta çökmeleri görüyorsunuz. Çökme dediğimiz şeyde ilk önce ne geliyor aklınıza? Mesela, benim obruklar geliyor Konya'da, neden? Yeraltı sularının dolaylı olarak, yani kuraklığın, iklim değişikliğine bağlı olarak kuraklığın neden olmasıyla yeraltı sularını kullanıyorsun, bunun sonucunda obruklar oluşabiliyor gibi şeyler var.

Hızlıca geçeceğim, burada görmüş olduğunuz afetlerin çoğuyla iklim değişikliği arasında çok yakın ilişkiler var. Sellerden bahsettik, ama iklim değişikliğine bağlı olarak geçen sene yine yaşadık, toz fırtınalarında artışlar bekliyoruz. Yaşadık, güneydoğuda yaşadık, hatırlayan var mı? Çok kolay unutan bir toplum olduğumuz

için, sebebi ne? Kuraklıkla bitki örtüsünün kaybıyla birlikte rüzgarla toprak örtüsü kolaylıkla kaldırılıyor. Şu anda bizim şey yapıyor, daha çok bu bahsettiğimiz güneydoğudaki bizden kaynaklı değil, yurtdışından geldi, ama örneğin Konya Karapınar, Iğdır gibi bölgelerimizde, çok kurak bölgelerimizde ciddi rüzgâr erozyonu var, işte tarım alanlarını kaybediyorsunuz. Her şeyi geçtim, insan sağlığı, o tozu da soluyorsunuz. Ekstrem sıcaklıklar dediğim gibi hiçbir şekilde bilmiyorum, işte ara sıcaklıklara şey olacak deniliyor, ama hiçbir şekilde bir önlem aldığımızı hatırlamıyorum. Mesela, geçen sene ya da iki sene önce Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde bu ekstrem hava şartları nedeniyle öğlen saatlerinde memurların çalışması yasaklanmıştı ve çoğu ülkede de bu tür önlemler alınıyor. Yani birbiriyle ilişkili çok ilişkiler var. Bunlarla ilgili mesela, orman yangınları, şimdi orman yangınları da şimdi bizim çok farklı kurumlar var. Mesela, orman yangınlarıyla ilgili olarak Orman Bakanlığına görev, yetki verilmiştir, ama gelecekte iklim değişikliğine bağlı olarak orman yangınlarının artacağını bekliyoruz ki yine hafızalarda olan örnekler geçen sene hemen dibimizde olan Yunanistan'daki yangın, Kaliforniya'daki yangın uzaktı, hatırlamıyoruz, ama Yunanistan'daki yangının en büyük sebebi neydi, biliyor musunuz? İşte oranın şeyi diyebilirsiniz, meteoroloji, o da var çünkü, ekonomik kriz nedeniyle yangına müdahale etmek için gerekli şeyi kuramamışlar, küçük kalmış, ama günümüzde incelediğimizde yangınları yangın davranışlarının değiştiğini görüyoruz. Bu tür davranışları inceleyerek her afetle ilgili kimler ilgiliyse, orman yangınlarında Orman Genel Müdürlüğü, şunları görüyoruz: Örneğin, aynı anda farklı yerlerde yangın olmasının, çıkmasının sayısının arttığını, aynı anda bir sürü yerde yangın çıkıyor. Dolayısıyla siz bölünmek zorunda kalabiliyorsunuz, sizin müdahale gücünüzü düşürüyor ya da özellikle Yunanistan'da olduğu gibi, bizim Ege ve Akdeniz kıyalarımızda olduğu gibi artık ormanla insanların etkileşiminin daha fazla arttığını görüyoruz. Emekli olan herkesin hayali güneşe geçip orada bir yazlık alıp yerleşmek, ormanın içindeyse hele bu yer oh mis gibi, ama işte çıkan bir orman yangınında nasıl davranacağımızı bilmiyoruz. Bırakın hadi orman yangınına, diğer afetlerde nasıl davranacağımızı, kendimizi nasıl koruyacağımızı biliyor muyuz? Bilmiyoruz. Örneğin, Orman Genel Müdürlüğü dediğim gibi 1 Mayıs-1 Kasım arasında helikopterlerini, uçaklarını alır, ama artık yangınlar kış aylarında da çıkmaya başladı Trabzon gibi, dolayısıyla bütün bu olan olayları dikkate almamız gerekiyor.

İşte bir sürü şeyler var, etkiler var. Mesela, meteor çarpması da şeymiş,

da maliyeti var, bunların yapılması gerekiyor. Bunların çoğunun yapılmadığını söyleyebilirim. Yani benim hayalim şudur: Örneğin, bir ev alacaksınız, tuşa basıyorsunuz, sel riski olup olmadığına bakabiliyor musunuz? Bakmıyorsunuz. Bakıyorsunuz dere yatağı mı, değil mi diye, ama artık dere yatağında olmasına gerek yok, her an şey olabilir ki bunları da günümüz teknolojisinde nerelerin sel riski taşığını dijital ortamda belirlemek son derece kolay hale geldi.

İşte kırılğan, gözden kaçırdığımız kırılğanlıkları arttıran şeyler var. Mesela, burada çok bunlar çok genel bilgi de mesela, şu jeolojik yapıyı görüyor musunuz? Tabakalı bir ana kaya yapısı var. Bu tabakaların arasındaki bir tabaka kirliyse, üzerine bina yaptığınız zaman burasının kayma riski var. Bilmiyorum, jeolojik yapı bu kadar detaylı incelenmiyor. Yükünü arttırırsanız bu riskler var. Alttaki resimde az önce Senirkent'te selin, daha doğrusu oradaki sel demeyeyim, toprak kayması, çamur geldi, 1-1.5 metre çamur olmuştu. Şöyle altta eski zamanlarda oluşmuş taşlar üst üste yığılmış, ağaçlar bunları tutarken açtığınız zaman böyle gidiyor. Bunlar da bakın, toprakların killi olup olmaması, bitki örtüsünün olup olmaması, tahrip edilip edilmemesi gibi bir sürü faktör bunlarda etkili. Hatalı mühendislik uygulamaları, şimdi bir sürü şeyde bakıyorsunuz heyelan analizleri yapılıyor, kayıplar bakılıyor. AFAD' da tutuyor, özellikle ÇED'lerde falan bölgede heyelan yoktur diyor, ama yaptığımız, özellikle eğimli alanlarda yaptığımız her uygulama orada bir heyelan riski oluşturuyor. Örneğin, şurada bir yamaca yol yapılmış. Yamacı keserseniz yamacın topuğunda heyelan topuğu dediğimiz toprağın kaymasını engelleyen bir şey vardır. Orasını keserseniz yamaçtaki toprağın kaymasını hızlandırırınız. Geçen sene gündemdeydi yine hatalı mühendislik olayları, bir futbolcunun, Kağıthane'de bir futbolcunun inşaatında bina kaymıştı. Ben de gazetelere röportaj vermiştim. "*Hocam, bunun sebebi iklim değişikliği mi*" demişlerdi. Hayır, bunun sebebi iklim değişikliği değil, bunun sebebi bilimsel gerçeği bilmemek, bilsen de uygulamamak, bilinse de işte yapılırken gerekli kontrollerin yapılmaması. Eğitimli bir alanda siz kesiyorsunuz, istinat duvarı yapıyorsunuz. İstinat duvarının da üzerinde barbakanlar var. Bakın, bilir misiniz barbakanı? Arkasında toplanan suyu boşaltmak için. Barbakan olmayan istinat duvarları gördüm ve İstanbul'da son birkaç yılda takip ederseniz, hatırlarsanız o kadar çok istinat duvarı, okul duvarları yıkılmaya başladı ki neden? Beton attık mı biz toprağın kaymayacağını düşünüyoruz. Çünkü taşeron işleri var. Neyse, toparlayayım.

Afeti en güzel anlatan bence bu örnek, uyum dediğimizde bu örnekle anlatmaya çalışıyorum. Biz ülke olarak gelecekte bizi nelerin bekleyeceğini biliyoruz. İşte depremi de biliyoruz, ama unutupyoruz, ilgilenmiyoruz ya da nasıl olsa çok şey var diyoruz, ama 2017'de bir dolu yaşadık, bir sonraki dolu ihbarında herkes otopark aradı, pazar yerleri otopark oldu, pazarcılar inanılmaz para kazandı. Halı bulduk, halı girdi. Bir uyum tedbiri olarak hayatımıza halı girdi ve aslında bir sürü şey, yapılacak şey belli ki bu uyum çalışmaları da bizim kentlerin dayanıklılığını veya direncini arttıracak çalışmalar, bütün bunları bir an önce yapmamız lazım. Örneğin, işte planlama yapmamız lazım. Şeydeki fotoğraf Tokyo'daki kanalizasyon sistemi bakın, Tokyo'daki, alttaki adam bir ölçek olsun size, Japonlar 2 metre değildir, 1.5 metre civarında olduğunu düşünürseniz 10-15 metrelik bir şey yapılmış. Neden? Gelecekte tsunamiyi de bekliyorlar bütün bunları şey yapacak diye, biz de 1 metrelik tünellerle yapıyoruz. Dolayısıyla yapılacak şey var. Örneğin, her şeyden sonra meteoroloji veya belediye yapar, İstanbul'da şiddetli yağış bekleniyor, sel, taşkın, riskli bölgelerdeki önlemler alsın. Kimler biliyor burada hangi önlemleri alacağını? Eğitim var mı? Bilmiyorsunuz. Mesela, kum torbası yeni yeni başladı diye biliyorum. Kum torbası dağıtıldığını gördünüz mü? Yok böyle bir şey, varsa ve bu riskli bölgeler üç aşağı beş yukarı nereleri olduğu belli. İşte ormanları bahsettik. Planlama yapıyoruz, işte bu yapısal çalışmalar var, dere ıslahı yapıyoruz. Dereleri kutu duvarlara alıyoruz, selleri arttırıyoruz. Önüne bir de köprü yaptığımız zaman geçişini engelleyerek, doğayı da tahrip ederek de iyileştirme adına riskleri daha da arttırıyoruz. İmar barışına girmiyorum, herkes biliyor. Yeni konseptler var, işte suyun depolanması, sünger kentler, su hasadı gibi yöntemler var. Bunların da yavaş yavaş şehir bölge planlama kapsamında gündeme gelmesi lazım.

Bitirdim. Önümüzdeki pazar günü bir yerel seçim var. Ben hiçbir adayın iklim değişikliğinden bahsettiğini görmedim, duymadım. Var, web sayfalarında var. Mesela, Binali Beyin web sayfasında doludan bahsediyor, bir risk olarak şey yapmış, ama hangi önlemleri alacağı belli değil. Ekrem İmamoğlu'nun da web sayfasında iklim değişikliğine atıflar var, ama şey yok. Afetlerle ilgili, depremle ilgili şeyler var, ama iklim değişikliğinin yarattığı risklerle ilgili bir şey yok. Dolayısıyla hani doğayı fazla zorlamamız lazım. İstanbul üzerinde çevre düzeni planına göre biz ekolojik sınırlarımıza geldik. 15 000 000'u geçen nüfusta çevre düzeni planında 16 000 000 sınırdır deniliyor. Bütün bunlara uymamız lazım. Biraz da hayatımıza girmesi

gerekiyor, özellikle uyum çalışması olarak şehir bölge plancılarının işine gireceğim, ama nüfusun İstanbul'a gelmesini engellemek için Anadolu'da yeni cazibe alanları yaratmanız gerekiyor, İstanbul'u bu kadar büyütmememiz gerekiyor. Teşekkür ediyorum.

Av. MUAZZEZ YILMAZ- Biz de Sayın Prof. Dr. Doğanay Tolunay'a çok teşekkür ediyoruz. Her ne kadar moralimiz bozulduysa da bize çok kıymetli bilgiler verdi. Şimdi Doç. Dr. Ebru Demirci afet lojistiğini anlatacak. Sayın Ebru Demirci lojistik yönetimi alanında çalışmaları var, Ulaştırma ve Lojistik Fakültesi dekan yardımcısıdır, buyurunuz.

Doç. Dr. EBRU DEMİRCİ- Öncelikle hoş geldiniz. İstanbul Barosuna bu güzel davet için de çok teşekkür etmek istiyorum. Değerli hocalarımdan sunumlarından sonra gerçekten söyleyecek aslında çok da bir şey kalmadı bana, ama yine de çok kısa bir sunum hazırlamıştım ben de, sizi daha fazla da sıkmadan biraz bunun lojistik boyutuna değinmeye çalışacağım. Zaten aslında var olan sorunlar ve bu sorunlara yönelik olarak neler yapılması gerektiğini hocalarımdan çok güzel özetledi. Bunu tabii birebir bağdaştırdığımız nokta afet yönetimi çerçevesinde bir afet lojistiği sistemi kurmamız aslında önemli olan nokta, ben bu sistemin ana temellerinden bahsedeceğim. Afet lojistiği sisteminin içerisinde olması gereken noktalardan bahsedeceğim. Açıkçası benim de çok uzmanlık alanım afet yönetimi ya da afet lojistiği alanında olmasa da sonuçta burada aslında baktığımız şey tabii ki bir lojistik, bir tedarik zinciri mantığı içerisinde hareket eden bir hizmet, öyle bakıyoruz. O noktadan da biraz durumu ele almaya çalışacağım.

Şimdi ben önce tabii ki incelediğim ilk sayfa AFAD'ın sayfası oldu açıkçası, çünkü bildiğiniz gibi, Hocamın da bahsettiği gibi şu anda aslında en üst seviyede yetkili olan kuruluş olarak AFAD kuruluyor, bir de UNKE dediğimiz bir şey var. Aslında bir yapılanma var. AFAD tabii bu işin ulusal boyuttaki stratejilerin belirlenmesinde önemli kuruluşken UNKE yapısı da bunun sağlıkla ilgili kısmıyla ilgilenen en önemli teşkilatlardan bir tanesi. AFAD'ın kendi sayfasında ve kendi raporlamalarında gördüğüm kadarıyla risk yönetim endeksi dediğimiz ve 191 ülkenin içinde olduğu bir endekslemede Türkiye'nin bu puanlama içerisinde 5.0 olarak 45. sırada olduğunu görüyoruz ki bu aslında risk kategorisine baktığımızda orta riskli bir kategoride olarak değerlendiren ülkeler arasındayız. Bu demek oluyor ki biz belli riskleri taşıyan ve bu riskler içinde önlemler alması gereken ülke olarak kendimize bu

misyonu edinmek zorundayız. Çünkü zaten bu yapı var.

Peki, bu nedir? Bu bütün etrafımızdaki ülkeler için de yapılmış, işte bu gördüğünüz gibi Yunanistan 2.9'la çok da fazla riskli bir kategoride görülmesi de İran ve Irak'ın, aslında Irak'ın 6.8'le çok riskli görüldüğünü bize söylüyor, ama burada önemli bir nokta daha var. Endeks içerisinde alt bileşenler belirlenmiş. Alt bileşenlerde de üç temel bileşen üzerinden bakılıyor. Ben çok endeksin alt başlıklarına girmeyeceğim, ama önemli olan şey şu: Tehlike ve maruziyet için biz 9. sıradayız. Yani tehlikeli bir ülkede ve buna maruz kalma olasılığımız da çok yüksek ve zarar görebilme oranımız da 46. sırada olarak yine 5 olarak skorlanıyor. Yine de bunun karşılığında zarar görme olasılığımız da çok yüksek ve baş etme kapasitemiz de maalesef sıralamada çok alt sıradayız. Yani var olan yapımız çerçevesinde evet, uzun süreden beri yapılan çalışmalar var, ama bu çalışmalar şu anda bizim bu kaldığımız riske karşı dayanıklılığımızın olmadığı anlamına geliyor. Maalesef böyle bir skorumuz var ve bu skor neticesinde de tabii bakıyoruz, AFAD'ın çok ciddi çalışmaları var. Hocamın aslında başından beri bahsettiği yerel yönetimler mi yetkilendirilmeli, üst merkezi sistem yönetimi çerçevesinde yerel yönetimlere iş mi düşüyor? O kadar çok taraflı bir yapı ki bu, yani lojistik aslında bu işin fonksiyonel olarak çok önemli bir noktasında olmasına rağmen kimi neyin yapacağı noktası tamamen şu anda Türkiye'de uzun bir süredir belirsizliğini koruyor. Hatta burada askeriye de var açıkçası, jandarma kurtarma takımları var, bunun yanı sıra sağlık personeli içerisindeki arama kurtarma ekipleri var. Yani sivil toplum kuruluşları var ki bunlardan en önemlileri AKUT bu anlamda çok ciddi bir çalışma yapmış ve raporlamaları var. Baktığımızda bu yapıya aslında hepsi beraber iç içe el ele verip çalışsın gibi bir şey ortaya çıksa da merkezi bir yönetim olmadan bunların koordineli bir şekilde yönetilmesi maalesef çok mümkün değil.

Şimdi çok basit bir şekilde ben afet lojistiğiyle ilgili tanımsal bir yapıya girmek istiyorum. Bakın afeti kaldırın lojistik, zarar görmüşü kaldırın insan ihtiyaçlarıyla başlayacak, değil mi? Afeti kaldırdığınız ve zarar görmüşü kaldırdığınızda lojistiğin tanımı tam olarak buraya oturuyor zaten, ama biz buraya afet ve afetten dolayı zarar görmüş insanlar içerisindeki bir lojistik yapılanma dediğimiz andan itibaren zaten afet lojistiği bu demek oluyor. Yani temel hedef aslında lojistik kavramıyla afet lojistiğinde aynı, gerekli olan ihtiyaçlar neticesinde ekipmanlar, eşyaların ilgili birimler arasında transferi ve doğru şekilde konumlandırılmaları, depolanmaları ve planlanmaları. Şimdi

burada temel noktamız aslında bazı alt etkenlerle başlıyor. Afet lojistiğinde de bizim için önemli olan şey bu yapılanma çerçevesinde doğru planlamalarla doğru depolama işlemleriyle gerekli olan ihtiyaçların giderilmesinin sağlanması, ama tabii çok boyutlar var. Şimdi afet kavramını Hocam zaten çok uzun uzun bize anlattı. Buradaki nokta çok fazla afet türümüz var. Yani bizim karşımıza çıkabilecek ve maruz kalabileceğimiz afete ilişkin türleri maalesef çok fazla. Şimdi burada tabii lojistik kavramında bir ürün, bir mal, bir çeşitlilik var evet ürün ve malda, afette de gördüğünüz gibi afetin çeşitliliği çok fazla. O yüzden de karşılaşacağınız maruziyete karşı da kendinizi bu anlamda önemli hale getirmelisiniz. Mesela, şu anda Türkiye’de nükleer santral sızıntısı problemi yok, ama o da olacak. Öyle bir riskimiz şu anda yok, ama öyle bir riske karşı kendimize tedbirler almalıyız.

Doç. Dr. EBRU DEMİRCİ- Bu arada Hocamın da aslında bahsettiği etrafımızdaki ülkelerde de olan farklı risklere karşı oluşan afetlerden de biz sorumluyuz. Özellikle şu anda mesela, afet olarak baktığımız mülteci sorunu, orada yaşanan bir problemin ülkemizde gelmesiyle beraber yaşadığımız, mültecilere ilişkin yaşadığımız problemler aslında bizim için bir afet tanımı içine giriyor. Çünkü birebir yaptığımız planlamayı AFAD yönetiyor bu noktada, yani burada da hatta silahlı saldırılan terörist eylemler gibi eylemler de şu anda afet yönetiminin içerisinde ve afet lojistiği çerçevesinde değerlendirilen alt başlıklar haline gelmeye başlamış durumda, çünkü bu şehirlerdeki yaşamımızı ya da o bölgelerdeki yaşamlara dair ciddi tehlikeler ve riskler barındırıyor.

Şimdi bu altyapılara baktığımızda aslında afet lojistiğinin temelde belli başlı unsurları var. Bunlardan bir tanesi önemli ve en önemli şey bilgilendirme. Türkiye’de yapılan şey, yani yaşadığımız olaylardan edindiğimiz bilgilerle beraber aslında yönetim süreciyle ilgili bir problem olduğu ortada, çünkü var olan afete ilişkin önemli ve en başta bilgilendirme problemimiz var. Hocamız zaten uzun uzun bahsetti, en başta risk analizlerinin yapılmasıyla aslında hangi bölgelerin ne kadar risk taşıdığı, hangi alanlardaki afet risklerini taşıdığı bir bilgilendirmedir. Bilgilendirmeyi sadece kamuoyuna yapmakla sorumlu değilsiniz, gerekli ve yetkili mercilere de yapacaksınız, ama tabii Türkiye’deki temel problem bu yapılan yapının kamuoyunu bilgilendirme kısmı eksik kalıyor maalesef, çünkü o zaman toplumsal bir farkındalık geliştiremiyoruz. Bu da bizim afet yönetiminde, hem de lojistik çerçevesinde kişileri buna katmakta problem çıkıyor. Asıl sorun tabii bununla gelen planlamada, şimdi bir

afet oluştuğu zaman çok ciddi kaynak yapısına ihtiyacınız var. Özellikle insan kaynağına ve finansal kaynak, aynı zamanda da ekipman kaynağına ihtiyacınız var. st yönetim çerçevesinde ekipman kaynağı ne kadar sağlanırsa sağlansın bu ekipmanı kullanabilecek, bunları yetkin şekilde, doğru şekilde afet içerisinde uygun yerlerde kullanıp insan hayatını kurtarabilecek noktaya getirebilmek için insan kaynağına ihtiyacınız var ki Türkiye'deki bence afet kısmındaki temel problemlerden bir tanesi de insan kaynağı süreçlerinde yaşadığımız problemler. Çünkü bu anlamdaki uzmanlık alanına ilişkin insan sayısı maalesef az. Bu kadar insanı yetiştirebilmek için de çok uzun bir zaman gerekiyor. Bu anlamda baktığımızda planlama ve bilgilendirmede sadece kamunun yetkisi var ve kamu bunu yapmak zorunda demek aslında çok da, uluslararası camiada da çok da doğru bulunmuyor. Bu anlamda bu devreye STK'larımız giriyor. Yani sivil toplum kuruluşları giriyor. Ciddi anlamda afet yönetiminde ve afet lojistiğinde STK'ların başrol oynaması gerektiğine ilişkin ciddi metinlerimiz var. Çünkü diyorlar ki zaten bu bir toplumsal felaket haline gelebilir. Bu insana insan zarar verir, insan hayatı söz konusu, buradaki önemli kritik noktamız insan hayatı olduğu için STK'ların bu noktada, yani sivil toplum kuruluşlarının bu noktada devreye girmesi ve bu anlamda hem bilinçlendirme, hem de operasyon süreçlerinde ciddi anlamda işin içinde olması gerektiğini söylüyoruz. Planlama noktasında bu noktaya gidebiliyoruz. Arama kurtarma, tıbbi müdahale ve lojistik süreçlerimiz zaten afet lojistiğinin çerçevesinde yerleşiyor. Çünkü ne yapıyoruz? Aslında birazdan bahsedeceğiz, yaptığımız işlemlerde lojistik faaliyetimiz içerisinde öncesi, durum anı ve sonrası faaliyetlerimiz olmak zorunda. Bu arada tabii burada bizi etkileyen şey afetin türü, afetin şiddeti, bu arada Antalya'daki hortum küçük bir hortum mesela, o yüzden şiddeti bizi aslında insan hayatının kaybına sebep olsa da çok büyük oranda bir insan hayatı kaybı olmadı. Hatırlarsanız çok büyük bir hortum faciası yaşayan Kuzey Amerika bölgesi vardı. Lucy'ydi ... (99.07) sanırım hortumun adı, hortum mesela Küba'dan geçerken Kübalılar o kadar alışık ki hortumun hayatlarında olmasına, neredeyse insan kaybı çok az, fakat Kaliforniya'ya girdiği andan itibaren insan kaybı artmaya başlıyor. Çünkü bölgesel olarak hortuma olan dayanıklılığınız zaman içerisinde yaşadığınız o maruziyetle beraber gelişmiş ve tedbirleriniz gelişmiş, öğrenme süreciniz gelişmiş. Hatta ... (99.32) diyorlar ki: *“Küba'da zaten çok fazla bir problem çıkmaz. Asıl problem Kaliforniya'ya geliyor olması”* şunu görüyoruz ki şiddeti arttıkça ve sizin bu konudaki tecrübeleriniz azaldıkça, yani ne kadar az biliyorsanız ve ne kadar şiddetliyse o çok daha fazla

insan kaybına ve çok daha fazla yıkıma sebep oluyor. Tabii meydana geldiği zaman hazırlıklı olmanız, hazırlıksız yakalanmanız, bu çok önemli. O yüzden risk haritalarından bahsettik. Bu aslında risk haritaları bize bazı şeyleri okumamızı sağlıyor, bazı tahminler yapmamızı sağlıyor. Tabii ki coğrafi yapımız, bizim coğrafi yapımız içerisinde bazı risk kategorilerimiz çok yüksek, bahsettik. Deprem özellikle bizim şu anda öncelikli alanlarımızdan bir tanesi. Şimdi bizim temel sürecimiz afet lojistiğinde afet öncesi ve afet sırasında gerçekleşen lojistik faaliyeti ve afet sonrasında gerçekleşen lojistik faaliyeti olmak üzere üç temel aşamaya ayırıyoruz. Bunlardan ilki devam eden geliştirme faaliyetleri olarak tanımladığımız afet risk yönetimi yaklaşımlarının geliştirilmesi, değerlendirme sürecinin yapılması, bu tehlikelere karşı önleme faaliyetlerinin alınması, yani önlemlerin belirlenmesi, aslında bunları çok konuştuk. Neler yapılması gerektiğine ilişkin ön planlama aşaması aslında en zor aşamalardan bir tanesi, çünkü siz bütün yapıyı oluşturup buna ilişkin planlama yapmak zorundasınız. Riski azaltıcı önlemler almak zorundasınız. Bir kere riski tamamen yok etmek söz konusu olabilir mi? Mümkün değil. Zaten var olan riskin içerisinde yaşadığınız insan kaybını azaltmanız söz konusu olabilir. Aslında bakış açısı böyle geliyor maalesef, yani riski tamamen yok ederek orada hiçbir şekilde hiçbir kayıp maddi ya da insan kaybı şeklinde bir bakış açısı geliştirmek maalesef çok da mümkün olamıyor. O yüzden yaptığımız şeyde riski azaltabileceğimiz bütün önlemleri ne şekilde alacağımızın planlanması üzerine yerleşiyor. Sonuçta oraya evet, belli ölçekte ev yapmayabilirsiniz ya da belli uzaklıkta evler yapabilirsiniz, riski azaltabilirsiniz sadece, eğer çok daha şiddetli bir depremse, ne kadar uzağa yapmış olmanız ya da o bölgede ne kadar önlem almış olmanızı değiştirmiyor maalesef durum. Şiddet arttıkça sonuçta hasarınız da artıyor. Tabii ki bu anlamda önlemleri ve yapılan faaliyetlerin etkin şekilde hazırlıklı olma kapasiteniz önemli ve erken uyarı sistemleriniz ve bilgi sistemlerinizin oluşması önemli. Türkiye yıllar itibariyle depremler yaşamasından dolayı çok acı tecrübeler gerçekleştiriyor. Bu yüzden de aslında baktığımızda deprem konusunda kendi içerisinde bir iyileşme yaratarak bazı sistemlerini daha iyi hale getirmiş, daha hazırlıklı bazı noktalarda, özellikle deprem anında ya da depreme ilişkin ön bilgilendirmelerde, bilgi sistemlerinde, deprem sonrası yapılacak olan faaliyetlerin organizasyonlarında daha iyi hale gelmiş durumdayız, ama yeni yeni iklim değişikliklerini tetiklemesiyle yeni yeni afetler gündemimize geliyor. Bu afetlerde hazırlıklı değiliz. Sadece aslında insanımız da kısmen depreme hazırlıklı, kısmen olsa da işte eğitimlerin içerisinde, farklı

bilinçlendirme çalışmaları içerisinde bunları görüyoruz. Hazırlık sürecinin içerisinde sadece ekipman, planlama hazırlığı değil, toplumsal farkındalık ve toplumu da hazırlama aşaması var. Yani toplumu, insanı hangi afetlerde ve hangi risklere karşı maruz kaldığına ilişkin bir bilgilendirme yapmanız da gerekiyor. Bu da hazırlığın bir parçası, tabii ki afet gerçekleştirdikten sonra, yani gerçekleştiği andan itibaren yapılan müdahalenin de önemi çok büyük. Burada aslında yaptığımız planlama dahilinde gerçekleşiyor.

Şimdi ben de çok ayrıntı vermek istemiyorum, ama inanılmaz ayrıntılı envanter çalışmaları var. Afet bölgesine nasıl ulaştığınız, nasıl bilgilendirdiğiniz, kaç kişi gidecek, ne kadar insan orada görevlendirilecek, bu kadar insanın nereden ne şekilde lojistiği sağlanacak, hangi bölgelerden hangi bölgeye nasıl transferler gerçekleştirilecek gibi o kadar çok fazla sorunu içerisinde barındırıyor ki o yüzden müdahale sırasında aslında AFAD'ın yaptığı bir çalışmada, işte afetlere ilişkin lojistik yapılması çerçevesinde belli depolar oluşturuyor belli bölgelerle, bu depolar içerisinde bir tedarik zinciri mantığı var. Çünkü o depolardan ne gelecek? Malzemelerin gelmesi lazım, teknik ekipmanın gelmesi lazım, bunların planlamasını yapmaya çalışıyor. Tabii burada ne var? Yaşanılan bölgedeki insanların ve eşyaların belli bir noktada tahliyesi önemli bizim için, altyapıda insanların korunması ve geçimlerinin sağlanması biliyorsunuz, o bölgeden çok hızlı bir şekilde uzaklaştırma söz konusu olamayabiliyor. Van depreminde gördük, değil mi? Çok fazla insana çok fazla müdahale söz konusu, hatta bu noktada afete müdahale noktasında ilk müdahale eden kim? Etraftaki insanlar, hatta bu bilimsel olarak da bu şekilde ifade ediliyor. Deniliyor ki ilk müdahale eden etraftaki insanlar, buna ilk savunucular diyen, buna ilk gidenler diyen farklı farklı tanımlamalar verilebiliyor. Oradaki insanlar ilk müdahaleyi yapıyor. Sizin oraya bir afet yönetim stratejisiyle, yani bilinçli olan ekibinizi göndermeniz en hızlı şekilde gerçekleşmeli, ilk 72 saat çok önemli bir saat, süre bizim için, 72 saat içerisinde afete müdahaleyi gerçekleştirmiş olmanız ve insan hayatını bu noktada kontrol edebilir hale getirmeniz lazım. Eğer 72 saatten sonra yaptığınız müdahale artık insan hayatını kurtarmak üzerine değil, o bölgeyi tekrar afet sonrası tekrar yeniden düzenleme haline gelmiş olması gerekiyor. O yüzden afete müdahale kısmı çok önemli, tabii ki ivedi yardım, hasar ve kaybın değerlendirilmesi, burada ekipleri ve uzmanları temel olarak üçü ayırıyoruz bu yapıda: İlk müdahaleye gelenler, yani oradaki halk. Ne kadar halkı bilinçlendirirseniz ilk müdahale aslında o

kadar etkin ve verimli oluyor. İkinci kısım orta seviyede, yani şiddeti çok fazla ya da çok fazla yıkılan bina ya da çok fazla göçük altında kalma ya da buna benzer yapısı hasar tespitine yönelik olarak kimler gerekiyorsa, orta seviyedeki uzmanların oraya yönlendirilmesi ve ileri seviyede uzmana ihtiyaç olup olmadığına ilişkin de ön çalışma yapılması gerekiyor. Çünkü şu demek değil: Her afette hemen hemen hepsinin oraya yığılması ya da bütün uzmanların oraya gitmesi, bu bir kaynak israfı. Doğru şekilde doğru insanların oraya varmasını ve o şekilde müdahale edilmesinin sağlanması da gerekiyor. O yüzden burada hasar tespitlerinin değerlendirilmesi önemli. Tabii ki afet sonrasında da belli süreçlerimiz var. Burada tabii ki belli bir süre yardım o bölgedeki iyileştirmeler, yeniden yapılanma ya da tekrar inşa edilmesine yönelik olan planlamalar, ekonomik ve sosyal iyileştirmelere ilişkin yapılması gerekenler, süreli geliştirme faaliyetleri ve risk değerlendirme, yani ne yapıyoruz? Orada yaşadığımız işe ilişkin yapmış olduğumuz faaliyete ilişkin tekrar bir değerlendirme yaparak öğreniyoruz. Aslında ne yaptı sistem? Tekrar kendi içinde yeniden iyileşmeyle biz burada nerede hata yaptık diye sorup tekrar yeniden düzenleme yapıyor olması lazım. Yani sistem aslında çok dinamik, doğru müdahale, doğru durumda doğru şekilde gibi bir ifade dünyada yapılan bütün afetler için çok da geçerli, biz çok hazırlıklıyız, Lucy, Kaliforniya hazırlıklı değildi. Çünkü beklediğin ölçüde sel oldu, yani düşündüğünden daha yüksek seviyede sel gerçekleşti. Ne kadar hazırlıklı olacağız, bu bizim için önemli. Tabii bu arada yardım ekiplerine destek sağlanması, yardım malzemelerinin ihtiyacın önceden belirlenip bunların doğru şekilde depolanmasının sağlanması ve paketlenmesinin sağlanması, bunun yanı sıra bölge önünde malzeme ve insan kaynağının en iyi şekilde ulaşımın belirlenmesi, bir kere bu noktada ulaşım alanları ve altyapı yatırımlarını kim yapacak? Hemen yetkili Ulaştırma Bakanlığı geçti. Peki, Çevre Şehircilik devreye giriyor. Şehirdeki yapılanma içinde o yetkiyi alıyor. Sonra bir yandan belediyeler kısmen yetkiyi alıyor, bir yandan AFAD yetkiyi alıyor. Aslında burada tek bir merkezi birim tarafından yetkilendirme sürecinin gerçekleşmesi gerekiyor. Sistem aslında bunu yapmaya çalışıyor kendi içinde, çünkü bunlar bizim için çok önemli kritik cevaplar. Nakliyeler özellikle araçları ulaştıramazsanız, insanlar şehirden çıkmaya çalıştığı zaman siz o şekilde nasıl yardım getireceksiniz? Bunun için altyapı planlamalarının, yol planlamalarının yapılması lazım. Bu anlamda kriz yönetim ekiplerinin oluşturulması ve merkeziden çok ciddi anlamda bilgilendirme yapılması lazım. Bilgilendirme bizim temel problemimiz şimdiye kadar yaşadığımız, yani bilgilendirmeye aldığınız merkezi

sistem doğru şekilde doğru yerlere doğru bilgiyi vermesi gerekiyor. Hep böyle kötü örnekler veriyoruz, ama şu anda Türkiye'nin bilgi sistemine, afet bilgi yönetimine ilişkin bir yapılanma söz konusu. Bir altyapı oluşturulmuş, hatta şu anda uygulanılıyor. ABİS herhalde, değil mi Hocam? AİBS dediğimiz afet yönetim sistemi içerisinde bilgi teknolojileri evet, kullanılıyor şu anda, belediyelerin hatta bu konuda çalışmaları var. İşte bizim ABİS platformumuz ya da ABİS dediğimiz işte mobile indirin, bakın, hangi alanlar toplanma alanı olarak belirlenmiş, hangi alanlar daha riskli gibi farklı çalışmalar yapıyorlar kendi içlerinde, ama yeterli mi? Tabii ki değil, ama bir başlangıç mı? Evet, bir başlangıç diyebiliriz tabii. Tabii bu arada depolama burada çok önemli bir faktör, depoların yönetilmesi de başlı başına lojistiğin kendi içerisinde ciddi bir faaliyet, o yüzden depoların planlanması içerisindeki miktarlar, ihtiyaçlara yönelik olarak belirlenmesi gereken ekipmanlar, bunların hepsi o bölgelerde yaşanabilecek afetlere ilişkin ekstra planlanması gereken süreçler. Tabii burada bizim için kritik noktalar var. Bir tedarikçilerimiz, bir kere yerel tedarikçi mi kullanacağız, merkezi tedarikçiler mi kullanacağız? Yani bizim ihtiyaçlarımıza yönelik olarak hangi tür tedarikçilerden yararlanacağız? Faaliyetlerin ölçekleri, büyük ölçekli faaliyetler, eğer çok büyük bir Van depremi gibi deprem yaşıyorsanız bu sefer yapınız çok daha büyüyor, büyüdükçe tedarikçilerinize ilişkin plan ve organizasyonunuz daha da büyük hale geliyor. Düzensiz talep oluşturulması var. Burada aslında şöyle bir şey de var: Önce gittiğiniz zaman siz kendi teçhizatınızla gidiyorsunuz afetzedelere, sonra afetzedeler sizden talep etmeye başlıyor. Onlar da kendi ihtiyaçları doğrultusunda bir talep geliştirmeye başlıyor. İki türlü bir talep yapısı ortaya çıkıyor. Buna itme ve çekme yapısı diyoruz. Yani bir taraftan biz onları iterken bir tarafta onlar bizi çekmeye başlıyor. Karşılıklı bunun tedarikinin çok önemli bir noktası var. Çok kapsamlı acil durum operasyonunda olağandışı kısıtlar oluşabiliyor, yani oraya ulaşamıyorsunuz mesela ya da helikopterle geçmeniz gerekiyor, uçakla oraya geçmeniz gerekiyor. Havalimanı yıkılıyor, oraya geçmenizle ilgili bütün acil durum müdahale planınızın içerisine bunun yerleşmiş olması lazım. Ayrıca burada şöyle bir durum da var: Uzmanlıklarına göre yurtdışından destek de isteyebiliyorsunuz lojistik planlama çerçevesinden, eğer yurtdışından destek isteyecekseniz bunu destek süreleriniz ve adli, yani idari makamlarca bunun çok hızlı bir şekilde yapılıyor olması ve hızlı müdahale ediliyor olması lazım. Biz genellikle müdahale sırasında çok da müdahale, yani 72 saat içerisinde uluslararası camiadan yetişebilmeleri çok zor oluyor. Çünkü Türkiye açısından söylüyorum bunu, çünkü çok hızlı bir reaksiyon

vermiyoruz dışarıya doğru, yani gördüğümüz kadarıyla hızlı reaksiyon vermediğimiz için de yurtdışından bize aslında bu konuda destek çok geç geliyor ve bunu çok fazla yaşıyoruz. Bu konuda AFAD'ın çalışmaları var. Uluslararası işbirlikleri geliştirmeye çalışıyor daha hızlı reaksiyon alabilmek için, tabii bizim de bu arada kendi ülkemizden giden AFAD ekiplerimiz var, farklı ekiplerimiz var. Gecikme dediğimiz yaşamsal boyut anlamında en büyük problemlerden bir tanesi.

Bu arada tabii şöyle bir şey var, Türkiye'de bir gerçeğimiz var: Belli bölgeler belli alanlarda afet konusunda çok uzmanlaşmış durumda, özellikle mesela Erzurum, Van bölgesine gidin, çığ konusunda çok uzman ekiplere rastlarsınız. Ciddi anlamda bir uzmanlık geliştirmişler ve çığ konusunda hem ekipmanlarıyla, hem de teknik desteklerle gerçekten Türkiye'nin dört bir tarafında bu anlamda da eğitimler verirler. Belli bölgelerimiz belli alanlarda da uzmanlaşma yaratıyor çünkü yaşanan afetlerin türleri değiştiği için, bu anlamda da böyle bir altyapı çalışması var.

Şimdi baktığımız zaman temel noktamız bütünleşik afet yönetim süreci dediğimiz bir sürecimiz var ki bu bir döngü aslında, önce risk ve zararı azaltacaksınız, azaltmaya çalışacaksınız, sonra iyileştirmeler gerçekleştireceksiniz. Müdahale edip müdahaleden sonra tekrar hazırlık aşamasına geri döneceksiniz. Bu aslında bir döngü şeklinde çalışıyor. Yani iyileştirmelerle tekrar aslında başa hazırlığa geri geliyorsunuz. Lojistik süreci o yüzden çok etkin ve dinamik bir süreç, her defasında tekrar öğrenme, her defasında tekrar hazırlık, tekrar başa gelmek gibi bir süreciniz var, ama şu şu demek değil tabii ki: Her defasında her şey baştan değil, nerede eksik yaptıkla başa geliyorsunuz. Aslında bütün lojistik sürecimiz içerisinde bu var, afet lojistiğinin farklı değişkenlerden oluşmasından dolayı daha hızlı ve dinamik bir yapısı var. Her defasında yeniden öğrenmeyle tekrar risk azaltma, iyileştirme, müdahale ve hazırlık süreciniz baştan yenileniyor ve kendini güncelliyor. Çok teşekkür ediyorum dinlediğiniz için, sabrınız için.

Av. MUAZZEZ YILMAZ- Çok sağ olun Sayın Doç. Dr. Ebru Demirci. Şimdi bu oturum sunumlar bitti, soru alacağız. 10 dakika soruya ayırabiliriz.. Soru var mı arkadaşlar? Buyurunuz.

SALONDAN- Hocam, merhaba hepinize, öncelikle çok güzel bir programdı, çok teşekkür ediyorum. Hocalarımız çok güzel değerli bilgiler verdi. Bütün hocalarıma sorum var, ama öncelikle Doğanay Beye bir sorum olacaktı Değerli Hocama: Hocam, ben inşaat mühendisiyim, aynı zamanda bir siyasetiyim. Şehir planlarımızı yaparken

bu özellikle hem iklim değışikliklerini dikkate almak anlamında biliyorsunuz gerek İmamoğlu'nun, gerekse diğer politikacıların yaşam vadileri projeleri var. Ben bunlara bakış açınızı değerlendirmek, bakış açınızı öğrenmek istiyorum. Bir de Hocam, doğrusu bu mudur, ne yapılması gerekir? Çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

Prof. Dr. DOĞANAY TOLUNAY- Ben teşekkür ediyorum. Bu vaatlere baktığımızda ikisinin de birbirine çok benzer olduğunu, yani birisi yeşil vadi, diğeri yeşil koridor diyor. Hatta yerleri bile birbirine çok yakın, şimdi ben bunlara baktım, inceledim. Kâğıt üstünde yapıldığını ve uygulamaya geçmesinin çok zor olduğunu değerlendiriyorum. Çünkü o vadileri az çok biliyorsanız o vadilerde zaten yoğun bir yerleşim olduğunu görüyoruz. O yerleşimi kaldırmadan nasıl yapacaklar? Onunla ilgili hiçbir şey yok, sadece bir harita üzerinde boyanmış ve bunlara ihtiyaç var. Bu tür koridorların oluşturulması gerekiyor, ama oradaki mevcut yerleşimi bir yere götürmek getirmek, kaldırmak gerekecek. O yerleşimle birlikte yapamazsınız oradayken, bununla ilgili hiçbir şey yok. Sadece koridorlar da yetmiyor, çok daha önemli şeyler var. Çünkü iklim değışikliği açısından baktığımız zaman kentin olası iklim değışikliklerine, sıcak hava dalgalarına baktığımız zaman kent içinde kolay ulaşılabilir alanlarda yeşil alanlar yapılması gerekiyor. Örneğin, Taksim civarında yeşil alan diyebileceğiniz bir yer var mı? İşte Gezi Parkı var. Onun haricinde en yakın yer neresi? Maçka Demokrasi Parkı dersiniz ya da Şişli'deki mezarlık diyebilirsiniz. Şimdi bu gibi alanlar, yani yoğun bir yerleşimin olduğu yerde kent içinde küçük küçük yeşil alanlar yapmanız lazım. Bu yeşil alanlar da kent ikliminin değışmesini sağlar. Nasıl sağlar? Oradan yarattığı serinlik ve bunların da bitki örtüsü son derece önemli, onu da belirtiyim. Yeşil alan yaptınız, ama hangi yeşil alan, yeşil alanın niteliği ne? Örneğin, yeşil alan çim yapıyorsanız hiçbir önemi yok. Burada ağaç boyutunda, yani çalı da değil, ağaç kullanmanız lazım. Tacı olan yukarıdan, niye diyeceksiniz? Yeşil alana niye gidiyoruz biz? Serinleyelim diye. Çimin altına giriyor musunuz, çalının altına kafanızı mı sokacaksınız? Dolayısıyla boylanabilen ve bunlar böyle tek tek seyrek de değil, üstünü kapatacağı, insanların altına girdiği zaman gölgesine sığınabileceği yapıda alanlar olması lazım. Bu yapıdaki yeşil alanlar çevresini soğutur. Hemen bir adım dışarı çıktığınız zaman 3-4 derecelik, 5 derecelik sıcaklık farkı yaratabilir küçük alanlarda ve bunlar kent içinde yarattıkları işte terleme ve ekolojik dengelerle orada küçük ünük rüzgarlar oluşmasını sağlayarak kentin havalanmasına da katkı sağlarlar. Dolayısıyla hani koridorlar evet, sorunlar var. Nasıl

yapacaksınız? Ben inandırıcı bulmuyorum. Yani yapılmasını çok zor buluyorum. Bunun yerine işte Alper Taş vaat etmişti yanılmıyorsam, demişti: “*Beyoğlu’nda her metruk sahayı, kullanılmayan alanı yıkacağım, yeşil alanlar yapacağım*” Evet, kolay ulaşılabilen, yürüme mesafesinde bu tür yeşil alanları arttırmanız gerekiyor. Yine bir siyasi partinin adayından bir vaat vardı bu yeşil alanlarla ilgili olarak, yani diyelim Millet Bahçesi yapmak için ormandan yer alacağız denildi. Şimdi yeri de söyleyeyim, Tepeüstü’nden denildi. Karşıda Tepeüstü’nden Millet Bahçesi yapmak için ormandan yer alacağız denildi. Şimdi o kadar şey geliyor ki bana ya da ormanda mesire yeri açmak, şimdi bu da şey değil. Ormanda mesire yeri açmak demek ormanı tahrip etmek demektir. Yeni yeni yeşil alanlar yapmanız gerekiyor. İstanbul’un doğal ormanları baskısını azaltmanız için işte kent içinde insanların kolayca ulaşabileceği yeşil alanlar yaratmanız lazım. Öyle özetleyeyim, çok da uzatmayayım.

Av. MUAZZEZ YILMAZ- Evet, başka soru var mı? Buyurunuz.

GÜRKAN KAVRAZLI- Merhabalar. Öncelikle burada olduğunuz için ve sunumlarınız, için teşekkür etmek istiyorum. İlk sorum İclal Hocama: Bilgisi varsa, paylaşırsa çok sevinirim. Bundan önceki senelerde ve günümüzde de hâlâ toplanma, özellikle metropol şehirlerde toplanma noktalarına AVM’ler yapıldı, har vurup harman savrulduğu söyleniyor. Yine geçmişte veya bugün şu anki belediye başkan adaylarının veya büyükşehir belediyeciklerinin bu konuda bir çalışması veya bu çalışmaya istinaden sizlerden talebi var mı, önümüzdeki günlerde nasıl bir planları var? Bilginiz varsa onu paylaşmanızı rica edeceğim. Cevap vermeden önce hemen ikinci bir sorum Ebru Hocama mümkünse: Bilindiği üzere 10. Eylem planında lojistikten, altyapıdan, gelişmeden bahsedildi, ulaşımdan bahsedildi, ama 11. eylem planında lojistik ve ulaştırmayla ilgili herhangi bir konu, detay görülemedi. 10. eylem planında başarılı olabildik mi, bir sonraki eylem planında bu afetlere ne kadar desteği olacak ve yardımcı olabilecek mi? Sayılar sunuyorum.

Av. MUAZZEZ YILMAZ- Hocam, önce siz buyurun.

Prof. Dr. İCLAL SEMA DİNÇER KARAHASANOĞLU- Evet, teşekkür ediyorum. Anlatımım sırasında da söylemiştim, Türkiye’deki planlama sistemi bütüncül bir planlama anlayışı günümüzde özellikle 2000 sonrasında parçalı bir yapıya doğru gitti. Dolayısıyla sizin elinizde 2009 yılında onaylanmış 1/100 000 ölçekli bir çevre düzeni planınız olabilir, ama bu çevre düzeni planına Ulaştırma Bakanlığı bir havaalanı projesi yerleştirebilir veyahut Yenikapı sahiline bütün yerel

kurumları atlayarak Büyükşehir Belediyesini, ilçe belediyesini de atlayarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığının bir müdürlüğü dolgu alanı kararını verebilir. Turizm Bakanlığı Yatırım İşletmeler Müdürlüğü turizm bölgeleri ilan ederek kentimizin içerisinde yeşil alan olarak ayrılmış bölgeye bir turizm ve ticaret merkezi yapabilir durumdayız. Şimdi planlama bu vaziyette, dolayısıyla ben siyasetçilerin vaatlerini mevcut sistem içerisinde hiçbir şekilde gerçekleştirilebilir bulmuyorum. Bu anlayış değişiminin gerekliliği çok yüksek, eğer biz kentlere tekrar bütüncül bakmayı öğrenebilir ve bunu gerçekleştirme yönünde yeniden bir yapılanmaya doğru gidersek bu iş olabilir, ama gene dönüp dolaşp yine konuşmamda da kısaca değindiğimde Cumhurbaşkanlığı tarafından gerçekleştirilen 100 büyük proje var. O 100 büyük projeyi şöyle bir gözden geçirecek olursanız bütün bakanlıkların projeleri karşınıza çıkıyor. Bu projeler içerisinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığının projelerinden biri demin de söylediğim gibi mekansal strateji planının hazırlanması. Türkiye'nin henüz mekansal strateji planı deneyimi yok. Mekansal strateji planının tanımına bakıyorsunuz, afet riski de dahil olmak üzere kültür varlıklarının korunması, yaşanabilir kentlerin yaratılması, vesaire bir sürü madde sayıyor, ama 100 projenin içerisine baktığınız zaman ne diyor? *“Ulusal ve uluslararası yatırımların önünü açmak üzere mekansal strateji planı yapmak”* diyor. Şimdi niyet o kadar açık ki bunu bu kadar da rahatlıkla söyleyebilmek ve yasal bir altlık da var. Onunla bağlama gereği bile duymamak bence planlama alanının artık söz söylemeyip, kenarda durup bekleyip, dibe vurup tekrar çıkacağımız günü beklemek gibi geliyor bana, dolayısıyla siyasetçilerin o projelerini kâğıt üzerine çizdiklerini hep beraber biliyoruz. Arkadaşımın sorusu da o mahiyetteydi, o nedenle biraz toplum olarak nasıl baskı kurarız, nasıl bu sistemi tekrar insan eksenli hale getiririz, buna odaklanmamız gerekiyor diye düşünüyorum.

Doç. Dr. EBRU DEMİRCİ- Lojistik öncelikli alanlar içinde vardı. Lojistik master planı önemi geçmiş, sanırım 2 ay önce falan bitti. Türkiye'nin genel olarak bir lojistik master planı oluşturuldu. Master plan, yani öncelikli alan olması temel noktası şuydu: Karayolundan entegre taşımacılığa doğru bir planlama ve strateji belirlenmesi üzerineydi açıkçası yapılan bu stratejilerde, yeni öncelikli alanlar içerisinde lojistik olmasa da akıllı ulaşım sistemleri öncelikli program içerisinde, tabii biz bunu aslında lojistikle bağlıyoruz. Temelde akıllı ulaşım sistemleri dediğimiz zaman bir ulaşım altyapısı gerekiyor. Ulaşım altyapısının yanı sıra bununla beraber bir lojistik faaliyeti içinde zaten mecburen barındırıyor. Kentler içindeki akıllı sistemler mecburen ulaşım

kanalları, ağları, master planlar, ana planlar, bunların hepsi birbirine entegre şekilde oluyor. Yani kamunun şu anda, yani kamunun yapmış olduğu planlama içerisinde tamamen kombine taşımacılık dediğimiz taşıma modelleri içerisine demiryolu taşımacılığını ön plana almak, havayolu taşımacılığındaki yapıyı daha güçlü hale getirmek gibi stratejiler var. Buna afet açısından baktığımızda da aslında şunu görüyoruz: Bu taşımacılık türleri tabii ki o bölgeye olan ulaşımı çok ciddi anlamda etkileyen türler, çünkü var olan yapı ve altyapı sistemleri bununla bağdaşıyor. Karayolu tamamen karayoluyla ulaşabildiğiniz bir alansa zaten karayolunun mutlaka o riskleri barındırır şekilde yapılması lazım. Hocamızın da gösterdiği gibi işte yamaçtan otobanın geçmemesi ya da daha yüksek otobanları kullanarak ya da farklı yapıları kullanmanız lazım. şu anda bütün yapı Türkiye çerçevesinde demiryolu ağlarına üzerine kurulmaya çalışılıyor, ağırlıkla oraya destek verilmeye çalışılıyor. Denizyolu çok var olan yapıda yeni limanlar öngörülüyor. Fakat doğal olarak o da doğal habitata çok ciddi anlamda da zararlar veriyor bu arada, tabii o bölgede ne zaman bir liman yapsanız şehirleşme otomatikman artıyor. O birbirini tetikleyen bir yapı haline geliyor. Baktığımızda aslında bütün bu planlamalar, bu çerçeveler sizi aslında nereye ne şekilde götüreceğinizi yönlendiriyor altyapı yapısı içerisinde, ama master plana baktığımızda tamamen demiryolu odaklı olduğunu görüyoruz, kısmen de havayolu odaklı olduğunu, önümüzdeki 5-10 yıl çerçevesinde bu çerçevede hareket edecek. Afet bunun ne kadar planlama içerisinde açıkçası? Altyapı yatırımlarını çok fazla afet olduğu zaman onun üzerine bir taşımacılık modellemesi yok, ama depolamada bu modellemeleri dikkate alarak yapıyorlar. Yani depo sistemlerini bu anlamda o şekilde kurmaya çalışıyorlar. Bildiğim kadarıyla bu kadar.

Av. MUAZZEZ YILMAZ- Buyurunuz, arkada, sonra Hayrettin Bey size.

KAZIM ÇİLOĞLU- Değerli Dinçer Hocama, Sevgili Tolunay Hocama, Demirci Hocama teşekkür ediyorum, bilhassa size, genç arkadaşıma, çok seri konuştu, çok net anladık. Çok hızlı bilgi verdi, ama Dinçer Hocama bir konuda teşekkür edeceğim, üstyapıyı çok güzel anlattı. Ben şahsen bu kadar detaylı bilmiyordum. Ümit ediyorum Bakanlığa, Cumhurbaşkanına bağlı, ona bağlı genel müdürler, genel müdürlere bağlı müdürler, müdürlere bağlı alt birimler, onlara bağlı sekreterler, aycılara kadar, makam araçlarına kadar, şoförlere kadar hepsi tamdır, hiçbir eksikleri olduğunu zannetmiyorum, ama altyapıda gerçek afete karşı olay yerde ne kadar da zayıf olduğumuzu bu sizin takdiminizle öğrendim. Geçen takdimde de Mikdat Hocam bu

şekilde bir gerçeği yüzümüze vurmuştu. Hakikaten 19-20 sene oldu Gölcük depremi ve o bağılısı büyük deprem, 20 000'e yakın insan kaybettik, balyoz gibi kafamıza indi, ama bu geçen sürede Doğanay Hocamın da söylediği gibi teyit etsin kendisi, yeşil alanlarımız daha azaldı, nüfusumuz daha arttı. Keşke eski beton yapımız ve nüfus yoğunluğumuz olsaydı zannederim daha az bir şey olurdu.

Av. MUAZZEZ YILMAZ- Üstadım, soruyu alabilir miyiz?

KAZIM ÇİLOĞLU- Özetliyorum. 71 yaşındayım, kendim için sevindim bu bilgileri aldığım için, ama genç arkadaşlarım için ilerisi için daha hiçbir şey yapılmadığını görmekten üzüntü duydum. Teşekkür ediyorum.

Av. MUAZZEZ YILMAZ- Sağ olun. Buyurunuz Hayrettin Bey, sizin bir sorunuz vardı. Bundan sonra bir soru daha alabilirim varsa, kapatalım.

Av. HAYRETTİN TEKİN-- Ben Doğanay Hocama soru sormak istiyorum. Akademisyen nezaketi içerisinde sunumunuzu yaptınız, ama bence Türkiye'nin gerçeği çok çok daha vahim bir durumda. Hocam, bir Kanal İstanbul projesi var. Bu çerçevede su ihtiyacımızın da çok acil olduğunu söylüyorsunuz. Kanal İstanbul projesi yapıldığında en basitinden Alibeyköy barajının yeraltı akarsuları bence Alibeyköy barajına su taşıyamayacak. Duyduğum bir başka duyum da Kanal İstanbul yapılmakla Marmara'yla Karadeniz arasındaki 30 cm.lik kod farkının kaybolacağını, alt ve üst akıntının yok olacağı söyleniyor. Bununla ilgili sizin görüşlerinizi sormak isterim.

Prof. Dr. DOĞANAY TOLUNAY- Şimdi öncelikle herhalde 3 yıl oldu, baroyla zaten Kanal İstanbul diye bir şey yaptık ve orada Kanal İstanbul üzerine bir baronun kitabı var. Bunların çoğunu da orada yazdık. Birkaç ay sonra da Kanal İstanbul'u yine bir 10 Mayıs'ta da buradan duyuralım, 10 Mayıs'ta da yine baronun öncülüğünde bu konular tartışılacak. Öncelikle şunu söyleyeyim: Bu hafta Ormancılık Haftası, birkaç yerde de konuştum. Bir gazeteciyle röportaj verdim, bir-iki günde de çıkacak. Ben İstanbul'a asalak bir kent diyorum. Niye diyeceksiniz, İstanbul suyunu 200-250 km öteden Melen'den, Sakarya'dan getiriyor, Trakya'dan getiriyor, gıdasını, yiyeceğini Antalya'dan getiriyor, Konya'dan getiriyor, İzmir'den getiriyor. Kendini beslemiyor, etrafını sömürüyor ve kendisi üretmeyen, başkalarının ürettiğini tüketene biz asalak diyoruz, dolayısıyla İstanbul da bir asalak kent. Evet, doğru diyorsunuz. Alibeyköy değil, Sazlıdere barajı, onu düzelteyim. Şu an için 21 günlük su ihtiyacını karşılıyor

İstanbul'un, yaklaşık bir aylık su ihtiyacını karşılıyor. Bundan vazgeçeceğiz, ama değişen bu şartlarda senaryolara göre yüzde 20-30'lar su kaynağı azalırsa Melen'de de azalacak, Sakarya'da da azalacak, Trakya'da da azalacak, ne yapacaksınız? Kızılırmak'tan mı getireceksiniz? Dolayısıyla işte bunlara hazırlıklı olmamız gerekiyor. Su kaynaklarımızı gözümüz gibi korumamız gerekiyor. Yeraltı ve yerüstü kaynaklarını ki İstanbul su zengini değil. Bütün o yayınlarda var. Bizanslılardan beri, biliyorsunuz o su kemerleri Osmanlı zamanından beri susuz kalmışız ve hesabını da yaptım. Örneğin, işte en kötü senaryo işte 2040-2050'de 50 000 000'lara çıkarsa İstanbul'un nüfusu -İMP'de çevre düzeni planında yer aldığı için söylüyorum- İstanbul'un tüketeceği su 6 000 000 000 m³'lere çıkacak yıllık su ihtiyacı, şimdi 1 000 000 000'dan 5'e katlanacak. Nereden getireceğiz bu suyu? Bir de suların yüzde yağışların azaldığını düşünürseniz, o yüzden yapılmaması gerektiğini söylüyoruz.

Deniz suyu benim uzmanlığım değil, ama yine şey yapayım. Toplantıya çağrılacak herhalde denizle ilgili, daha önceki toplantıya Cemal Saydam gelmişti. Onun aktarayım neler dediğini uzmanlığım olmadığı için, musluk havuza benzetiyor, musluk problemlerine benzetiyor. İkinci bir musluk açıyorsunuz Marmara Denizine, bunun getirdiği yeni su dipten geldiği zaman Marmara'daki dipte biriken tortulları, çökeltileri kaldırarak Marmara Denizini tamamen bitebileceğini söylüyor. İşte hidrojen sülfür onun söylemiyle çürük yumurta gibi kokacak İstanbul diyordu, böyle riskler var. Vazgeçilmiş durumda değil, yine geçen hafta gündemdeydi, vaatler arasında var. Maliyetinin 15 000 000 000 dolar olacağı söylendi ki biliyorsunuz proje ihaleye çıktığıyla hiçbir zaman bitmez, o 20 000 000 000-25 000 000 000'leri bulabilir. Umarım yapılmaz diyeceğim, başka bir şey demeyeceğim. Teşekkür ederim.

Av. MUAZZEZ YILMAZ- Evet, varsa son soru alayım. Buyurun.

NAZİRE DİKEN- Ben de öncelikle çok teşekkür ediyorum, çok önemli bir konuyu ele almış bulunuyor baromuz, hocalarıma da çok teşekkür ediyorum. Ben Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlamada İclal Hocamla birlikte çalışıyoruz. Lojistik konusu özellikle afet sırasında çok çok önemli olacak. Ben de kendi doktoramda deprem sonrasında toplumun kendi kendini nasıl organize ettiği konusunu incelemiştim. Orada şey gördüm, yani ulaşım hatları kesiliyor. Yani yollar da afetten etkilenebiliyor, demiryolları da etkilenebiliyor, limanlar da etkilenebiliyor. Mesela, benim orada toplumun kendi kendine bulduğu çözümlerde gördüğüm motosiklet fan kulübü vardı Harleyciler, onlar çok iyi çalışmışlar mesela, iletişim

kesiliyor. Yani o boyutları da lojistik içinde düşünmek mutlaka gerekiyor. Enerji, iletişim, sadece ulaşım değil, böyle alternatif hızlı ulaşım araçları neler olabilir diye belki düşünmek gerekiyor. Mesela, telsiz operatörleri çok işe yaramış. Hemen telsizlerini kapıp o motorcularla beraber oralara iletişim kurulabilsin diye götürmüşler. Sonra kıyısı bol olan bir kentteyiz. Belki acil durumlarda kullanılabilecek küçük motorlarla bir ekip oluşturulabilir diye düşünüyorum. Yani kıyılardan erişim de, yani karadan ulaşım kesildiği için kıyıdan, havadan helikopter sistemleri kurmak gerekiyor acil durumlar için belki, yani maalesef pek çok şey eksik olduğu gibi bunlar da hiç düşünülüyor, ama bu iletişim, enerji ve alternatif noktasal çözümlerin de mutlaka düşünülmesi gerekiyor diye düşünüyorum. Bölge bölge planlarda belki bu tür odaklar yaratmak gerekiyor. Halkın içinde bu tür potansiyeli olan zaten var olan işte dernekleri bilip onlara da belki böyle bir afet durumunda iletişim kurulabilmesi için bilgi bankasında bunların da yer alması ve belki önceden organize edilmeleri gerekiyor. Yani öyle bir durumda işte motorcular bir araya gelip böyle bir şey yapabileceklerini bilmeliler. Enerji iletişim mesela, sadece medya, radyo o dönemde işlev gördü, haberleşme sağladı. Medya oradaki eksiklikleri duyurdu ve insanlar işte yüklenip göturdüler malzemeleri, o da bir kangrene neden oldu. Yollarda yığılmalar oldu.

Av. MUAZZEZ YILMAZ- Sorunuz var mı üstadım?

NAZİRE DİKEN- Sorum bu konuda var mı bir şey, biliyor musunuz?

Doç. Dr. EBRU DEMİRCİ- Afet yönetim sistemi kuruluyor. Belli bir aşamaya gelmiş durumda, bu afet yönetim sistemi dediğiniz her nokta zaten devreye alınıyor. Özellikle toplum tarafından etkin bir şekilde bu anlamda afetlerde ön plana alınabilecek kişilerin de orada olması sağlanmaya çalışılıyor. Gönüllüler dediğimiz yapının aslında o afet yönetim sistemi içerisinde var olması sağlanacak. Bu tabii çok ciddi bir altyapı sistemi, ciddi bir bilişim, ciddi bir iletişim sistemi, zaten önemli olan anında iletişimi sağlamak, hatta işte Türkcell'le, Telekom'la ciddi bir protokol anlaşması var. Bu anlamda hem içinde STK'ların, gönüllülerin ki bu motosiklet kullananlar birer gönüllü, işte bisiklet kulüplerinin belki zaman zaman ya da işte anneler gruplarının gibi gibi farklı yapıların içerisinde var olmasını sağlamaya çalışıyorlar. Farklı Çalıştaylarla bunlar yapılmaya çalışılıyor. Zaten afet lojistiğinde en önemli şey aslında idari taraf planlamada sadece, en önemli şey toplumun kendi içinden çıkardığı çözümlerdir.

Av. MUAZZEZ YILMAZ- Evet, seminerin bu oturumunu tamamlamış bulunuyoruz. 6. katta bir ikram var, hepinize çok teşekkür ediyorum gerek buradan katkı sağlayanlara, gerekse hocalarıma, 2. Oturumda görüşmek üzere şimdi teşekkür belgelerini Sayın Av. Alev Seher Tuna verecek.

ARA VERİLDİ

2. OTURUM

Av. ALEV SEHER TUNA- Değerli konuklar, ikinci seminer günümüzün 2. Oturumunda Oturum Başkanımız Av. Hayrettin Tekin ,Çevre Kent ve İmar Hukuku Komisyonu Başkan Yardımcısı, konuşmacılarımız afet ekonomisi konusunda İstanbul Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Mehmet Adak, bina çökmeleri ve afet davaları konusunda Av. Filiz Saraç, afet atık yönetim konusunda stratejileriyle ilgili olarak çevre mühendisi Evin Naz ve AKUT herkesin bildiği gibi arama kurtarma ekibinden Hatice Yakıncan, buyurun.

Av. HAYRETTİN TEKİN- Değerli konuklar, hoş geldiniz. Konuşmacı dostlarımız, sizler de hoş geldiniz. İlk sözü Mehmet Adak Hocama veriyorum, buyurun Hocam.

Prof. Dr. MEHMET ADAK- İyi günler. İstanbul Üniversitesi Ulaştırma ve Lojistik Fakültesinde profesör kadrosunda çalışmaktayım. Bugün birazcık bu afetlerin geride bırakmış oldukları ekonomik etkiler üzerinde, bununla ilgili bir anlatımda bulunmak istiyorduk.

Şimdi olaya birazcık da iktisadi boyuttan, ekonomik açıdan bakmak, böyle bir plan çerçevesinde anlatmak istiyorum. Ekonomi veya iktisat kılım bilimi olarak geçiyor. Bu nadirlik, yani nadir olan şeyler iktisadın konusu oluyor. Bundan daha çok önemli bir konu var, o da kaynaklar kıt, nadir, bu nadir kaynakları olabildiğince üst düzeyde fayda sağlayacak bir şekilde, yani kaynaklardan olabildiğince yüksek fayda sağlayabilecek şekilde ve bunları israf etmeden, yani etkin bir şekilde kullanmak bu ekonominin konusu oluyor. Çok kabaca ekonomi ikiye ayrılıyor: Mikro ekonomi ve makro ekonomi. Mikro ekonominin adından da anlaşılacağı gibi küçük bireylerin ve firmaların, bireylerin faydalarını, firmaların kârlarını maksimumlaştırma çabası mikro ekonominin konusu. Dört alt başlığı var: Tüketicilerin teorisi, üreticilerin teorisi, piyasa teorisi ve oyun teorisi, bizi bugün ilgilendiren makro ekonomik kısmı.

Makro ekonomi ulusal ve uluslararası düzeyde meydana gelen ekonomik olayları inceliyor. Makro ekonominin alt dalları var: Üretim, milli gelir kısmı, para piyasası, finans piyasası, emek piyasası ve uluslararası iktisat teorisi olarak karşımıza çıkıyor. Bu makro ekonomik tanımlamadan sonra afet ekonomisiyle başlayalım. Afet ekonomisi ne demek? Afetler sonucunda yaşanan kayıpların,

bozulan yapıların, sistemlerin eldeki kıt kaynaklarla etkin bir şekilde yeniden karşılanarak işler duruma getirmeye afet ekonomisi olarak tanımlıyor. Bunun İngilizcesi disaster economy diye İngilizcesi bu şekilde, Türkçeye de afet ekonomisi, afet Türkçe bir kelime değil, muhtemelen Arapça bir kelime. Burada karşımıza çıkan olay şu: Kaynaklar çok kıt, bu kaynakları etkin bir şekilde, yani israf etmeden afetten kaynaklanan kayıpları gidermek amacına yöneltme afet ekonomisi olarak tanımlanıyor.

Afet ekonomisinin afetlerin geride bıraktığı ekonomik etkiler var. Bunlar genel olarak literatürde üçe ayrılmış: Doğrudan direkt etkiler, dolaylı etkiler ve ikincil ekonomik etkiler. Direkt etkiler afetin neden olduğu ilk etkiler veya bir deprem mesela, afet denildiği zaman genellikle ülkemizde deprem algılanıyor. Sıklığı daha çok olduğu için o, ilk afet deprem dalgası geldiği zaman bunun ekonomik etkileri neler olabilir, çok kısaca burada kayıplar neler olabilir, yapılardaki kayıplar ne olabilir? Bununla birlikte üretim birimlerinde yaşanan kayıplar, mesela bir elektrik üreten bir tesis, burada üretimin durması çok acil olarak ilk etkide karşımıza bu çıkıyor. Bununla birlikte insanların acil ihtiyaçlarını üreten fabrikalardaki mesela, gaz dağıtım sistemindeki gaz dağıtımının aksamaya uğraması veya bir termik santraldeki üretimin durması, bunlar direkt doğrudan etkiler olarak çıkıyor. Şimdi bu direkt etkilerin daha detaylandırılmış hali burada yazıyor. Mesela, yapılar yıkılıyor, üretim tesislerinin durduğunu söyledik, konutlar yıkılıyor mesela, ulaşım yapıları, viyadükler, demiryolu etkileniyor, iletişim ağları, fiberoptik yapılarda kırılmalar meydana geliyor ve santraller yıkılıyor mesela, santraller kullanılmaz hale geliyor. Altyapı, infrastructure'da çok büyük sıkıntılar oluyor. Bir de üretimde azalmalar meydana geliyor. Üretimdeki azalmalar imalat sektöründe meydana geliyor. Tarımda mesela, hayvancılıkla uğraşan bir vilayetimizde, mesela Sakarya hayvanların barındığı yerin çatısı çöküyor ve oradaki hayvanlar telef oluyor. Ticarethane, mesela malların stoklandığı mesela, TÜPRAF rafinerisinde yangın çıkıyor. Bunlar ilk doğrudan etkiler olarak karşımıza çıkıyor.

Şimdi ikinci etkiler birinci etkilerden çok kısa bir zaman sonra karşımıza çıkan etkiler, biz bunlara dolaylı etkiler diyoruz. Doğrudan etkiler bitmiş, bu doğrudan etkilerin bir uzantısı, türevi olarak karşımıza çıkıyor. Üretimdeki durulmalar daha büyük safhalara yükselmeye başlıyor, insanlar işlerini kaybediyorlar. İşlerini kaybetmekle birlikte gelirlerini de kaybetmeye başlıyorlar. Toplumda bir fakirleşme

sürecine giriyor. Gelir kaybının zayıflamasından dolayı toplumun veyahut ekonominin performansında gerilemeler, bütüncül talepte gerilemeler meydana geliyor. Yani tabiri caizse hareketlilik zayıflıyor, toplumdaki al-sat hareketliliği zayıflıyor. Daha sonra toplumdaki talepteki gerileme ekonomide bundan bir sonraki aşama olan daha büyük sıkıntılara neden olan dolaylı etkilerden bir sonraki basamak olan ikincil etkileri tetikliyor. Bu dolaylı etkileri de demin sıraladığımız gibi işsizlik, bölgenin vergi gelirleri azalmaya başlıyor. Mesela, bu Kocaeli maalesef depreminden sonra yaklaşık 2 yıl müddetince devir sağlanamadı. Neredeyse 2 yıl sürdü. Çünkü mücbir bir sebep var ve zorunlu göç başlıyor. İnsanlar topraklarını terk etmek durumunda kalıyorlar. Yakın akrabalarının evlerine gitmek zorunda kalıyorlar. Şimdi bu doğrudan ve dolaylı etkilerden sonra ikincil etki dediğimiz bunlar burada da bu iki etkiden daha uzun zaman sonra meydana gelen etkiler ortaya çıkıyor. Bir, zaman gecikmesinden lack ... (11.57) oluşuyor, uzun süreye ihtiyaç oluyor. Burada artık olay bir yıla yaklaşmış, hükümet bölgeden vergi toplayamıyor, bölgeye büyük harcamalar yapıyor, bütçede açık meydana geliyor. İki, ülkenin ihracatında o bölgenin ihracat potansiyeli düşüyor, ihracat azalmaya başlıyor. Üç, bölgede üretim azaldığı için ürünlere olan talep çok yüksek, yani bir buzdolabının arkasında 5 kişi koşmaya başlıyor, bölgede ürünler pahalılaşmaya başlıyor. Bu genellikle afet olan bölgelerde fiyat pahalılığı buradan dolayı kaynaklanıyor. Bir talep enflasyonu yaşanıyor. Sebep de şu: Mal kıt, talep çok yüksek. Kötü sağlık koşulları meydana geliyor. Bunun sebebi de altyapı yıpranması var. Çünkü atık su sistemi çöküyor, temiz su sistemi de çöküyor. İnsanlar sağlıklı su bulamıyorlar tüketmek için, bunun daha ötesinde atık suyu tahliye edemiyorlar ve salgın hastalıklar başlıyor, yaşanmaya başlıyor. Bir de bu iktisatçıların çok sevdiği bir şey var burada, fırsat kayıpları diyoruz. Fırsat kayıpları alternatif maliyet olarak isimlendiriliyor. Yani bir şeyi yapmanızdan dolayı yapmamanızın size yüklediği bir maliyet, mesela bir öğrenci Anadolu'dan İstanbul'a geldi. Mesela, Teknik Üniversiteyi kazandı. Orada güzel bir eğitim alıyor, ama buna karşı memleketinden ayrı kalıyor. Temiz bir ev, sıcak yemek, aile ortamı, demek ki okumanın alternatif maliyeti insanın sıcak evinden vazgeçmesi oluyor. Peki, sıcak evini terk etmeyip evinde kalsa ne olacak? Bunun alternatif maliyeti de İTÜ'nün diploması oluyor. Şimdi böyle bir deprem yaşandığı zaman potansiyel üretimlerden de vazgeçiyorsunuz. Potansiyel üretimlerden de vazgeçtiğiniz için o bölgede gelir kayıpları yaşanıyor. Bunlar da gider hanesine yazılıyor ve en sonunda çevreye verilen zararlar ortaya çıkıyor. Çünkü atık su sistemi çalışmadığı için atık toprağa bulaşıyor, bir toprak kirlenmesiyle karşılaşıyor

ve su kirlenmesi oluyor. Bu şekilde bunlar da ikincil etkiler olarak karşımıza çıkıyor.

Şimdi burada hükümetlerin genellikle merkezi hükümetler olaya müdahale ediyorlar. Deprem olduğu bölgede bütçe zaten bir yasa, yani Türkiye Büyük Millet Meclisinde oylanarak geçen bir şey, bu depremin olma vakti çok önemli. Şimdi eğer deprem yıl sonuna doğru olduysa, yeni yılda bütçe kalemleri ona göre dizayn edilebiliyor, ama deprem yılın ortasında olduysa maalesef olay biraz sıkıntıya giriyor. Bunun için önceden fon ayarlanmış olması gerekiyor. O bölgede kamu gelirleri azalıyor, o bölgenin kamu giderleri artış gösteriyor. İki tane kamu gideri var: Bunlar kamu harcamaları, yani devletin oraya yapmış olduğu yol, demiryolu, altyapı, telekomünikasyon harcamaları, bunlar kamu harcamaları, yani devlet burada harcamacı rol üstleniyor. Bir de transfer harcamaları dediğimiz bir olay var. Transfer harcamaları da devlet parayı harcamak için parayı insanlara dağıtıyor, yani ihtiyaç sahiplerine dağıtıyor. Mesela, bu yoksullara dağıtılan harcamalar transfer harcamaları, buradaki sır da şu: Yani yüksek gelirli gruptan vergi alıyoruz. Bunu daha düşük gelir gruplu insanlara transfer ediyoruz diye böyle bir yapı var. Bu da o bölgedeki transfer harcamalarında artışlar yaşanıyor.

Şimdi afet olan bölgenin bir de ülkenin bütünü üzerinde bıraktığı bir etki var. Buna da ulusal ekonomi üzerine bıraktığı etki diyoruz. Bu kısa dönem etkisi ve uzun dönem etkisi olarak karşımıza çıkıyor. Kısa dönem etkisi evet, deprem olduktan sonra yaklaşık bir yıllık bir süreyi kapsıyor. Bu bölgede üretim bir anda bıçak gibi kesiliyor. Çok büyük temel sıkıntılar var, ama uzun dönemdeyse bazı yapısal sıkıntılarla karşılaşılıyor. Yani o bölge için esasında deprem çok üzücü bir olay, sahiden çok üzücü, can kaybı yaşanıyor, mal kaybı da yaşanıyor, ama o bölge için yeni bir strateji belirleniyor. Yani bir fırsat gibi düşünelim, bu yeni dönemde, uzun dönemde ülkeye nasıl bir etki bırakacak? Bu da onun uzun dönem etkisi olarak karşımıza çıkıyor. Afetlerin tüketim üzerine çok büyük bir etkisi var. Niye tüketim üzerine çok büyük etkisi var? O afet yaşanan bölgede o ana kadar yaşanmayan, o ana kadar süregelmeyen bir tüketim karakteri doğuyor. Yani insanların tüketim kalıpları, fonksiyonları değişiyor. Yani insanlar tüketmedikleri şeyleri tüketiyor. Mesela, sağlık nedeniyle insanlar ekmek tüketmezken maalesef bir deprem oluyor ve insanlar zorda kaldıkları için buğday ekmeği mesela çok uç bir örnek, ama böyle bir tüketim kalıplarında değişmelere gidiyorlar. Bölgede istihdam üzerine çok büyük değişiklik oluyor, üretim tesislerinin çökmesi insanların işsiz kalmasına sebep oluyor.

İşsizlik toplumda çok büyük bir tehlike, artı üretimin yavaşlaması, eğer ki bu da ülkenin ekonomik bir bölgesiyse, mesela bizde kişi başına milli gelirin Türkiye hudutları dahilinde en yüksek olduğu vilayet Kocaeli ve Kocaeli'nde yaşanan o deprem büyümeyi çok olumsuz etkiledi maalesef, ülkenin büyümesine etki bırakıyor. Aynı şekilde üretmediğiniz için ihracat yapamıyorsunuz, ithalat aynı hızla devam ediyor ve dış ticaret açığı ortaya çıkıyor. Bir de beklenti dediğimiz bir şey var. Bu beklenti şöyle tanımlayalım: Mesela, siz önümüzdeki dönemde altının fiyatının yükselmesini bekliyorsunuz ve siz altının fiyatının yükseleceğini ümit ederek altın alıyorsunuz, ama ileride altın yükseliyor, yükselmiyor veya düşüyor, bu önemli değil, buradaki olay sizin beklentinizin o an için size ekonomik bir aksiyona itmesi, o da sizi altın alımına yöneltiyor. Buna biz beklentiler teorisi deniliyor. Buna Nobel ödülü alan bir iktisatçı var Robert Lucas adında, insanların beklentilerindeki değişimler insanların bugünkü hareketlerine tesir ediyor. Yani eğer insanlarda böyle bir ümit kırgınlığı olursa, o bölgede işler azıcık daha maalesef yavaş ilerliyor, ama azıcık böyle bir insanlarda biraz ümit olursa, bir şeyler yapıldığını görürlerse azıcık daha işler hızlı gider.

Şimdi afetten önce yapılması gereken bazı uygulamalar var. Bu dünyada genellikle var, ülkemizde de bazı uygulamalar var. Mesela, sigorta diyoruz, afet sigortaları, bina, deprem sigortaları, bunlar sigortacılık kapitalizmin en önemli özelliklerinden birisi. Kuzey İtalya'da Cenova şehrinde ilk kez gemicilerde başlıyor - tarihte öyle biliyoruz- sigortacılık, ortak bir havuz oluşturulması ve herkesin başına kaza geldiğinde kendi gemisini finanse etme yerine mesela, 10 gemicinin bir geminin 1/10'ü fiyat paraları bir araya getirerek bir gemi parasını havuzda tutarak kimin gemisi batarsa, onun gemi ihtiyacını karşılamaya dayanan bir sistem sigortacılık, bu var, ülkemizde bu uygulanıyor. Afet tahvilleri denilen bir şey var. Tahvil hükümetlerin borç senedine verilen asıl isme tahvil deniliyor. Bu tahvil de şu şekilde çalışıyor: Bu tahvilin üzerinde bir valör tarihi var, yani bir ödeme tarihi var, bir de bu tahvilin faizi var. Lakin bu tahvilin faizi azıcık yüksek, niye? Çünkü riskli bir tahvil bu, eğer bir deprem olursa veyahut bir afet olursa ve kayıp yaşanır, bu tahvil sahiplerine faizleri ödenmiyor, tahvilin anaparası ödeniyor. Eğer afet yaşanmazsa, tahvil sahiplerine faizleri de ödeniyor. Bir de rezerv fon dediğimiz bir şey var. Bu da afetlerden önce oluşturulan fonlar tutuluyor. Bir de olağanüstü durum kredileri diyoruz, bu da genellikle kooperatifler ve birlikler yapıyor. Mesela, bir Ege bölgesinde incir üreticileri, mesela

bir afet oldu. Orada bir sıkıntı oldu. Birlikte bulundurulmuş paranın, olağanüstü krediler için tutulan paralar kredi olarak veriliyor. Bunlar afetten önce incelenen finansman yöntemleri. Bir de afetten sonra izlenen finansman yöntemleri var. Birincisi, karşılıksız yatırım, yardımlar. Bunlar genellikle yurtdışından gelen yardımlar, aynı, yani maddi olarak yapılan veyahut nakdi parasal yardımlar olabiliyor. İkincisi, borçlanma, hükümet borçlanma yapıyor. Şimdi bütçe tabii ki yıllık bütçe, ama bir arada geçici bütçe yapma imkânı da doğuyor, ama bu geçici bütçenin tabii ki bir de finansman ayağı var. Bunun için iç borçlanma, gene tahvile borçlanma yapılabiliyor veyahut dış borçlanmaya gidilebiliyor veyahut bütçenin diğer kalemlerinden aktarma yapılıyor. Bu da çeşitli sınırlar dahilinde ortaya çıkıyor. Bir de afetlerden sonra konulan vergiler var. Ben eğer yanlış hatırlamıyorsam yurtdışına çıkışlardaki harç, bir de cep telefonundaki özel tüketim vergisinin buradan kaynaklı, o zamandan talebeydim, ama öyle bir şey hatırlıyorum, doğru mu Hocam? Afetlerden sonra vergiler finansman amacıyla böyle bir şey kalıyor. Bu ülkemizde DASK dediğimiz bir Doğal Afet Sigortaları Kurumu dediğimiz bir kurum var. Bu özel sektörle devletimizin ortaklaşa yürüttüğü bir konsorsiyum gibi bir şey, bunun bir yönetim kurulu var, yönetim kurulunda eskiden müsteşarlardı hazine, şimdi Maliye Bakanlığına bağlandı diye biliyorum. Oradan bir kişi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığında bir kişi, SPK, Sermaye Piyasası Kurulundan bir kişi, Afet Yönetimi Başkanlığından bir kişi, üniversitelerden ve DASK'tan olan bir grup oluşuyor. Bu bir havuz esasında, nasıl bu havuz çalışıyor, birazcık ona bakmak istiyoruz. Kesinlikle bu havuz doğrudan bireylerle iletişim halinde bulunmuyor, arada sigorta şirketleri ve acenteleri var, onlar aracılığıyla sigorta poliçeleri satılıyor, yani hizmetleri satılıyor. DASK aynı zamanda hasar tespit özelliği de yapabiliyor, hasar tespit hizmeti de veriyor. Bir de DASK elinde bulundurduğu bu kaynakları portföy yönetimcileri, yani bunu sermaye piyasasında yöneten ortaklarla çalışılıyor. O parayı orada nemalandırmaya çalışıyorlar. DASK'ın böyle bir yapısı var. Bir de burada işte zorunlu deprem sigortası diye bir şey var. Bu zorunlu deprem sigortası çok hususi, yani spesifik bir sigorta, yalnız ve yalnız depremle ilgili bir sigorta, depremden dolayı kaynaklanan kayıpları gidermek amacıyla dizayn edilmiş bir sigorta türü bu, ama depremin neden olduğu yangınları da veya yıkım, işte patlama, heyelan, bunları da kompanse karşılayan bir yapıya sahip. Bu zorunlu deprem sigortasının yanında ülkemizde özel sigortalar var. Mesela, zorunlu deprem sigortasının karşılamadığı mesela, enkaz kaldırma masrafları, ikamet değişikliği, yeni ev kiralamak gibi bunlar onun sigortası içinde finanse edilmeye çalışılıyor. Tabii ki bunların sunulmuş olduğu

bu bir piyasa, bir pazar, sunmuş oldukları hizmetler birbirlerinden farklılık gösteriyor. Ben özellikle 99 Kocaeli depreminde üniversiteden yeni mezun olmuştum. İstanbul'daydım, ben burada oturuyorum. Bize bırakmış olduğu etkilerle ilgili biraz inceleme yapmıştık ve en büyük etkilerin üç alanda karşımıza çıktığını gördük. Ulaşım, karayolu çok önemli, viyadükler çok büyük zarar gördü. İletişim bununla beraber, şimdi geçici iletişim sıkıntıları var, bir de kalıcı sıkıntılar var. Geçici şu, mesela o gece hepimiz telefonlara saldırdık. Çünkü santralin kaldırma kapasitesi var, birbirimizle görüşemedik, ama yoğunluk geçtikten sonra birbirimizle görüşebildik. Bu çok geçici bir şey, ama kalıcı bir şey var: Kocaeli'nde santraller çöktü. Yani santraller yıkıldı maalesef, bunun telafi edilmesi çok büyük zamanlar aldı. Maalesef Kocaeli bölgesinde sanayi bölgemiz TÜPRAŞ'ta yangın çıkmıştı. Üretimin aynı seviyeye gelmesi yaklaşık bir yılımızı aldı. Orada bir şey oldu, bunun yanında konutlar, işyerleri, okullar mesela yıkıldı maalesef, Kocaeli Üniversitesi yıkıldı. Bunun yanında maalesef bunlardan çok çok daha önemli, onlarla mukayese edilmesi mümkün olmayan can kayıpları yaşadık. Ben beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

İyi günler. İstanbul Üniversitesi Ulaştırma ve Lojistik Fakültesinde profesör kadrosunda çalışmaktayım. Bugün birazcık bu afetlerin geride bırakmış oldukları ekonomik etkiler üzerinde, bununla ilgili bir anlatımda bulunmak istiyorduk.

Şimdi olaya birazcık da iktisadi boyuttan, ekonomik açıdan bakmak, böyle bir plan çerçevesinde anlatmak istiyorum. Ekonomi veya iktisat kıtlım bilimi olarak geçiyor. Bu nadirlik, yani nadir olan şeyler iktisadın konusu oluyor. Bundan daha çok önemli bir konu var, o da kaynaklar kıt, nadir, bu nadir kaynakları olabildiğince üst düzeyde fayda sağlayacak bir şekilde, yani kaynaklardan olabildiğince yüksek fayda sağlayabilecek şekilde ve bunları israf etmeden, yani etkin bir şekilde kullanmak bu ekonominin konusu oluyor. Çok kabaca ekonomi ikiye ayrılıyor: Mikro ekonomi ve makro ekonomi. Mikro ekonominin adından da anlaşılacağı gibi küçük bireylerin ve firmaların, bireylerin faydalarını, firmaların kârlarını maksimumlaştırma çabası mikro ekonominin konusu. Dört alt başlığı var: Tüketicilerin teorisi, üreticilerin teorisi, piyasa teorisi ve oyun teorisi, bizi bugün ilgilendiren makro ekonomik kısmı.

Makro ekonomi ulusal ve uluslararası düzeyde meydana gelen ekonomik olayları inceliyor. Makro ekonominin alt dalları var: Üretim, milli gelir kısmı, para piyasası, finans piyasası, emek piyasası ve uluslararası iktisat teorisi olarak

karşımıza çıkıyor. Bu makro ekonomik tanımlamadan sonra afet ekonomisiyle başlayalım. Afet ekonomisi ne demek? Afetler sonucunda yaşanan kayıpların, bozulan yapıların, sistemlerin eldeki kıt kaynaklarla etkin bir şekilde yeniden karşılanarak işler duruma getirmeye afet ekonomisi olarak tanımlıyor. Bunun İngilizcesi disaster economy diye İngilizcesi bu şekilde, Türkçeye de afet ekonomisi, afet Türkçe bir kelime değil, muhtemelen Arapça bir kelime. Burada karşımıza çıkan olay şu: Kaynaklar çok kıt, bu kaynakları etkin bir şekilde, yani israf etmeden afetten kaynaklanan kayıpları gidermek amacına yönelme afet ekonomisi olarak tanımlanıyor.

Afet ekonomisinin afetlerin geride bıraktığı ekonomik etkiler var. Bunlar genel olarak literatürde üçe ayrılmış: Doğrudan direkt etkiler, dolaylı etkiler ve ikincil ekonomik etkiler. Direkt etkiler afetin neden olduğu ilk etkiler veya bir deprem mesela, afet denildiği zaman genellikle ülkemizde deprem algılanıyor. Sıklığı daha çok olduğu için o, ilk afet deprem dalgası geldiği zaman bunun ekonomik etkileri neler olabilir, çok kısaca burada kayıplar neler olabilir, yapılardaki kayıplar ne olabilir? Bununla birlikte üretim birimlerinde yaşanan kayıplar, mesela bir elektrik üreten bir tesis, burada üretimin durması çok acil olarak ilk etkide karşımıza bu çıkıyor. Bununla birlikte insanların acil ihtiyaçlarını üreten fabrikalardaki mesela, gaz dağıtım sistemindeki gaz dağıtımının aksamaya uğraması veya bir termik santraldeki üretimin durması, bunlar direkt doğrudan etkiler olarak çıkıyor. Şimdi bu direkt etkilerin daha detaylandırılmış hali burada yazıyor. Mesela, yapılar yıkılıyor, üretim tesislerinin durduğunu söyledik, konutlar yıkılıyor mesela, ulaşım yapıları, viyadükler, demiryolu etkileniyor, iletişim ağları, fiberoptik yapılarda kırılmalar meydana geliyor ve santraller yıkılıyor mesela, santraller kullanılmaz hale geliyor. Altyapı, infrastructure'da çok büyük sıkıntılar oluyor. Bir de üretimde azalmalar meydana geliyor. Üretimdeki azalmalar imalat sektöründe meydana geliyor. Tarımda mesela, hayvancılıkla uğraşan bir vilayetimizde, mesela Sakarya hayvanların barındığı yerin çatısı çöküyor ve oradaki hayvanlar telef oluyor. Ticarethane, mesela malların stoklandığı mesela, TÜPRAF rafinerisinde yangın çıkıyor. Bunlar ilk doğrudan etkiler olarak karşımıza çıkıyor.

Şimdi ikinci etkiler birinci etkilerden çok kısa bir zaman sonra karşımıza çıkan etkiler, biz bunlara dolaylı etkiler diyoruz. Doğrudan etkiler bitmiş, bu doğrudan etkilerin bir uzantısı, türevi olarak karşımıza çıkıyor. Üretimdeki durulmalar daha

büyük safhalara yükselmeye başlıyor, insanlar işlerini kaybediyorlar. İşlerini kaybetmekle birlikte gelirlerini de kaybetmeye başlıyorlar. Toplumda bir fakirleşme sürecine giriyor. Gelir kaybının zayıflamasından dolayı toplumun veyahut ekonominin performansında gerilemeler, bütüncül talepte gerilemeler meydana geliyor. Yani tabiri caizse hareketlilik zayıflıyor, toplumdaki al-sat hareketliliği zayıflıyor. Daha sonra toplumdaki talepteki gerileme ekonomide bundan bir sonraki aşama olan daha büyük sıkıntılara neden olan dolaylı etkilerden bir sonraki basamak olan ikincil etkileri tetikliyor. Bu dolaylı etkileri de demin sıraladığımız gibi işsizlik, bölgenin vergi gelirleri azalmaya başlıyor. Mesela, bu Kocaeli maalesef depreminden sonra yaklaşık 2 yıl müddetince devir sağlanamadı. Neredeyse 2 yıl sürdü. Çünkü mücbir bir sebep var ve zorunlu göç başlıyor. İnsanlar topraklarını terk etmek durumunda kalıyorlar. Yakın akrabalarının evlerine gitmek zorunda kalıyorlar. Şimdi bu doğrudan ve dolaylı etkilerden sonra ikincil etki dediğimiz bunlar burada da bu iki etkiden daha uzun zaman sonra meydana gelen etkiler ortaya çıkıyor. Bir, zaman gecikmesinden lack ... (11.57) oluşuyor, uzun süreye ihtiyaç oluyor. Burada artık olay bir yıla yaklaşmış, hükümet bölgeden vergi toplayamıyor, bölgeye büyük harcamalar yapıyor, bütçede açık meydana geliyor. İki, ülkenin ihracatında o bölgenin ihracat potansiyeli düşüyor, ihracat azalmaya başlıyor. Üç, bölgede üretim azaldığı için ürünlere olan talep çok yüksek, yani bir buzdolabının arkasında 5 kişi koşmaya başlıyor, bölgede ürünler pahalılaşmaya başlıyor. Bu genellikle afet olan bölgelerde fiyat pahalılığı buradan dolayı kaynaklanıyor. Bir talep enflasyonu yaşanıyor. Sebep de şu: Mal kıt, talep çok yüksek. Kötü sağlık koşulları meydana geliyor. Bunun sebebi de altyapı yıpranması var. Çünkü atık su sistemi çöküyor, temiz su sistemi de çöküyor. İnsanlar sağlıklı su bulamıyorlar tüketmek için, bunun daha ötesinde atık suyu tahliye edemiyorlar ve salgın hastalıklar başlıyor, yaşanmaya başlıyor. Bir de bu iktisatçıların çok sevdiği bir şey var burada, fırsat kayıpları diyoruz. Fırsat kayıpları alternatif maliyet olarak isimlendiriliyor. Yani bir şeyi yapmanızdan dolayı yapmamanızın size yüklediği bir maliyet, mesela bir öğrenci Anadolu'dan İstanbul'a geldi. Mesela, Teknik Üniversiteyi kazandı. Orada güzel bir eğitim alıyor, ama buna karşı memleketinden ayrı kalıyor. Temiz bir ev, sıcak yemek, aile ortamı, demek ki okumanın alternatif maliyeti insanın sıcak evinden vazgeçmesi oluyor. Peki, sıcak evini terk etmeyip evinde kalsa ne olacak? Bunun alternatif maliyeti de İTÜ'nün diploması oluyor. Şimdi böyle bir deprem yaşandığı zaman potansiyel üretimlerden de vazgeçiyorsunuz. Potansiyel üretimlerden de vazgeçtiğiniz için o bölgede gelir kayıpları yaşanıyor. Bunlar da gider

hanesine yazılıyor ve en sonunda çevreye verilen zararlar ortaya çıkıyor. Çünkü atık sistemi çalışmadığı için atık toprağa bulaşıyor, bir toprak kirlenmesiyle karşılaşıyor ve su kirlenmesi oluyor. Bu şekilde bunlar da ikincil etkiler olarak karşımıza çıkıyor.

Şimdi burada hükümetlerin genellikle merkezi hükümetler olaya müdahale ediyorlar. Deprem olduğu bölgede bütçe zaten bir yasa, yani Türkiye Büyük Millet Meclisinde oylanarak geçen bir şey, bu depremin olma vakti çok önemli. Şimdi eğer deprem yıl sonuna doğru olduysa, yeni yılda bütçe kalemleri ona göre dizayn edilebiliyor, ama deprem yılın ortasında olduysa maalesef olay biraz sıkıntıya giriyor. Bunun için önceden fon ayarlanmış olması gerekiyor. O bölgede kamu gelirleri azalıyor, o bölgenin kamu giderleri artış gösteriyor. İki tane kamu gideri var: Bunlar kamu harcamaları, yani devletin oraya yapmış olduğu yol, demiryolu, altyapı, telekomünikasyon harcamaları, bunlar kamu harcamaları, yani devlet burada harcamacı rol üstleniyor. Bir de transfer harcamaları dediğimiz bir olay var. Transfer harcamaları da devlet parayı harcamak için parayı insanlara dağıtıyor, yani ihtiyaç sahiplerine dağıtıyor. Mesela, bu yoksullara dağıtılan harcamalar transfer harcamaları, buradaki sır da şu: Yani yüksek gelirli gruptan vergi alıyoruz. Bunu daha düşük gelirli insanlara transfer ediyoruz diye böyle bir yapı var. Bu da o bölgedeki transfer harcamalarında artışlar yaşanıyor.

Şimdi afet olan bölgenin bir de ülkenin bütünü üzerinde bıraktığı bir etki var. Buna da ulusal ekonomi üzerine bıraktığı etki diyoruz. Bu kısa dönem etkisi ve uzun dönem etkisi olarak karşımıza çıkıyor. Kısa dönem etkisi evet, deprem olduktan sonra yaklaşık bir yıllık bir süreyi kapsıyor. Bu bölgede üretim bir anda bıçak gibi kesiliyor. Çok büyük temel sıkıntılar var, ama uzun dönemdeyse bazı yapısal sıkıntılarla karşılaşıyor. Yani o bölge için esasında deprem çok üzücü bir olay, sahiden çok üzücü, can kaybı yaşanıyor, mal kaybı da yaşanıyor, ama o bölge için yeni bir strateji belirleniyor. Yani bir fırsat gibi düşünelim, bu yeni dönemde, uzun dönemde ülkeye nasıl bir etki bırakacak? Bu da onun uzun dönem etkisi olarak karşımıza çıkıyor. Afetlerin tüketim üzerine çok büyük bir etkisi var. Niye tüketim üzerine çok büyük etkisi var? O afet yaşanan bölgede o ana kadar yaşanmayan, o ana kadar süregelmeyen bir tüketim karakteri doğuyor. Yani insanların tüketim kalıpları, fonksiyonları değişiyor. Yani insanlar tüketmedikleri şeyleri tüketiyor. Mesela, sağlık nedeniyle insanlar ekmek tüketmezken maalesef bir deprem oluyor ve insanlar zorda kaldıkları için buğday ekmeği mesela çok uç bir örnek, ama böyle bir

tüketim kalıplarında değişmelere gidiyorlar. Bölgede istihdam üzerine çok büyük değişiklik oluyor, üretim tesislerinin çökmesi insanların işsiz kalmasına sebep oluyor. İşsizlik toplumda çok büyük bir tehlike, artı üretimin yavaşlaması, eğer ki bu da ülkenin ekonomik bir bölgesiyse, mesela bizde kişi başına milli gelirin Türkiye hudutları dahilinde en yüksek olduğu vilayet Kocaeli ve Kocaeli'nde yaşanan o deprem büyümeyi çok olumsuz etkiledi maalesef, ülkenin büyümesine etki bırakıyor. Aynı şekilde üretmediğiniz için ihracat yapamıyorsunuz, ithalat aynı hızla devam ediyor ve dış ticaret açığı ortaya çıkıyor. Bir de beklenti dediğimiz bir şey var. Bu beklenti şöyle tanımlayalım: Mesela, siz önümüzdeki dönemde altının fiyatının yükselmesini bekliyorsunuz ve siz altının fiyatının yükseleceğini ümit ederek altın alıyorsunuz, ama ileride altın yükseliyor, yükselmiyor veya düşüyor, bu önemli değil, buradaki olay sizin beklentinizin o an için size ekonomik bir aksiyona itmesi, o da sizi altın alımına yöneltiyor. Buna biz beklentiler teorisi deniliyor. Buna Nobel ödülü alan bir iktisatçı var Robert Lucas adında, insanların beklentilerindeki değişimler insanların bugünkü hareketlerine tesir ediyor. Yani eğer insanlarda böyle bir ümit kırılgılığı olursa, o bölgede işler azıcık daha maalesef yavaş ilerliyor, ama azıcık böyle bir insanlarda biraz ümit olursa, bir şeyler yapıldığını görürlerse azıcık daha işler hızlı gider.

Şimdi afetten önce yapılması gereken bazı uygulamalar var. Bu dünyada genellikle var, ülkemizde de bazı uygulamalar var. Mesela, sigorta diyoruz, afet sigortaları, bina, deprem sigortaları, bunlar sigortacılık kapitalizmin en önemli özelliklerinden birisi. Kuzey İtalya'da Cenova şehrinde ilk kez gemicilerde başlıyor - tarihte öyle biliyoruz- sigortacılık, ortak bir havuz oluşturulması ve herkesin başına kaza geldiğinde kendi gemisini finanse etme yerine mesela, 10 gemicinin bir geminin 1/10'ü fiyat paraları bir araya getirerek bir gemi parasını havuzda tutarak kimin gemisi batarsa, onun gemi ihtiyacını karşılamaya dayanan bir sistem sigortacılık, bu var, ülkemizde bu uygulanıyor. Afet tahvilleri denilen bir şey var. Tahvil hükümetlerin borç senedine verilen asıl isme tahvil deniliyor. Bu tahvil de şu şekilde çalışıyor: Bu tahvilin üzerinde bir valör tarihi var, yani bir ödeme tarihi var, bir de bu tahvilin faizi var. Lakin bu tahvilin faizi azıcık yüksek, niye? Çünkü riskli bir tahvil bu, eğer bir deprem olursa veyahut bir afet olursa ve kayıp yaşanır, bu tahvil sahiplerine faizleri ödenmiyor, tahvilin anaparası ödeniyor. Eğer afet yaşanmazsa, tahvil sahiplerine faizleri de ödeniyor. Bir de rezerv fon dediğimiz bir şey var. Bu da afetlerden önce oluşturulan

fonlar tutuluyor. Bir de olağanüstü durum kredileri diyoruz, bu da genellikle kooperatifler ve birlikler yapıyor. Mesela, bir Ege bölgesinde incir üreticileri, mesela bir afet oldu. Orada bir sıkıntı oldu. Birlikte bulundurulan paranın, olağanüstü krediler için tutulan paralar kredi olarak veriliyor. Bunlar afetten önce incelenen finansman yöntemleri. Bir de afetten sonra izlenen finansman yöntemleri var. Birincisi, karşılıksız yatırım, yardımlar. Bunlar genellikle yurtdışından gelen yardımlar, ayni, yani maddi olarak yapılan veyahut nakdi parasal yardımlar olabiliyor. İkincisi, borçlanma, hükümet borçlanma yapıyor. Şimdi bütçe tabii ki yıllık bütçe, ama bir arada geçici bütçe yapma imkânı da doğuyor, ama bu geçici bütçenin tabii ki bir de finansman ayağı var. Bunun için iç borçlanma, gene tahvile borçlanma yapılabiliyor veyahut dış borçlanmaya gidilebiliyor veyahut bütçenin diğer kalemlerinden aktarma yapılıyor. Bu da çeşitli sınırlar dahilinde ortaya çıkıyor. Bir de afetlerden sonra konulan vergiler var. Ben eğer yanlış hatırlamıyorsam yurtdışına çıkışlardaki harç, bir de cep telefonundaki özel tüketim vergisinin buradan kaynaklı, o zamandan talebeydim, ama öyle bir şey hatırlıyorum, doğru mu Hocam? Afetlerden sonra vergiler finansman amacıyla böyle bir şey kalıyor. Bu ülkemizde DASK dediğimiz bir Doğal Afet Sigortaları Kurumu dediğimiz bir kurum var. Bu özel sektörle devletimizin ortaklaşa yürüttüğü bir konsorsiyum gibi bir şey, bunun bir yönetim kurulu var, yönetim kurulunda eskiden müsteşarlıktı hazine, şimdi Maliye Bakanlığına bağlandı diye biliyorum. Oradan bir kişi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığında bir kişi, SPK, Sermaye Piyasası Kurulundan bir kişi, Afet Yönetimi Başkanlığından bir kişi, üniversitelerden ve DASK'tan olan bir grup oluşuyor. Bu bir havuz esasında, nasıl bu havuz çalışıyor, birazcık ona bakmak istiyoruz. Kesinlikle bu havuz doğrudan bireylerle iletişim halinde bulunmuyor, arada sigorta şirketleri ve acenteleri var, onlar aracılığıyla sigorta poliçeleri satılıyor, yani hizmetleri satılıyor. DASK aynı zamanda hasar tespit özelliği de yapabiliyor, hasar tespit hizmeti de veriyor. Bir de DASK elinde bulundurduğu bu kaynakları portföy yönetimcileri, yani bunu sermaye piyasasında yöneten ortaklarla çalışılıyor. O parayı orada nemalandırmaya çalışıyorlar. DASK'ın böyle bir yapısı var. Bir de burada işte zorunlu deprem sigortası diye bir şey var. Bu zorunlu deprem sigortası çok hususi, yani spesifik bir sigorta, yalnız ve yalnız depremle ilgili bir sigorta, depremden dolayı kaynaklanan kayıpları gidermek amacıyla dizayn edilmiş bir sigorta türü bu, ama depremin neden olduğu yangınları da veya yıkım, işte patlama, heyelan, bunları da kompanse karşılayan bir yapıya sahip. Bu zorunlu deprem sigortasının yanında ülkemizde özel sigortalar var. Mesela, zorunlu deprem sigortasının karşılamadığı

mesela, enkaz kaldırma masrafları, ikamet değişikliği, yeni ev kiralamak gibi bunların sigortası içinde finanse edilmeye çalışılıyor. Tabii ki bunların sunulmuş olduğu bu bir piyasa, bir pazar, sunmuş oldukları hizmetler birbirlerinden farklılık gösteriyor. Ben özellikle 99 Kocaeli depreminde üniversiteden yeni mezun olmuştum. İstanbul'daydım, ben burada oturuyorum. Bize bırakmış olduğu etkilerle ilgili biraz inceleme yapmıştık ve en büyük etkilerin üç alanda karşımıza çıktığını gördük. Ulaşım, karayolu çok önemli, viyadükler çok büyük zarar gördü. İletişim bununla beraber, şimdi geçici iletişim sıkıntıları var, bir de kalıcı sıkıntılar var. Geçici şu, mesela o gece hepimiz telefonlara saldırdık. Çünkü santralin kaldırma kapasitesi var, birbirimizle görüşemedik, ama yoğunluk geçtikten sonra birbirimizle görüşebildik. Bu çok geçici bir şey, ama kalıcı bir şey var: Kocaeli'nde santraller çöktü. Yani santraller yıkıldı maalesef, bunun telafi edilmesi çok büyük zamanlar aldı. Maalesef Kocaeli bölgesinde sanayi bölgemiz TÜPRAŞ'ta yangın çıkmıştı. Üretimin aynı seviyeye gelmesi yaklaşık bir yılımızı aldı. Orada bir şey oldu, bunun yanında konutlar, işyerleri, okullar mesela yıkıldı maalesef, Kocaeli Üniversitesi yıkıldı. Bunun yanında maalesef bunlardan çok çok daha önemli, onlarla mukayese edilmesi mümkün olmayan can kayıpları yaşadık. Ben beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

Av. HAYRETTİN TEKİN- . Av. Filiz Saraç üstadım Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu üyesi *"Bina Çökmeleri ve Afet Davaları"* konusunda bize bir sunum yapacak.

Av. FİLİZ SARAÇ- Herkesi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Afetler bize neleri hatırlatıyor? Tabii önce yakın bir geçmiş olarak 17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen 17840 vatandaşımızın hayatını kaybettiği büyük depremi anımsatıyor. Bina çökmeleri yakın zamanda yaşanan Yeşilyurt binasıyla ilgili çökme olayından ve sık sık da medyanın gündemine gelmeye başlayan çok sayıda bina zeminlerindeki toprak kaymaları ve istinat duvarlarının çökmesi ile birlikte daha sık rastlanır halde. Geçmişe baktığımız zamanda Yeşilyurt Apartmanı gibi pek çok acı örneğe rastlıyoruz:

83 yılında Diyarbakır'da 7 katlı 28 daireli Hicret Apartmanının sabaha karşı kendiliğinden çöküp 84 kişinin; 2003 yılında Bingöl'de 6.4 büyüklüğündeki depremde en büyük hasarı olan *-Baro'dan görevli olarak olay sonrası yerine gittiğim - Çeltiksuyu Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'nda* 83 öğrencimizi kaybettiğimiz olayları anımsıyoruz . 2004 yılında Konya'da kendiliğinden çöken Zümrüt Apartmanında 92 kişi yine

hayatını yitirmişti. Tüm bu olaylar bina çökmelerinin her defasında çok büyük acılara neden olabildiğini gösteriyor.

Afet konusunu incelerken, öncelikle afetin tanımını doğru şekilde yapıp yapmadığımızı, afetin ne demek olduğunu doğru şekilde tanımlamamız gerektiğini düşünmekteyim. Her bina çökmesi bir afet midir, deprem bir afet midir, heyelan bir afet midir? Bunların açıklaması yapılırsa afete ilişkin davaların tasnifinin, yargılamalarının doğru şekilde ilerleyebileceğinin, aslında mevzuatımızda da ortak bir şekilde afet tanımının yansımamış olduğunu göreceğiz.

Afet Arapça bir kelime, çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım ve kıran kelimelerini ifade ediyor. 5902 sayılı Kanunu'nun 2.maddesinde **Afet; toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaylardır.** Görüldüğü üzere; toplumun baş etme kapasitesinin aşıllıp aşılmadığı olayın afet mi, acil durum mu olduğu arasındaki farkı da belirlemektedir

Doğa kaynaklı afetten bahseden beşeri kaynaklı olmayan türleri var. Birtakım görsellerle somutlamak istiyorum. Slaytta yer alan bina çökmesi sadece deprem sonucu değil, biliyorsunuz başka doğa olayları sonucunda da meydana gelebilir. Burada bir heyelan ve bunun sonucunda oluşan yıkımları görüyoruz. Fotoğraftaki spor salonuna dikkatinizi çekmek istiyorum. Bir okul, okulun bahçesinde spor sahası toprak hareketinin durumunu gösteriyor. Bu heyelanda 86 bina çöktü, 200 küsur konut etkilendi. Bakın, şu akan toprak, bu bir heyelan, ama karayollarının yol yapım çalışmasından kaynaklandığı düşünülüyor.

Şimdi bu bir doğal afet midir, değil midir?

Heyelan doğa olayı olsa da bu olay insan kaynaklıdır. Büyük zarar doğmuş ve olay resmi olarak da "afet" olarak nitelenmiştir. Sonuçta heyelan doğa olayı ama, burada yaşanan afetin türü doğal afet ya da doğa kaynaklı afet değil, insan kaynaklı afettir. Danıştay kararında beşeri afet yani insan kaynaklı afet olarak nitelendirildi.

Şimdi işin hukuki boyutuna geçtiğim zaman davaya başlıyorsunuz. Afet yaşandı. **Davalar açılacak. Dava açılırken tespitler yapılırken, dolayısı ile yapılacak masraflar, ceza ve hukuk davaları var.** Adli yardımdan faydalanmamız gündeme gelecek. Bu kurum Hukuk Muhakemeleri Kanunu içinde düzenlenmiştir.

Oysa ki afetlerle ilgili adli yardım, fazla bilinmeyen bir düzenleme vardır. Bu da halen yürürlükte olan 4539 sayılı “Doğal Afet Bölgelerinde afetten kaynaklanan hukuki uyuşmazlıkların çözümüne ve bazı işlemlerin kolaylaştırılmasına ilişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabulü Hakkında Kanun”dur.

Bu KHK'nın 2. maddesinde avukatların vekâletname verme şartı aranmaksızın derhal işlemleri yaptırmalarına olanak sağlar.

madde,1.ve 3.maddelerinde ise genel adli yardım hükümlerine göre daha kolaylaştırıcı maddeler bulunmaktadır.

Bu şekilde bir Kanun Hükmünde Kararname var, ne zaman siz bundan faydalanıp insan kaynaklı ama doğa olayına dayalı afetten dava açtığınızda başlığın doğal afet oluşu gereksiz hukuki tartışmalara neden olmaktadır. Onun için biraz bu tanımların netleşmesi hukuken gerektiğini ya da mevzuatımızdaki bu tür tabirleri doğru şekilde kullanılması gerektiğini belirtmek için üzerinde durdum.

Afetin, daha doğrusu bina çökmelerinin ceza hukuku boyutlarını ele alalım. Biliyorsunuz 99 depremine 2005 yılından önceki 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun hükümleri uygulandı. 2005 yılında Türk Ceza Kanunu değişti. 5237 sayılı yeni kanun yürürlüğe girdi. 2005 yılından önceki mevzuattaki bina çökmeleriyle ilgili cezai kurallar farklıdır, 2005 yılından sonraysa farklıdır. Dolayısıyla 99 depreminde uygulanan ceza hükümleri şu anda meydana gelebilecek bir bina çökme olayında kullanılmamaktadır. Türk Ceza Kanunu'nun eski maddesinde 383 diye bir madde vardı. 99 depreminde gündeme geldi. Ne kadar çok sayıda ölüm olayı meydana gelmiş olursa olsun beş sene ile sınırlı bir türlü cezayı yeterince karşılamayan bir madde olarak kabul edildi.

“Umumi bir tehlikeyi, mutazammın tahribata ve musibetlere sebebiyet verilirse verilecek olan cezadan” bahsetmekteydi. Bu da yeterli bir sonuç doğurmamaktaydı.

Cezanın yeterli olduğu noktasında büyük tartışmalara yol açmıştı. Taksirle adam öldürmeye ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiğine ilişkin önce yargı görevli mahkeme kimdi, değildi, bunun tartışmaları olmuştu.

Hatırlarsanız önce “taksirle adam öldürme var” diye asliye cezalarda davalar açıldı, daha sonra 383. madde kapsamındadır deyip ağır cezaya gönderildi, ama

uygulanacak cezalar birden fazla ölümlerde çok az kalmaktaydı. Şu anda ölüm olmadığı hallerde bina çökmeleri için özel bir, hatta afetlere de diyeyim, çünkü toprak kaymasına d bendine bakarsanız “bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olmakla” ilgili özel hükümler getirilmiştir. Yani tek başına bir toprak kayması bir tetiklemenin sonucuysa, burada birtakım kusurlu kimseler varsa bunlarla ilgili de hükümler mevcuttur şu andaki Türk Ceza Kanunu’nda: Bir tanesi genel güvenliğin, kasten tehlikeye sokulmasıdır. Bir tanesi de taksir dediğimiz özensiz davranıştan kaynaklı bir hükümdür. Taksirle ilgili 171. madde özellikle bu davalarda uygulanmaktadır. Birazdan içtihatlarından örnek vereceğim.

Mesela, Zümrüt Apartmanı’nda md 170 uygulanmış. Yani kasten genel güvenliğin taksirle tehlikeye sorulması. Bu genel güvenlik şudur: Suçların türleri vardır. Tehlike suçudur, yani tehlike oluştuğunda bu gerçekleşiyor demektir.

O nedenle “*genel güvenlik*” diye başlık kullanılmaktadır. Bu yasa kıyaslamalı olarak ölüm halinde birden fazla kişinin 5 yıla kadar hapis öngörürken artık bir öngörme sadece bina çökmesine sebebiyet verilmişse, bir tehlike arz etmişse herhangi bir hüküm bu iki maddede yoktur. Nereye gidilmektedir? Artık bundan sonra 2005 yılından sonra yürürlükteki TCK’nun taksirle adam öldürmeye ve taksirle yaralamaya sebebiyetle ilgili hükümleri uygulanmaktadır.

Daha basit bir örnekle trafik kazası sonucunda nasıl ölüm meydana geldiğinde bu özensizlik, dikkatsizlik sonucunda bir ölüm hali ile aynı maddeler buradaki ölüm ve yaralanma hallerinde de kusurlu kişilere uygulanmaktadır.

Taksirin tanımını şöyledir: Taksirle işlenen fiiller taksir dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir. Peki deprem ne zaman suçtaki nedensellik bağını kesen bir etken oluyor? Yani zarar o dönemlerde bu kalemleri 99 tarihinde mahkemelerin gezmişim, bir şey dikkatimi çekmişti. Bazen mesela, Adapazarı’nda hiç ceza almayanlar oluyordu, başka bir ile gidiyorsunuz, aynı bina çökme olayı ceza alıyordu. Buradaki farklılığın nedeni şuydu: Nedensellik bağının kesilmesiyle ilgili, yani binanın çökmesine eğer yapıdaki o kusur katkı vermişse, bina çökmesinde kusurunuz varsa ceza alıyorsunuz, ama ne yapılırsa yapılsın oradaki o dönemdeki yönetmeliğe göre siz onu düzgün yapsaydınız bile bu bina çökmesi gerçekleşecek idiye “nedensellik bağı” dediğimiz suçun oluşumundaki unsur kesilmiş oluyor. Şimdi bir tane Yargıtay içtihatından aldığım kısmı çok net anlattığı için okumak istiyorum:

Harici bir etken olan depremin illiyet bağına kesecek derecede kaçınılmaz sayılıp, ceza sorumluluğunu bertaraf edebilmesi için, yani kişiye ceza verilmemesi için insan faktörünün oluşan zararlı sonucu etkilememesi, başka bir deyişle yapının hukuki ve teknik kurallara uygun olarak yapılması, şayet yapıda sonradan değişiklik gerçekleştirilmişse -biliyorsunuz memleketimizde binalara eklemeleri, genişletmeyi, kolonları kesmeyi, üste kat çıkmayı pek severiz- onun için şayet yapıda sonradan değişiklik gerçekleştirilmişse, bunların statik değerleri aykırı ve esaslı müdahale niteliğinde “bulunmaması” gerekir. **Bu hususların tespitinde de inşaat malzemesi kalitesinin standartlara uygun olup olmadığı, binaların birbirinin tahribine olan etkisi, binaların inşaat, ruhsat ve projelerin uygun olup olmadığı ve uygun olmaması durumunda bunun yıkılmaya etkisi, zemin yüzeyinin yapılaşmaya elverişli olup olmadığı, denetimlerin yeterli şekilde yapılıp yapılmadığı, hususlarının belirlenmesi nedensellik bağına ortaya koyacağı gibi kusurun tespitinde de dikkate alınacaktır.**

2004 yılında meydana gelen Zümrüt Apartmanı olayı, mesela orada kusuru çok kısa yazdım. *“Fenni mesul müdürü -şimdi bunlar yok, teknik yapı denetimi kurumları var, şirketleri var- ve inşaat sorumlusu olan sanıkların gerekli denetimleri yapmamak, kalitesiz ve yetersiz malzeme kullanmak, projelere uygun hareket etmemek, proje değişikliklerinde usul ve yöntemlere uymamak suretiyle dikkatsizlik ve tedbirsizlikleriyle emir ve kaidelere riayetsizlik sonucu 92 kişinin ölümü ve 30 kişinin yaralanmasına sebebiyet verecek biçimde tehlike ve bina yıkılması şeklinde tahribat ve musibete sebebiyet verdikleri”* denilerek karar bağlanmıştı.

Yeni TCK ile suçun zamanaşımında ciddi değişiklikler oldu. Yeni yasa döneminde ölüm ve yaralanma yoksa 8 ve 10 yıllık ceza ve dava zamanaşımı süreleri uygulanıyor. Bina çökmesi tabirini kullansa da Ceza Kanunu’ndaki madde aslında bu yıkılmayı da barındıran nitelik taşıyor. Kısmi yıkılmalar da bina çökmeleri kavramının içinde kabul ediliyor.

Şimdi o zaman hâlâ tartışılabilir diye söylüyorum, bina yapılıyor 20 yıl önce, işte şu tartışma olmuştu: Fiil, eylem, çünkü suçun tarihi nedir? Mantık olarak ilk bakışta suça neden olan fiilin yapıldığı. Ne zaman yapmamış projeyi? O zaman yapmamış. Aradan geçmiş 20 yıl, normalde Türk Ceza Kanunundaki tüm hükümlere göre bunun suçunun zamanaşımına uğraması gerekir, ama öyle demiyor. O zaman Yargıtay bir karar verdi. Dedi ki: *“Suçun oluşumu zararın doğduğu andır”* Yani fiili o

zaman tamamlanmış saydı. O nedenle bina çökmelerinde zamanaşımının birazdan hukuk davalarında da yönünden de bahsedeceğim, ceza davalarındaki zamanaşımı süresi fiilin tamamlandığı an olan yıkılma anı olarak kabul edilmiştir. Her ne kadar bahsedilen içtihat öyle diyorsa da mesela, ölüm çok sonra gerçekleşmişse, ölüm anı da bence orada zararlı sonucun doğduğu tarihtir. Dolayısıyla zamanaşımından kimse artık kendini kurtaramıyor.

Çok sayıda içtihat var ancak süre sınırı nedeni ile giremiyorum. Önemi ve bilinirliği nedeni ile Van depremine ilişkin bir içtihattan bahsetmek istiyorum. Van depreminde Bayram Otel en fazla ölümün olduğu binaydı. Bu içtihatla bilinçli taksir maddesinin uygulanması dikkati çekiyor. Bilinçli taksir 2003'te yasaya 22. Madde ile geldi. Bilinçli taksir; dikkatsizlik öngöremezliğin bir adım ötesinde bile bile öngörerek yaptığın bir olası kasıttan bahsediliyor, bir bilinçli taksirden, burada anlatmış işte Van depremindeki davada: *“Sanıklara sen birinci depremi yaşamışsın buna rağmen ikinci depremde gerekli tedbirleri almamışsın diyor Bayram Otel davasında. Ayrıca o bölgede senin bu şekilde -statik projelerden falan bahsediyor- burada yapmış olduğun otel binasının yaşı bulunduğu bölge itibariyle yüksek riskli deprem kuşağında olmasına rağmen sizin yapmanız gerekenleri bilinçli yapmadınız, kaçak teras kat koydunuz, vesaire. Bunlar öyle herhangi bir özensizlik değildir, bunlar bilinçli taksirdir”* diyor ve bu nedenle cezayı üst haddten veriyor. Yani bazı olayın özelliğine göre bilinçli taksirle ilgili ağırlatıcı şekilde cezanın uygulanması da, daha yüksek haddten uygulanması da artırılması da söz konusu bina çökmelerinde olabilmektedir. Zaman olursa Zümrüt Apartmanı davasına da değinelim.

Şimdi hukuk davalarına gelem. Türk Borçlar Kanunu'nda bina çökmelerinden doğan tazminata ilişkin hükümlere.

Bina çökmesindeki kusurlu davranışların hukuk davalarındaki karşılığı haksız fiile tekabül edebiliyor. Bina maliklerinin kusursuz sorumluluğu ile ilgili hükümlerin bu konuyla ilgisi bulunmamaktadır. Oradaki hükümler bina malikinin kendisinin bina maliki olması nedeniyle her ne nedenle olursa olsun vermiş olduğu zarar ile ilgilidir. Yapı malikinin kendisinin de vermiş olduğu zararlardan ötürü kusursuz sorumlulukları vardır. Yoldan geçiyor birisi, o sırada binasından bir parça kopuyor ve zarar veriyor. Bu kusursuz sorumluluktur. Bina maliki ben görmedim, beton kopmuş düşmüş ne yapayım diyemez. Kusursuz sorumluluk hali dediğimiz haller vardır borçlar hukukunda, yani kusurun olsa da olmasa da o bina senin, sahip çıksaydın,

onartsaydın mantığına göre bina malikinin kusursuz sorumluluğuna ilişkin maddeler bulunmakta.

Afete ilişkin davada tartıştığımız konu ise : *“Haksız fiille ilgili kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren bu zararı gidermekle yükümlüdür”* Yani her kusurlu binanın sahibi değildir. Diyelim ki yanlış projeyi yapan, binayı inşa eden müteahhite - hukuk mahkemelerinde en çokta onlara ve onların şirketlerine karşı dava açılmaktadır. Yoldan kaynaklı heyelanda o iddiayla açılan davalarda kime karşı açılır dava?

Yüklenici firmaya karşı hukuk mahkemesinde ve ilgili kurumlara karşı idari yargıda. Haksız fiil sonucunda eğer bir zarar doğmuşsa, zararın varlığını ispat etmeniz gerekir ve Borçlar Kanunu'ndaki haksız fiil hükümlerine göre hareket etmemiz gerekiyor. Bunda da bina malikinin o inşaatı yaparken kendi kusuruyla da fazla kat çıkıyor, işte bu da yıkılma etkisi olabiliyor, vesaire. Bu tür durumlarda da hakkaniyet indirimi denilen Yargıtay kararlarına göre bir indirim tazminatlardan yapılabilir.

Peki, bina çökmesinde maddinin yanı sıra manevi tazminat doğar mı, görüşünüz nedir?

Av. FİLİZ SARAÇ- Tabii ölüm olunca manevi destekten yoksun kalma tazminatı artık kişinin yaşam hakkıyla ilgili oluyor, ama binalar da mülkiyet hakkı kapsamında olduğu için binalarla ilgili zararlarda da biz manevi tazminat isteyebiliyoruz. Şimdi yine geldik zamanaşımına, bu defa hukuk davalarında yine aynı konu, bu da çok tartışılmış. Malum haksız fiillerde 2 yıla çıktı artık zamanaşımı süreleri, her halükarda 10 yıl. Bu süre zararın öğrenildiği ve kusurun kimde olduğunun öğrenildiği tarihten başlar diyor. Hatta ceza hukukundakinden daha da öte bir zamanaşımı öngörülmüş. Neden? Ortada bir ceza davası varsa, bilirkişi raporları henüz gelmemişse, failin kim olduğunu olaydaki kusuru bilemiyoruz. İşte bu zamanaşımaları zarara, zarar verene, her ikisine birden haberdar olduğumuz, bilgi sahibi olduğumuz tarihten itibaren bu süreler başlıyor .

Heyelana ilişkin Medeni Kanunda ilgili maddeler var. Bir kere karşılaştım, arazinin adası, paftası, ben başka dava yanlış açtım zannettim, sonra baktım doğru çünkü heyelan sonrası değişiklik olabiliyor. Arazi kaymasının sınır değişikliğine yol açmayacağı ilkesi yetkili makamlarca heyelan bölgesi olduğu belirlenen yörelerde

uygulanmaz diye bir hüküm var. Yani Medeni Kanunda da afetlerden heyelana ilişkin özel bir hüküm bulunmaktadır.

Önceki uygulamada idare ile gerçek ve tüzel kişiler aynı anda kusurlu olduğunda, yani bir olay meydana gelmiş, dosya bilirkişiye ceza mahkemesine gitmiş, kurumlar, işte belediye denetlenmediğinden bir kusur oranı verilmiş. Müteahhide yapımla ilgili bir kusur, teknik uygulama sorumlusuna bir kusur, birkaç tane kusurlu tabii burada çıkıyor. Yüklenici firma, gene karayoluna geleyim, karayolu çalışması tetikledi heyelan bölgesinde çalışma yaparken, fore kazıkları, istinat duvarları gerektiği şekilde yapılmadı. Zemin kayarak aşağıdaki binalara zarar verdi.

Örnekler çoğaltılabilir. Burada yüklenici firmaya dosyaların ikisi de hukuk mahkemelerinde açılırdı, şimdi öyle olmuyor. Yani kuruma karşı siz bu söylediğim depremde belediyelere karşı idarede açıldı, ama bu tür müteselsil sorumluluk taşıyan özellikle karayollarıyla ilgili, vesaire kurumlarla ilgili davalar ikisi aynı yerde hukuk mahkemesinde açılıyordu.

Şimdi öyle değil, kuruma karşı dava idarede açılacak, yükleniciye karşı hukuk mahkemesinde açılacak. O zaman da savunma karşınıza ne gelecek? Efendim, mükerrer dava açılmıştır. Hem idarede, hem hukuk mahkemesinde dava açmış denecek. İdare mahkemeleri tahsilde tekerrüre sebebiyet vermemek davaları iki ayrı yargı yerine de gidiyor, aynı bedel için isteniyor, aynı tazminat için isteniyor, ama görülebiliyor. Her nasılsa böyle bir şey var yani, tahsilde tekerrür, ama alınan kararda idarede *“tahsilde tekerrüre sebebiyet vermemek koşuluyla”* diye cümle geçiyor. İdari yargıda biz kusuru haksız fiil gibi tanımlamıyoruz, tazminat davası demiyoruz. Ona biz idare mahkemesinde tam yargı davası diyoruz, idare hukukunun hukuk yollarıyla diğerinkine birbirinden farklı. Tam yargı davalarında uygulanan süreler, burada bir tek şey dikkatinizi çekecektir: İdari işlemle idari eylem farklı. Depremdeki kusur ya da heyelandaki ya da seldeki kusur idari işlemse sonuçları farklıdır. Mesela, hemen belediye şu savunmayı size yapacak: *“İmar planı tamam, yanlış yaptın, önlemleri alan denilen yere biz inşaat için yapı izni verdik. Belediye Meclisinden de kararı geçirttik, tamam, bütün bu hataları yaptık, ama o o zamandı”* diyor. İdari işlem mantığında nedir? *“İşlemin yapıldığı tarihte tam yargı davası, onda da yine tıpkı ceza ve hukuk davalarında olduğu gibi bu bir idari işlem değildir, idari eylemdir.”*

Doğan zararlar İYUK 12 ve 13. maddelerine göre tam yargı davalarına konu eylem türleridir ve idari eylem olarak nitelenirler. Bu nedenle yine zarara ittila

tarihinizden, zarar verene öğrenme tarihinizden itibaren süreler başlar” diyor. Hatta Bursa’da depremle ilgili Bursa İdare Mahkemesi ilk verdiği kararlarında 99 depreminde maşallah zamanaşımından hepsini güzel reddetmişti. Dosyalar gitti Danıştay’a geri, Danıştay daha sonra: *“Bu bir idari eylemdir. Siz planın, projenin tasdik tarihlerinden doğru başlatamazsınız süreleri”* dedi. Tekrar geri geldikten sonra idari eylem şeklinde nitelenerek zamanaşımları buna göre başlatıldı. Nitekim yaşadığımız olaylarda da, bina çökmelerinde uygulanması gereken zamanaşımları binanın yıkılmasından sonra başlayacaktır.

Afete Maruz Bölgeler var. Son zamanlarda Afete Maruz Bölge’den çok riskli alanlardan bahsediliyor. 6306 sayılı bu afete maruz bölge kulaklarda kalsın isterim. Çünkü fazla bilinen bir şey değil, afete maruz bölge bu bir mevzuatı var afetin, 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Fiillerle İlgili Kanun 1969, bunun 2. maddesinde afete maruz bölge, o yüzden bu kavramlar da şimdi karıştı. Riskli alan ne demek, afete maruz bölge ne demek, o ne demek? Aslında birbirine yakın şeyler bazı noktada da, afete maruz bölge afete uğramış ya da uğrayabilir bölgelerin Bakanlar Kurulu kararıyla ilan edilmesi şeklinde bir uygulama. Mesela slaytta gösterdiğim olayda 86 bina yıkılınca artık baş edilemez bir durum var denilerek yer afete maruz bölge ilan edildi. Afete Maruz Bölge ilan edilince sizi oradan çıkarıyorlar. O binalar sağlam da olsa yıkıyorlar. Ondan sonra başvurunca tazminatı vermiyorlar. Bu şekilde bir sistem oluşuyor, ama hukuksal kanaatim yer AMB ilan edilince/edilecekse tazminatların verilmesi gerekiyor. Afete Maruz Bölge bir yer ilan edildiği zaman tazminat ödenmesi gerekir. Temel insan haklarıyla ilgili bunu nereden çıkarıyorum, söyleyeyim. Avrupa İnsan hakları mahkemeniz **Amato v.Türkiye** kararı var. Amato İzmirli bir vatandaşımız, Türkiye’de İzmir’de Asansör Mahallesi diye bir yerdeki evi için bir dava açıyor. Olayda Asansör Mahallesinde yer afete maruz bölge ilan edilmiş, taşınmazı da kaçak olmasına rağmen biz seni çağırdık, verecektik konut, zamanında niye gelmedin diye bir savunma geliştiriliyor. Bu savunma, hükümetin savunması kabul edilmiyor ve burada bu kişi mülkiyet hakkının ihlali nedeni ile tazminata hak kazanıyor.

Depreme ilişkin olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nde başvurucu vekili olduğum bir dava vardı. Başvurucular lehine hak ihlali kararı ile sonuçlanan 2015 yılında verilen **M. Özel v.Türkiye** davasında verilen karar depremle ilgili ilk AİHM

kararı olup, önemi nedeni ile resmi sitesinde kendi diline de çevrilen nadir kararlardandır. AİHM içtihatlarının önemi nedir? Anayasa'nın 90. maddesine göre uluslararası sözleşmeler, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleri iç hukukun üzerinde, iç hukukumuzun üzerinde olduğu için bunlara çıkartılan içtihatlar bütün dosyalarımızda emsal teşkil ediyor. Davaya konu bina çökmesinde 2 ayrı sitede 198 kişi yaşamını kaybetmişti. Verilen ihlali kararında kamu görevlilerinin yargılanmamasının Devletin etkin soruşturma yükümlülüğün ihlali olduğu; yaşam hakkının ihlali kapsamında değerlendirilmiş; Devletin yaşanan afet öncesi pozitif yükümlülüklerini ihlal ettiği vurgulanmış; yeterli tazminat ödenmesine ilişkin etkili başvuru yolu olmadığı, nihayetinde de yaşam hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Buradaki aksamalar nedeniyle soruşturmaya izin aşamalarındaki sonuç alınamaması etkili başvuru yollarımızla ilgili temel hakkımızı ihlal ediyor demiştik. Mahkeme bu hususu da yaşam hakkı için de değerlendirdi.

Karardaki önemle üzerinde durulan afetin önlenmesindeki **Devletin pozitif yükümlülükleri**, yani tedbir alması gerekir. Evet Devlet her şeyi önleyemez, ama zarara yol açabileceğinin öngörüldüğü olaylarda zarara yol açmaması için önlem almalıdır. Yalova gibi deprem haritasında deprem bölgesi olduğu önceden belli olan bir yerde afetin olabileceği öngörülmektedir. Dosyaya deprem öncesine ait basından bir takım bilgilerde ibraz etmiştim. Yerel basın haber başlıkları sallandık, uyduk, kadercilik, vesaire, yani daha önceden burada depremin olacağı hissediliyor, biliniyor. Burası depremle ilgili bir bölge olduğu biliniyor. Devlet ise yaşam haklarıyla ilgili tedbirleri almamış, kaçak binalarda kaçak katların oluşuna belediye seyirci kalmış. Olayda planlamada zeytinlik alan görülen yerlerde Belediye Meclis kararlarıyla binalara kat verilmiş, buna rağmen yapılan kaçak kat yapılmış, bunların yıkımı sağlanmamış, Afete Maruz Bölge projesine tabi bu yerde projeye uygun inşaat olup olmadığını denetlememiştir. Afete Maruz bölgelerle ilgili özel projelere uyulup uyulmadığı denetlenmemiştir. Kısacası devletin yaşam ihlallerinin önlenmesine ilişkin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği için yaşam hakkının ihlali nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi yaşam hakkı ihlali yönünde hüküm verdi.

Dinlediğiniz için teşekkür ediyorum .

Av. FİLİZ SARAÇ- Mesaj alınmıştır. Tüm katılan hocaları sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Afetler bize neleri hatırlatıyor? Tabii önce yakın bir geçmiş olarak 17 Ağustos 99 tarihli 17 840 vatandaşımızın hayatını kaybettiği büyük depremi

anımsatıyor. Bina çökmeleri yakın zamanda yaşanan Yeşilyurt binasıyla ilgili çökme olayından sonra ve sık sık da medyanın gündemine gelmeye başlayan çökme olaylarıyla birlikte daha sık rastlanır halde. Geçmişe baktığımız zaman 83 yılında Diyarbakır'da 7 katlı 28 dairesi Hicret Apartmanının sabaha karşı kendiliğinden çöküp 84 kişinin can verdiği bir örneği anımsıyoruz. 2003 yılında Bingöl'de 6.4 büyüklüğündeki depremde en büyük hasarı olan Çeltiksuyu Yatılı İlköğretim Bölge Okulunu anımsıyoruz, 83 öğrenci burada vefat etmişti. Ben de görevli olarak orada bulunmuştum. 2004 yılında Konya'da kendiliğinden çöken Zümrüt Apartmanında 92 kişi yine hayatını yitirmişti. Tüm bu olaylar bir defasında çok büyük acılara neden olan bir husus olduğunu bina çökmelerinin gösteriyor. Ancak öncelikle bizim afetin tanımını doğru şekilde yapıp yapmadığımızı, afetin ne demek olduğunu tanımlamamız gerektiğini düşünmekteyim. Şöyle ki her bina çökmesi bir afet midir, deprem bir afet midir, heyelan bir afet midir? Bunların açıklaması yapılırsa belki hukuken birazdan vereceğim örneklerde de ne tür davalarda nelere dikkat edilmesi gerektiğinin de afetin tanımıyla çok yakından ilintili olduğunu ve aslında mevzuatımızda da çok doğru şekilde bir afet tanımının hâlâ hukuki mevzuatımıza da yansımamış olduğunu göreceğiz.

Afet toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaylardır. Baş etme kapasitesinin aşılmış olduğu olayın afet mi, acil durum mu olduğu arasındaki farkı da belirlemektedir. Aslında bir görüşe göre -ki ben de o görüşteyim- doğal afet sözcüğü doğru değildir. Doğa veya çevre kaynaklı tehlikeler, tehditler vardır. Bunun az önceki yerleşmiş tanımda olduğu gibi büyük bir zarara, baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı toplumun bir noktaya ulaşması halinde de afetten söz ederiz.

Birtakım görsellerle bunu öncelikle somutlamak istiyorum. Bu bir bina çökmesi sadece deprem sonucu değil, biliyorsunuz başka doğa olayları sonucunda da meydana gelebilir. Burada bir heyelan ve bunun sonucunda oluşan yıkımları görüyorsunuz. Şuradaki spor salonuna dikkatinizi çekmek istiyorum. Bir okul orası, okulun bahçesi, bu olayda 86 bina çöktü, 200 küsur konut etkilendi. Bakın, şu akan toprak, bu bir heyelan, ama karayollarının yol yapım çalışmasından kaynaklandığı düşünülüyor. Şimdi bu bir afet midir, değil midir? Afetse hangi türüne girmektedir? Bu

da binaların bir kısmı, benim çektiğimi ispatlamak için bunu koydum. Burada böyle bir ikincil etkilerine giriyor afetin, şimdi bunu göstermek istedim. Çünkü birazdan hukuki tasnifleri yaparken burada heyelan bir doğal afet mi? Burada iki türde tahlil yapıyorlar. Bir tanesi belki başka anlatıcı arkadaşımız vardır, fazla girmeyeceğim o konuya, EM-DAT'ın yapmış olduğu tarihler var. EM-DAT bir afetler epidemiyolojisi üzerine araştırma merkezi, aynı şekilde doğal ve teknolojik afet diye ikiye ayıran afet türleri var. Bunu kabul etmek doğa kaynaklı afetten bahseden beşeri kaynaklı olmayan türleri var. Bütün afet de Arapça bir kelime, çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım ve kıran kelimelerini ifade ediyor.

Şimdi bizim işin hukuki boyutuna geçtiğim zaman davaya başlıyorsunuz. Afet işte böyle bir 10'u geçen diyelim çok fazla sayıda baş edilemeyecek sayılan bir bina çökmesi olayı yaşandı şu ya da bu nedenle ve afet olarak nitelendirildi. Bundan doğan davalar açılacak. Çoğu kişi şu kanun hükmünde kararnameyi HMK içinde düzenlenmediği için, çünkü adli yardım müessesesi nerede normalde düzenlenir bizde? Hukuk Muhakemeleri Kanunu içinde düzenlenmiştir. Oysaki afetlerle ilgili ayrı bir düzenleme vardır. Bu da doğal afet bölgelerinde afetten kaynaklanan hukuki uyuşmazlıkların çözümüne ve bazı işlemlerin kolaylaştırılmasına ilişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabulü Hakkında Kanundur. Bu kanuna baktığımız zaman hukuki uyuşmazlıklarla ilgili bazı kolaylıklar gösterilmiştir. Adli müzaheret hükümlerinden 3. bendinde, yani hukukçu olmayan arkadaşlarımız için de harç ödemek, bilirkişi ücreti yatırmak için mecburiyetler davanın başında vardır. Bunları yatırmadan adli yardım kararı almanıza yardımcı olan bir kararnamedir bu, davayı kaybederseniz, ama sonunda giderleri yine ödemek zorundasınız. Burada yine avukatların vekâletname verme şartı aranmaksızın 2. maddesinde derhal işlemleri yaptırmalarına olanak sağlayan madde bulunmaktadır. Bu şekilde bir Kanun Hükmünde Kararname var, ama ne zaman siz bundan faydalanıp adli yardım talep etseniz kurumlara açtığınız davada karşınıza gelen e kabul ediyor, çünkü bu bir doğal afet diyorlar. Doğal afet demek mücbir sebep demektir, mücbir sebep demek şu demektir, onun için biraz tanımının netleşmesi hukuken gerektiğini ya da mevzuatımızdaki bu tür tabirleri doğru şekilde kullanılması gerektiğini belirtmek için bu kadar üzerinde durdum.

Afetin, daha doğrusu bina çökmelerinin ceza hukuku boyutlarını ele almak istiyorum. Biliyorsunuz 99 depreminden önce Türk Ceza Kanunu 2005 yılından

önceki döneme ait, 2005 yılında Türk Ceza Kanununda bir değişiklik oldu. Büyük değişiklik, yani kanun yeniden yürürlüğe girdi. 2005 yılından önceki mevzuattaki bina çökmeleriyle ilgili cezai kurallar farklıdır, 2005 yılından sonraysa farklıdır. Dolayısıyla 99 depreminde uygulanan ceza hükümleri şu anda Allah muhafaza meydana gelebilecek bir bina çökme olayında kullanılmamaktadır. Türk Ceza Kanununun eski maddesinde 383 diye ünlü bir madde vardı. Ne zaman ünlendi? 99 depreminde, çünkü olay meydana geldiği zaman dediler ki bir tane hüküm var burada, ne kadar sayıda ölüm olayı meydana gelmiş olursa olsun bir türlü cezayı yeterince karşılamayan bir madde olarak kabul edilmekteydi. Bu dikkatleri çekmişti. Musibetleri okuduğunuz zaman umumi bir tehlikeyi, mutazammın tahribata ve musibetlere sebebiyet verilirse verilecek olan cezadan bahsetmekteydi. Bu da yeterli bir sonuç doğurmamaktaydı. Cezanın yeterli olduğu noktasında büyük tartışmalara yol açmıştı. Taksirle adam öldürmeye ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiğine ilişkin önce yargı görevli mahkeme kimdi, değildi, bunun tartışmaları olmuştu. Hatırlarsanız önce taksirle adam öldürme var diye asliye cezalarda davalar açıldı, daha sonra 283. madde kapsamındadır deyip ağır cezaya gönderildi, ama uygulanacak cezalar birden fazla ölümlerde çok daha düşük kalmaktaydı. Şu anda ölüm olmadığı hallerde bina çökmeleri için özel bir, hatta afetler diyeyim, çünkü toprak kaymasına d bendine bakarsanız bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olmakla ilgili özel hükümler getirilmiştir. Yani tek başına bir toprak kayması bir tetiklemenin sonucuysa, burada birtakım kusurlu kimseler varsa bunlarla ilgili de hükümler mevcuttur şu andaki Türk Ceza Kanununda: Bir tanesi kasten tehlikeye sokulmasıdır genel güvenliğin, bir tanesi de taksir dediğimiz özensiz davranıştan kaynaklı bir hükümdür. Taksirle ilgili 171. madde özellikle bu davalarda uygulanmaktadır. Birazdan içtihatlarından örnek vereceğim. Mesela, Zümrüt Apartmanında 170 uygulanmış. Yani kasten genel güvenliğin taksirle tehlikeye sorulması. Bu genel güvenlik şudur: Suçların türleri vardır. Tehlike suçudur bu, yani tehlike oluştuğunda bu gerçekleşiyor demektir. O nedenle böyle “*genel güvenliğin*” diye başlıklar kullanılmaktadır. Bu yasa kıyaslamalı olarak ölüm halinde birden fazla kişinin 5 yıla kadar hapis öngörürken artık bir öngörme sadece bina çökmesine sebebiyet verilmişse, bir tehlike arz etmişse herhangi bir hüküm bu iki maddede yoktur. Nereye gidilmektedir? Artık bundan sonra 2005 yılından sonra taksirle adam öldürmeye ve taksirle yaralamaya sebebiyetle ilgili klasik Türk Ceza Kanunundaki hükümler uygulanmaktadır. Daha basit bir örnekle trafik kazası sonucunda nasıl ölüm

meydana geldiğinde bu özensizlik, dikkatsizlik sonucunda bir ölüm haliyse aynı maddeler buradaki ölüm ve yaralanma hallerinde de kusurlu kişilere uygulanmaktadır.

Taksirin tanımını şöyle yapıyoruz, madde daha doğrusu yapmış: Taksirle işlenen fiiller taksir dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir. İlgili maddeleri de tekrar taksirli öldürme, kasten yaralama, taksirle yaralama uygulanabilirse diye peki, deprem ne zaman nedensellik bağına kesen bir etken oluyor? Yani zarar o dönemlerde bu kalemleri 99 tarihinde mahkemelerin gezmişti, bir şey dikkatimi çekmişti. Bazen mesela, Adapazarı'nda hiç ceza almayanlar oluyordu, başka bir ile geçiyordunuz, ceza alıyordu. Burada olay şuydu: Nedensellik bağına kesilmesiyle ilgili, yani binanın çökmesine eğer yapıdaki o kusur katkı vermişse, bina çökmesinde kusurunuz varsa ceza alıyorsunuz, ama ne yapılırsa yapılsın oradaki o dönemdeki yönetmeliğe göre siz onu düzgün yapsaydınız diye bu bina çökmesi gerçekleşecek idiyse nedensellik bağı dediğimiz suçun oluşumundaki maddi olay kesilmiş oluyor. Şimdi bir tane içtihattan aldığım kısmı çok net anlattığı için Yargıtay okumak istiyorum: Harici bir etken olan depremin illiyet bağına kesecek derecede kaçınılmaz sayılıp ceza sorumluluğunu bertaraf edebilmesi için, yani kişiye ceza verilmemesi için insan faktörünün oluşan zararlı sonucu etkilememesi, başka bir deyişle yapının hukuki ve teknik kurallara uygun olarak yapılması, şayet yapıda sonradan değişiklik gerçekleştirilmişse -biliyorsunuz biz severiz eklemeyi, genişletmeyi, kesmeyi kolonları, onun için şayet yapıda sonradan değişiklik gerçekleştirilmişse- bunların statik değerleri aykırı ve esaslı müdahale niteliğinde bulunmaması gerekir. Bu hususların tespitinde de inşaat malzemesi kalitesinin standartlara uygun olup olmadığı, binaların birbirinin tahribine olan etkisi, binaların inşaat, ruhsat ve projelerin uygun olup olmadığı ve uygun olmaması durumunda bunun yıkılmaya etkisi, zemin yüzeyinin yapılaşmaya elverişli olup olmadığı, denetimlerin yeterli şekilde yapıp yapılmadığı, hususlarının belirlenmesi nedensellik bağına ortaya koyacağı gibi kusurun tespitinde de dikkate alınacaktır.

2004 yılında meydana gelen Zümrüt Apartmanı olayı, mesela orada kusuru çok kısa yazdım. "Fenni mesul müdürü -şimdi bunlar yok, teknik yapı denetimi kurumları var, şirketleri var- ve inşaat sorumlusu olan sanıkların gerekli denetimleri yapmamak, kalitesiz ve yetersiz malzeme kullanmak, projelere uygun hareket

etmemek, proje değişikliklerinde usul ve yöntemlere uymamak suretiyle dikkatsizlik ve tedbirsizlikleriyle emir ve kaidelere riayetsizlik sonucu 92 kişinin ölümü ve 30 kişinin yaralanmasına sebebiyet verecek biçimde tehlike ve bina yıkılması şeklinde tahribat ve musibete sebebiyet verdikleri” denilerek karar bağlanmıştı. Zamanaşımında ciddi değişiklikler oldu. O dönemde yine işte bir rovinam ... (44.48) 99 depreminde efendim, çökme anlamına mı geliyor, yıkılma anlamına mı geliyor? Bina çökmesi tabirini kullansa da Ceza Kanunu aslında bu yıkılmayı da barındıran nitelik taşıyor. Kısmi yıkılmalar da bina çökmeleri kavramının içinde burada mevzuatta kabul ediliyor. Zamanaşımı yönünden o dönemde işte bu tekrar geri dönmüyorum, eski yasanın çok kısa zamanaşımı olması rahatsızlık yaratıyordu. Yeni yasa döneminde 8-10 yıllık ceza ve dava zamanaşımı süreleri uygulanıyor 170-171 dediğimiz bina çökmelerine ilişkin maddelerde, ölümdede çok daha yüksek. şimdi o zaman hâlâ tartışılabilir diye söylüyorum, bina yapılıyor 20 yıl önce, işte şu tartışma olmuştu: Fiil, eylem, çünkü suçun tarihi nedir? Mantık olarak ilk bakışta suçta neden olan fiilin yapıldığı. Ne zaman yapmamış projeyi? O zaman yapmamış. Aradan geçmiş 20 yıl, normalde Türk Ceza Kanunundaki tüm hükümlere göre bunun suçunun zamanaşımına uğraması gerekir, ama öyle demiyor. O zaman Yargıtay bir karar verdi. Dedi ki: “Suçun oluşumu zararın doğduğu andır” Yani fiili o zaman tamamlanmış saydı. O nedenle bina çökmelerinde zamanaşımının birazdan hukuk davalarında da göstereceğim, ceza davalarındaki zamanaşımı süresi fiilin tamamlandığı an olan yıkılma anı olarak kabul edilmiştir. Her ne kadar o içtihat öyle diyorsa da mesela, ölüm çok sonra gerçekteymişse, ölüm anı da bence orada zararlı sonucun doğduğu tarihtir. Dolayısıyla zamanaşımından bu işte kimse artık kendini kurtaramıyor.

şimdi içtihatları güzeldi, çalışmıştım, ama benim sürem burada yeterli olmadığı için isterseniz şu Van depreminden bahsedeyim. Van depremindeki hükümdede işte Bayram Oteldi en fazla ölümün olduğu otel, burada dikkati çeken bir şey var: Bilinçli taksir geldi biliyorsunuz 2003’te yasaya 22. madde, yani bilinçli taksir nedir? Normal dikkatsizlik öngöremezliğin bir adım ötesinde bile bile öngörerek yaptığın bir olası kasıttan bahsediliyor, bir bilinçli taksirden, burada anlatmış işte Van depremindeki davada: *“Eğer sen birinci depremi yaşamışsın Bayram Otel davasında, ikinci depremde gerekli tedbirleri almamışsın. Ayrıca o bölgede senin bu şekilde -statik projelerden falan bahsediyor- burada yapmış olduğun otel binasının yaşı*

bulunduğu bölge itibariyle yüksek riskli deprem kuşağında olmasına rağmen sizin yapmanız gerekenleri bilinçli yapmadınız, kaçak teras kat koydunuz, vesaire. Bunlar öyle herhangi bir özensizlik değildir, bunlar bilinçli taksirdir” diyor ve bu nedenle cezayı üst haddenden veriyor. Yani bazı olayın özelliğine göre bilinçli taksirle ilgili ağırlatıcı şekilde cezanın uygulanması da, daha yüksek haddenden uygulanması da arttırılması da söz konusu bina çökmelerinde olabilmektedir. Zaman olursa Zümrüt Apartmanı davasına da bakarız.

Şimdi hukuk davalarına gelemim. Hukukçu olmayan arkadaşlar diyecek ki deminden beri anlattığın hukuk değil miydi? Bizde cezalar işte böyle ceza davaları, hukuka niye sadece hukuk diyorlar Alev Hanım, bir fikriniz var mı? Şimdi ben de bunu sorgulayayım. İşte bu tazminat türü davaları diyeyim hukuk davaları kapsamında oluyor bunlar da, hatta Türk filmlerinde hep yanlış kıyafet giydirebilirler hâkimlere, böyle hukuk hâkimi yeşil giyer cüppesinin burası, bakarsınız filmde kırmızıyı giydirmişler ceza hâkiminin cüppesini, boşanma davası bakıyor. Böyle küçük de bir şey anlatmış olalım. Şimdi Türk Borçlar Kanununda tazminat nasıl etkiler? Afet, yaşanan afette ya da bina çökmesi eşittir afet değil, onu söylemiş olduk, ama afet ne zaman doğuyor? Bu binalar çöküp insanlar hayatlarını kaybettiği zaman doğuyor. Bina çökmesindeki kusurlu davranışların hukuktaki karşılığı haksız fiile tekabül edebiliyor. Bir de diyecersiniz herhalde Filiz Hanım, meşhur binaların bina maliklerinin kusursuz sorumluluklarıyla ilgili hükümler var, ondan niye bahsetmiyorsunuz? Ama orada bina malikinin kendi bina maliki olması nedeniyle vermiş olduğu binanın maliki zarardır. Buradaki başka bir şey, mesela şuradan doğru okursak belki daha: *“Haksız fiille ilgili kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren bu zararı gidermekle yükümlüdür”* Yani her kusurlu binanın sahibi değildir. Diyelim ki yanlış projeyi yapan, binayı inşa eden müteahhit, en çok da onlara ve onların şirketlerine karşı hukuk mahkemelerinde açılmaktadır dava, onların kusurları oranında işte dava mesela, şu yoldan kaynaklı heyelanda o iddiayla açılan davalarda işte kime karşı açılmıştır davası, yargılaması? Yüklenici firmaya karşı açılmıştır. İşte burada haksız fiil sorumluluğu dediğimiz sorumluluk türü ortaya çıkar ve kişinin kusurunu eğer bir zarar doğmuşsa zararın varlığını ispat etmeniz gerekir ve Borçlar Kanunundaki haksız fiil hükümlerine göre sizin hareket etmeniz gerekiyor. Bazen indirici sebepler uygulanabiliyor. Buna da ne demek diyecersiniz, tazminatta indirim sebepleri olabiliyor. Bunda da bina malikinin o inşaatı yaparken kendi kusuruyla da fazla kat

çıkıyor, işte bu da yıkılma yetkisi olabiliyor, vesaire. Bu tür durumlarda da hakkaniyet indirimi denilen Yargıtay kararlarına göre bir indirim tazminatlardan yapılabilir.

Peki, bina çökmesinde maddinin yanı sıra manevi tazminat doğar mı, görüşünüz nedir?

Av. FİLİZ SARAÇ- Tabii ölüm olunca manevi destekten yoksun kalma tazminatı artık kişinin yaşam hakkıyla ilgili oluyor, ama binalar da mülkiyet hakkı kapsamında olduğu için binalarla ilgili zararlarda da biz manevi tazminat isteyebiliyoruz. Şimdi yine geldik zamanaşımına, yine aynı konu, bu da çok tartışılmış. Malum haksız fiillerde 2 yıla çıktı artık zamanaşımı süreleri, 10 yılda her halükarda, bu da doktrinde eleştiriliyor, ama şu anda zararın öğrenildiği ve kusurun kimde olduğunun öğrenildiği tarihten başlar diyor. Hatta ceza hukukunkinden daha da öte bir zamanaşımı öngörülmüş. Neden? Ortada bir ceza davası varsa, bilirkişi raporları henüz gelmemişse, bunlar gelene kadar bizim işte öğrendiğimiz iddia edilemez suçlunun, failin kim olduğunu olaydaki kusuru, işte bu zamanaşımını zarara, zarar verene, her ikisine birden haberdar olduğumuz, bilgi sahibi olduğumuz tarihten itibaren bu süreler başlıyor ve 10 yıllık süreler öngörüyor.

Yapı malikinin kendisinin de vermiş olduğu zararlardan ötürü kusursuz sorumlulukları var. İşte buradan geçiyor birisi, o sırada binasından bir parça kopuyor ve zarar veriyor. Bu kusursuz sorumluluktur. Bina maliki ben görmedim, tahta düşmüş diyemez. Kusursuz sorumluluk hali dediğimiz haller vardır borçlar hukukunda, yani kusurun olsa da olmasa da o bina senin, sahip çıksaydın, onatsaydın mantığına göre bina malikinin kusursuz sorumluluğuna ilişkin maddeler de bulunmaktadır.

Şimdi heyelana ilişkin Medeni Kanunda enteresan maddeler var. Bir kere karşılaştım, arazinin adası, paftası, ben başka dava yanlış açtım zannettim, sonra değişiklik oluyor. Yani arazi kaymasının sınır değişikliğine yol açmayacağı ilkesi yetkili makamlarca heyelan bölgesi olduğu belirlenen yörelerde uygulanmaz diye bir hüküm var. Yani Medeni Kanunda da afetlerden heyelana ilişkin özel bir hüküm bulunmaktadır. Yerin tespitiyle ilgili yer değişiklikleri olabiliyor çünkü zeminde, orada. İdare, meşhur idareyiz, burada tabii şunu söyleyeyim: Eskiden müteahhitle idare aynı anda kusurlu olduğunda, yani bir olay meydana gelmiş, dosya bilirkişiye ceza mahkemesine gitmiş, kurumlar, işte belediye denetlenmediğinden bir kusur oranı verilmiş. Müteahhide yapımla ilgili bir kusur, teknik uygulama sorumlusuna bir kusur,

birkaç tane kusurlu tabii burada çıkıyor. Yüklenici firma, gene karayoluna geleyim, karayolu tetikledi heyelan bölgesinde çalışma yaparken, fore kazıkları, istinat duvarlarını gerektiği şekilde yapmadı ve orada tetikleme yaptı zeminde ve o zemin kayarak aşağıdaki binalara zarar verdi. Burada yüklenici firmayla eskiden idare mahkemesine karşı dosyaların ikisi de hukuk mahkemelerinde açılırdı, şimdi öyle olmuyor. Yani kuruma karşı siz bu söylediğim depremde belediyelere karşı idarede açıldı, ama bu tür müteselsil sorumluluk taşıyan özellikle karayollarıyla ilgili, vesaire kurumlarla ilgili davalar ikisi aynı yerde hukuk mahkemesinde açılıyordu. Şimdi öyle değil, kuruma karşı dava idarede açılacak, yükleniciye karşı hukuk mahkemesinde açılacak. O zaman da savunma karşınıza ne gelecek? Efendim, mükerrer dava açılmıştır. Hem Alev Hanımdan istiyor, hem Aysun Hanımdan istiyor. İdare mahkemeleri tahsilde tekerrüre sebebiyet vermemek -idareciler hemen açıklamasını yapıyor- diye bir karar türüyle birlikte o kararlar verildiği için davalar iki yerde de gidiyor, aynı para için isteniyor, aynı tazminat için isteniyor, ama görülebiliyor. Her nasılsa böyle bir şey var yani, tahsilde tekerrür, ama alınan kararda idarede *“tahsilde tekerrüre sebebiyet vermemek koşuluyla”* diye cümle geçiyor.

Av. FİLİZ SARAÇ- İptal şu anda yok mu diyorsunuz? Ben ona çok çalışmak zorunda kaldım da, bu ne saçmalaktır dedim önce, kendim bir araştırmaya başladım. Cidden bu böyleymiş. Şimdi Danıştay doğrudan doğruya şimdi idarede biz kusura haksız fiil gibi tanımlamıyoruz, tazminat davası demiyoruz. Ona biz idare mahkemesinde açınca adına tam yargı davası diyoruz, idare hukukunun hukuk yollarıyla diğerininki birbirinden farklı. Tam yargı davalarında uygulanan süreler, burada bir tek şey dikkatinizi çekecektir: İdari işlemle idari eylem farklı. Depremdeki kusur ya da heyelandaki ya da seldeki kusur idari işlemse sonuçları farklıdır. Mesela, hemen belediye şu savunmayı size yapacak: *“İmar planı tamam, yanlış yaptın, önlemler alan denilen yere biz inşaat için yapı izni verdik. Belediye Meclisinden de kararı geçirttik, tamam, bütün bu hataları yaptık, ama o o zamandı”* diyor. İdari işlem mantığında nedir? *“İşlemin yapıldığı tarihte tam yargı davası, onda da yine tıpkı ceza ve hukuk davalarında olduğu gibi mantalite bu bir idari işlem değildir, idari eylemdir. Depremden, heyelandan doğan zararlar İUK 13’tür, 12 ve 13. maddelerine göre tam yargı davalarına konu eylem türleridir ve idari eylem olarak nitelenirler. Bu nedenle yine zarara ittila tarihinizden, zarar verene öğrenme tarihinizden itibaren süreler başlar”* diyor. Hatta Bursa’da depremle ilgili Bursa İdare Mahkemesi ilk verdiği

kararlarında 99 depreminde maşallah zamanaşımından hepsini güzel reddetmişti. Dosyalar gitti Danıştaya geri, Danıştay daha sonra: *“Bu bir idari eylemdir. Siz planın, projenin tasdik tarihlerinden doğru başlatamazsınız süreleri”* dedi. Tekrar geri geldikten sonra idari eylem şeklinde nitelenerek zamanaşımları buna göre başlatıldı. Nitekim bu yaşadığımız olaylarda da, bina çökmelerinde uygulanması gereken zamanaşımları yıkılmadan sonra başlayacaktır.

Afete maruz bölgelerle duydunuz mu bilmiyorum bunu, şimdi hep riskli alanlardan bahsediliyor. 6306 sayılı bu afete maruz bölge kulaklarda kalsın isterim. Fazla çünkü bilinen bir şey değil, afete maruz bölge bu bir mevzuatı var afetin, 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Fiillerle İlgili Kanun 1969, bunun 2. maddesinde afete maruz bölge, o yüzden bu kavramlar da şimdi karıştı. Riskli alan ne demek, afete maruz bölge ne demek, o ne demek? Aslında birbirine yakın şeyler bazı noktada da, afete maruz bölge afete uğramış ya da uğrayabilir bölgelerin Bakanlar Kurulu kararıyla ilan edilmesi şeklinde bir uygulama. Mesela, burada 86 bina yıkılınca artık baş edilemez bir durum var denilerek yer afete maruz bölge ilan edildi. Afete maruz bölge ilan edilince sizi oradan çıkarıyorlar. O binalar sağlam da olsa yıkıyorlar. Ondan sonra başvurunca tazminatı vermiyorlar. Bu şekilde bir sistem oluşuyor, ama bu tazminatlar verilmesi gerekiyor. Afete maruz bölge bir yer ilan edildiği zaman tazminat ödenmesi gerekir. Temel insan haklarıyla ilgili bunu nereden çıkarıyorum, söyleyeyim. Amato ... (60.16) diye bir karar var. Amato yabancı biri değil, İzmirli bir vatandaşımız, Türkiye’de İzmir’de Asansör Mahallesi diye bir yerde bir dava açıyor. Asansör Mahallesinde yer afete maruz bölge ilan edilmiş, taşınmazı da kaçak olmasına rağmen biz seni çağırdık işte, verecektik konut, niye gelmedin diye bir savunma geliştiriliyor. Bu savunma, hükümetin savunması kabul edilmiyor ve burada bu kişi tazminata hak kazanıyor.

Benim kazanmış olduğum bir dava vardı AİHM’de, burada 198 kişinin tabii temel şu anda geçmiş olduğum nokta Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde hem idare hukukunda, hem hukuk mahkemelerinde, hem de ceza mahkemelerinde savunmalarda kullanılabilecek olan, çünkü neden kullanabiliyoruz? Hepimizin bildiği gibi Anayasanın 90. maddesine göre uluslararası sözleşmeler, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleri iç hukukun üzerinde, iç hukukumuzun üzerinde olduğu için bunlara çıkartılan içtihatlar bütün dosyalarımızda emsal teşkil ediyor. Depremle ilgili 2015 yılında dosyaya baktığım davada 198 kişi

vefat etmişti deprem sonucunda, ben onu iki nedenle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine götürmüştüm. Bir tanesi götürme nedenim kamu görevlilerinin yargılanmamasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 13. maddesindeki etkili hukuk yoluna başvurma hakkımızın ihlali olduğu, çünkü kamu görevlisini bu tür olaylarda yargılatmanız zor oluyor. Soruşturmaya izin kararı çıkıyor. Soruşturmada eksik yapılmışsa, zaten o tarihlerde o karardan sonra değiştirildi Kamu Görevlileri Yasasında bazı değişiklikler oldu 4483 sayılı Kamu Görevlilerinin Yargılanmasına İlişkin Kanunda, orada soruşturmaya izin çıkması memur nitelikli kamu görevlisi nitelikli kişiler için gerekiyor ki yargı önüne çıksınlar. Buradaki aksamalar nedeniyle soruşturmaya izin aşamalarındaki sonuç alınamaması etkili başvuru yollarımızla ilgili temel hakkımızı ihlal ediyor demiştik. Bunu yaşam hakkı için de değerlendirdi. Çünkü olayda yaşam hakkının ihlalini söyledi ve Yalova gibi deprem haritasının belli olduğu, zaten birtakım basından şeyler de ibraz etmiştim. Sallandık, uyduk, kadercilik, vesaire, yani daha önceden burada depremin olacağı hissediliyor, biliniyor. Burası depremle ilgili bir bölge olduğu biliniyor. Devletin pozitif yükümlülükleri, yani tedbir alması gerekir. Her şeyi önleyemez, ama devlet tedbir almalıdır. Bu yaşam haklarıyla ilgili tedbirleri almamış, kaçak binalarda kaçak katların oluşuna belediye seyirci kalmış. Planlama zeytinlik alan görülen yerlerde Belediye Meclis kararlarıyla bu yerler beş kata çıkarılmış, dükkanlar ekli önlemler, afete maruz bölgelerle ilgili özel projeler var. Bu projelere uyulup uyulmadığı denetlenmemiş, yani bu afetle ilgili bütün bunların sonucunda devletin bu olayı seyrettiği, yani gerekli tedbirleri almadığı ve yaşam hakkının ihlali nedeniyle hüküm verdi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. Başkan uyarıyor, ben devam ediyorum. O yüzden burada bırakayım. Çok teşekkür ediyorum.

Av. HAYRETTİN TEKİN- Teşekkür ediyoruz. “Afet Atık Yönetim Stratejileri” konusunda Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Temsilcisi Evin Naz.

EVİN NAS- Çevre mühendisiyim. Çevre Mühendisleri Odası adına geliyorum. Ben uygulayıcıyım esasında, Doğanay Hocam, diğer hocalarımız gibi akademisyen değilim, bu konuda araştırma yapmadım, ama uygulayıcıyım. Irak'ta, İngiltere'de, Türkiye'de çeşitli anlamlarda atık yönetim bertaraf yöntemleriyle ilgili çalışıyoruz. Irak'ta da savaş hurdalarıyla ilgili çalışmalar yaptık. İngiltere'de bildiğiniz gibi tehlikeli atıklarla ilgili bir çalışma vardı, Türkiye'de de buna benzer çalışmalar var.

Size iki haberim var biri iyi, biri kötü: İyi haber yaşıyoruz, kötü haber bir

stratejimiz yok. Ben özet vermek istedim, bir çizgi film izletmek istiyorum size, ben bunu çok beğeniyorum. Çevre eğitimlerinde de izletiyorum, ama umarım burada açılabilir. Arkadaşlar bunu çoğunuz izlemiştir muhtemelen, bir hatırlatmak istedim.

(Çizgi Film)

Evet arkadaşlar, durumumuz bu, bizim şu andaki özetimiz oluyor. Filiz Hanım dedi ki: *“Bina çöktüğünde bizim için afet değildir”* Bu kadar karmaşık olabilir mi? Bizim için aslında durum daha nettir. Bizim için ikisi de aynı kategoridir. Bir afet olduğunda da, bir bina çöktüğünde de ikisinde bizim yaptığımız işlem aynıdır.

Atık yönetimi ... (70.53) birisinde tehlikeli atık oranı azdır, birisinde ... Bizim için ikisi de aynı kategoridedir. Şimdi ben de aynı şekilde afet tanımına katıldım. Biraz konu itibariyle biz çevre mühendisleri atık yönetimleri konusunda çeşitli alanlarda çalışıyoruz. Ancak afet yönetiminde dünyada ve Türkiye’de mevcut bir strateji yok. Stratejisi olan ülkeler çok sayılı, mesela Japonya, Amerika, İngiltere’nin de stratejisi yok bildiğim kadarıyla. Afet nedir tanımına ben de takıldım. Birleşmiş Milletlerin kabul ettiği en genel tanım: Fiziksel, ekonomik, sosyal kayıpları oluşturan günlük yaşamı ve insan aktivitelerini durdurarak kesintiye uğratan, toplumları etkileyen, yerel imkânlarla baş edilemeyen doğal, teknolojik ve insan kaynaklı tüm olaylar şeklinde tanımlanmaktadır. Şimdi Bununla ilgili afet türlerini incelemeye çalıştığım da bu durumda bizim Irak’ta yaşadığımız şey bir afete denk geliyor. İşte Suriye’nin yaşadığı bir afetti, Türkiye’de güneydoğuda yaşanan bir afetti, bütün bunlar afet tanımına giriyor. Peki, bizim bu konuda ne tür bir stratejimiz var, afet türleri nelerdir? Ani gelişen afetler, yavaş gelişen afetler.

Şimdi ben çevre mühendisi olarak biz açıkçası önlemek ödemekten ucuzdur mantığıyla hareket ederiz. Yani ben üniversiteye ilk gittiğimde hayal kırıklığına uğramıştım. Çevre Mühendisliği Fakültesi, Çevre Mühendisliği Bölümü Endüstri Mühendisliği Bölümüyle aynı binayı kullanıyordu. Şimdi biz çevre mühendisleri Çevre Bakanlığı, Şehircilik Bakanlığıyla aynı binadayız ve çevre mühendisi sayısı inşaat mühendisi sayısından daha azdır. Şimdi ne demek oluyor bu? Bu sizin ülke politikalarını anlatıyor esasında, hem çevreyle ilgili, hem atık yönetimiyle ilgili bir fikir veriyor. Şu anda sıfır atık projesiyle birlikte ülkenin bir politikası oluşturulmaya çalışılıyor. Özellikle alternatif enerjiler, sıfır atık projesi, bundan 3-4 yıl önce Türkiye Paris’te KOP 20 ... (73.19) zirvesinde dedi ki: *“Ben yüzde 5 büyüme oranına sahibim*

ve gelişmekte olan ülkeyim” Orada günün dinozoru seçildi. Çünkü biz küresel iklim değişikliği konularından yardım almak istiyoruz, aynı zamanda gelişmiş ülkedeyiz. Bizi gelişmiş ülke kategorisine koydular ve küresel iklim değişikliği konularından anlamadık. şu anda yaptığımız işlem özellikle küresel iklim değişikliğiyle ilgili yapılan çalışmaların temel nedeni o, sabahleyin Doğanay Hocamdı galiba bahsetti hortumlardan ve doğal afetlerden, hatırlar mısınız Taksim Meydanda bir iskele devrildi. Dış cephe iskelesi point ... (74.07) hemen karşısında, bu bir iş kazası olarak değerlendirildi. Aslında değildi. Kamera görüntülerinden baktığımızda Taksim’de küçük bir hortum meydana gelmişti ve hortum dış cephede yer alan o perde görevi gören perdeyi alıyor, yelkenli gibi savuruyor. Esasında iskelenin tijleri ve bağlantı elemanları tamamdır, yani firmanın herhangi bir sorunu yok baktığınızda, şimdi bu ne demektir? Küresel iklim değişikliği aynı zamanda sabahleyin yine İclal Hocamızın da bahsettiği gibi şehirleşmeyle bağlantılı ve videoda da gördüğünüz gibi yaşam biçimimizle kaynaklı olarak bütün bunlar birbirini etkiliyor.

şimdi yavaş gelişen afetlerde biz daha çok önleyici tedbirler alıyoruz, ani gelişen afetlerle ilgili herhangi bir stratejimiz yok. Geçici ve günlük çözümler üretiyoruz. Jeolojik ve doğal afetleri de kategorize etmişler: Teknolojik afetler, insan kökenli afetler, meteorolojik afetler, jeolojik afetler. Ben tanıma takıldım. şimdi biz Türkiye’de, Türkiye’nin bu deprem haritası, ben bütün haritaları görmek istedim ve size de göstermek istedim. Çünkü mevcut durumumuzu görmeniz açısından bu da Türkiye’nin deprem afet haritası, afete gelen deprem sayısı gördüğünüz gibi Diyarbakır, İzmit, bu da çığ afet haritası, bu da yine sel baskınlarıyla ilgili, bu konuda da orman yangınlarıyla ilgili, bu da heyelanla ilgili. Yani gördüğünüz gibi bizim bu konuda bu kadar doğal afetin olduğu bir bölgede herhangi bir stratejimizin olmaması gerçekten ayıp, utanç verici. şimdi biz arkadaşlar, Türkiye’de bizim konumuz çok geniş çevre mühendislerinin, hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği, bütün kirlilikleri kapsıyor. Bütün bunları teknik anlamda size anlatıp canınızı sıkmak istemiyorum, çünkü yarım saatim var. şimdi biz burada birisini entegre ele alırız. Bir doğal afet olduğunda burada ne var? Mesela, şu anda burada ne var? Elektrik var, kameralar var, cam var, tahta var, bütün bu malzemeler bir deprem olduğunda bütün bunlar iç içe girer. Deprem sonrası bizim bunları bizim için her atık bir hammaddedir. Bunu kazanabilmemiz için uygun ayrıştırma yöntemlerini kullanmamız gerekiyor ki deprem sonrasında bahsettikleri gibi lojistik işlemler esnasında bütün bunlar birer maliyet.

Buna baktığımızda bunu ayrıştırmanız çok zor oluyor. Bir şehre yaydığınızda şehirde fabrikalar var, bunun içerisinde kimya fabrikaları var. Kimyasal ne demektir? Bir deterjan kutusu tehlikeli atık olarak görürüz, bir boya kutusunu tehlikeli atık olarak görürüz. Bu ne demektir? İnsan vücuduna ve canlıya, doğaya zarar verecek demektir. Biz bunu uygun şekilde bertaraf etme yöntemini seçeriz.

Şimdi dünyada uygulanan bertaraf etme yöntemleri var, yakma var, düzenli depolama var, geri dönüştürme var. Şimdi bu pet şişeyi geri dönüştürebiliyoruz arkadaşlar, ama bazı şeyleri geri dönüştüremiyoruz. Mesela, nedir bunun içerisinde? Flüoresan atık, bina yıkıldığında asbest var. Asbestle ilgili binanın şimdi bir betonun ömrü 50 yıldır, eskiden kurulan betonarme yapılarda zaten 50 yılını doldurdu çoğu, şehirleşme İstanbul'da oldu. Şimdi bu 50 yıllık betonu ne yapacağız, afet atıklarına ne yapacağız? Mesela, İzmit depreminde olan atıklara ne yapıldı farzı misal? Şimdi buna gelelim, bizimle ilgili hafriyat atıkları, inşaat ve yıkıntı atıklarının kontrolü yönetmeliği var. Bu yönetmelikte geçici olarak ... (78.38) geri kazanımı, değerlendirmesi, nihai bertarafı esaslarını kapsamaktadır. Burada belediyeleri sorumlu tutuyor. Her ne kadar bir yine Doğanay Hocamızın galiba sunumundaydı, diyor ki: *"AFAD belediyelerden yetkiyi alarak valiliklere devrediyor tedbirlerle ilgili"* Yanlışım var mı bilmiyorum, bu şekilde. Şimdi bizim de yönetmeliğimizde böyle bir çelişki var. Bizim yönetmeliğimize göre de belediyeler bu konuda sorumludur, ama bir afet olduğunda herkes bu konuda ulusal ve uluslararası konuda destekler geliyor. Şimdi örneklere baktığımızda uygulanan atık yönetim stratejilerinde Türkiye'de Marmara depreminde 13 000 000 ton atık çıktı. Uygulanan atık yönetim stratejisi geçici depolama, arazide depolama, geri dönüşüm. Şimdi arkadaşlar, birincisi, geçici depolama geçicidir, bir kontrol tedbiri yoktur ve doğru bir yöntem değildir, ara depolama alanıdır. Düzenli depolama alanı dediğimizde düzenli depolama alanından biz metan gazı elde ederiz. Orada şunu demek istiyorum: Orası da bizim için bir endüstriyel tesistir ve oradan çıkan atık metan gazı patlamaya neden olabilir. Oranın da olası bir durumda bir riski doğurur. Yani her atık her kullandığımız şeyin bir tehlikesi vardır, ama minimize etmek gerekir, bir riski vardır.

Şimdi çevresel risk, Türkiye'deki bütün belediyelerin atık yönetim planı yok arkadaşlar. Atık yönetim planı zorunluluğu son bir-iki yıldır yapıldı. Çevresel risk analizleri yok, emisyonla ilgili herhangi bir çalışma yapılmadı. Toprak kirliliği beyan sistemi yaklaşık 4 yıldır devreye girdi ve durumumuz bu. İstanbul'da bir tane entegre

atık tesisimiz var, İZAYTAŞ, o da yakma işlemiyle yapıyor. Biz yakma, yani ben şahsen yakma işlemine karşıyım. Yakma dediğiniz şey sonuçta bir emisyon çıkışının olması demektir. Bu da ısınmanın faktörlerinden bir tanesi oluyor, gaz çıkışı oluyor. Bu nedenle biz kaynağında azaltma, tekrar geri kullanma, mesela Irak'ta savaş hurdalarını eritiyoruz, demir olanı ayrıştırıyoruz. Nasıl ayrıştırıyoruz? Karışıklar evet, ama mıknaşlar var, metalleri çekiyorlar, betondan ayırıyorlar ve biz onları tekrar eritiyoruz eritme potalarında, hattanelerde ... (81.26) tekrar işlenip tekrar geri kazanılıyor ve tekrar satılıyor. Şimdi özellikle savaşın olduğu bölgelerde bu tarzda işlemler yapılıyor. Hani biz geri dönüşümü destekliyoruz. Geriye kalan hafriyat atıkları ne yapılıyor? Maden ocaklarına, taş ocaklarına, eski maden ve taş ocakları dolduruldu. Mesela, İzmit için söylüyorum, kıyılarda da depolama yapıldı. Kıyı zaten biliyorsunuz Zeytinburnu tarafı dolgu oldu, birçok yer dolgu oldu. Bütün bunlar nereden geliyor? Buradan geliyor. Şimdi yine sevgili bölüm başkanımızı saygıyla anıyorum, dedi ki: "*Doğa intikamını alacak*" Doğa intikamını alıyor, esasında şu anda yapılan işlem o. Hepimiz etkileniyoruz, ama biz hepimiz sonuçta aynı havuzdayız ve biz etkiledik. Yani etki tepki meselesi, doğa intikamını alıyor. Kobe depremi var Japonya'da, 15 000 000 ton geri dönüşümü ve depolama ve arazi ıslahında, yani araziye serilip arazinin katmanı kalınlaştırılıyor. Beyrut'ta yine böyle bir, Beyrut depreminde 4 000 000 ton geri dönüşüm ve enkaz atığının temizliğiyle ortaya çıkıyor. Kosova'da yine 10 000 000 ton, bunlar kayda girenler. Şimdi bunu ben geçmek istiyorum, bunlara detaylı girmek istemiyorum, ama şimdi biz özet olarak verdim. Çünkü bizim için dediğim gibi metaller başka değerlendirilir, her şeyi biz kendi içerisinde farklı değerlendiririz. Her atık bizde bir hammaddedir, biz doğal afetler ve molozlardan kazanılan atıkları bir örnek olarak ben buraya koydum, ama bizim bir stratejimiz yok. Umarım enerji politikasıyla ilgili dönüşen bu strateji atık yönetiminde de meydana gelir. Bir dönem ambalaj atıklarıyla ilgili evlerde bir çalışma başlatıldı, ancak hurdacılara kurumsal kimlik kazandırdılar. Geri dönüşüm tesisi adı altında bir yer çevre mühendisi verdiler, ama hurdacıların isyan etmesiyle birlikte, yani geri dönüşüm tesislerinin isyan etmesiyle birlikte evlerden atık toplamayı bıraktılar. Çünkü taşıma maliyeti daha fazlaydı. Evlerden çıkan atık daha azdı ve atığın kalitesi daha düşüktü.

Şimdi İstanbul'un çöp ihalesine girmek için cesaret gerekiyor, öyle diyeyim. Ayağınızı elinize verir gönderirler, yani hanım takarlar mı bilemiyorum, mafyalar söz

konusu. Şimdi böyle bir durumda atık bizim için altın değerindedir şu an, dünyada da böyledir, bizde de böyle, ancak buna rağmen bir politikamız yok, buna rağmen Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bir arada. Bakın, bizim mesela çevreyle ilgili, Çevre Bakanlığı yine iyi durumda, çevreyle ilgili atık beyan sistemimiz var ve yazılı online yapılıyor. Fabrikalar her aldıkları atığı, her verdikleri atığı sisteme giriyorlar. Ancak bu mevcut konunun verilen önemi için bu örnekleme yapıyorum. Bu yazılımın ihalesi bir kişiye verildi. Bütün Türkiye kilitlendi 3-4 ay boyunca, bizde atık beyan dönemleri ocak, şubat, mart ayıdır. Haziran ayı toprak kirliliği beyan ayıdır. Biz bu beyanları bir kişiye bağlı kaldık arkadaşlar, tüm Türkiye Çevre Bakanlığı ve bir tane muhatabımız yok. Durumumuz bundan ibaret, özet olarak durumumuz çok iç açıcı değil.

İngiltere’de çevre mühendisi nitelikli göçmen statüsündedir arkadaşlar, Türkiye’de ben çevre mühendisiyim dediğimde kendi akrabalarım da bana diyor ki peyzaj, buranın bahçe düzenlemelerini yapar mısın? Yani birçok kişi çok ne yaptığınızı bilmiyor. Ancak Alman bir bayanla tanıştım. Dedim ki çevre mühendisiyim, vaaav dedi. Benim için çok bir vaaav değil, Türkiye’de zaten bilinmiyor neredeyse, böyle bir durumdayız. Türkiye’deki çevreyle ilgili durumumuz bu. Teşekkür ediyorum. Biraz ağlama duvarı gibi oldu, kusura bakmayın.

Av. HAYRETTİN TEKİN- Evin Hanıma çok teşekkür ediyorum. Akut birim sorumlusu Hatice Yakıncan’a söz veriyorum.

HATİCE YAKINCAN- Hoş geldiniz. Burada olmamıza imkân tanıdığınız için öncelikle İstanbul Barosuna çok teşekkür ediyoruz. AKUT Arama Kurtarma Derneği olarak iki misyonu üstlenmiş durumdayız.

Bir tanesi oluşan afetlerde ve acil durumlarda başta insan hayatı olmak üzere tüm canlıların hayatlarına yardım etmek, onlara ulaşmak, onlara uygun arama kurtarma teknikleriyle bulup yine uygun tekniklerle yardım alabilecekleri yerlere nakil etmek ilk görevimiz, misyonumuz.

İkincisi de, bu afetlerden ve acil durumlardan sonra oluşan durumun bir daha yaşanmaması için insanlara bilinçlendirme yapmak. Yani şimdi bugün size yapacağımız deprem bilinçlendirme seminerimiz.

Bizim seminerimizin içeriğiyle ilgili aslında çok fazla detay iki oturumda iyi bir şekilde verildi. İlk gün Mikdat Hocam bayağı bir sanki bizim semineri verdi, birçok şeyi burada, yani burada benim anlatacaklarımı daha önce defalarca duydunuz.

Neden biz seminer yapıyoruz, neden bilinçlendirme yapıyoruz AKUT Arama Kurtarma Derneği olarak? Atatürk'ümüzün sunuda gözüken, yansıda gözüken sözünü kendimize düstur edindik: Felaket başa gelmeden önce önleyici tedbirleri almamız gerekiyor. Felaket başa geldikten sonra dövünmenin bir anlamı yok. Geçen hafta hocamızın söylediklerinden bir tanesi çok hoşuma gitti. Dedi ki: *"Herkes soruyor ne kadar depreme dayanıklıyız, ülke hazır mı, Türkiye hazır mı, İstanbul hazır mı"* Evet, biz kendimize sormamız lazım, biz ne kadar hazırız? Biz ne kadar hazırsak ülke de o kadar hazır, belediye de o kadar hazır. Çünkü siz de biliyorsunuz ki farkındalıklar bireysellikten başlar ve topluma yansır. Dolayısıyla biz bireysel olarak ne kadar farkındaysak, ne kadar hazırlıklıysak o kadar hazırız. Bugün ne yapacağız? Öncelikle deprem öncesinde, anında ve sonrasında neler yapmamız gerektiğinden bahsediyoruz. Anı ve sonrasında daha çok öncesindeki tedbirler, yani sizin farkındalığınızı bugün buradan çıktuktan sonra bu iki haftadır çarşambaları aldığınız bilgilerin ışığında kendinizi ve ailenizi ne kadar hazırlamak istediğinize karar vereceksiniz ve bugün burada anlattıklarımızı hemen uygulamanız gerekiyor.

Öncelikle AKUT'la ilgili ufak bir bilgi vereceğim. AKUT ne? AKUT Arama Kurtarma Derneğinin oluşumu 1994 yılında Bolkar Dağlarında iki kişi kayboluyor ve sonrasında bunlara ulaşmaya çalışılırken tüm dağcılar, sivil savunma ekipleri bir araya geliyorlar. Maalesef olumlu bir sonuç oluşmuyor, ama şöyle bir sonuç çıkıyor arkasından, dağcı olan arkadaşlar diyor ki: *"Biz de dağcıyız, bu kişiler dağcı, ama dağcılık başka, arama kurtarma başka"* Bizim bununla ilgili bilinçlenmemiz gerekiyor. Öncelikle dağcılıkla arama kurtarma eğitimleri, daha sonra da deprem ve yangınla ilgili arama kurtarma eğitimlerini tamamladıktan sonra 1995 yılında ilk kurtarma operasyonlarını Uludağ'da gerçekleştiriyorlar. Daha sonrasında 14 Mart 1996'da AKUT Arama Kurtarma Derneğini kuruyorlar. AKUT bizim ismimiz, yaptığımız iş arama kurtarma, AKUT tıbbi bir terim, aniden gelişen afetler, acil durumlar, olaylar aniden geliyor. Onun için bir tıbbi terim alıyoruz. Yani yaptığımız işin kısaltması değil, AKUT bizim ismimiz. 1998'de Adana Ceyhan depremi oluyor. Adana Ceyhan depreminde ilk deprem kurtarmalarını gerçekleştiriyorlar. Daha sonra Bakanlar Kurulu kararıyla kamu yararına dernek statüsünü alıyoruz 1999 yılında, malum bildiğiniz uluslararası anlamında da depremle ilgili birçok düzenlemenin gerekliliğini ortaya çıkaran, çıkartan Marmara depremi 1999 yaklaşık 200 kadar cana dokunduğumuz bir deprem. Aynı zamanda burada uluslararası katıldığımız

depremlerden ve acil durumlar, afetlerden görüntüler, isimler var.

2011'de INSARAG ... (91.25) akreditasyonunu sağlıyoruz Türkiye medium, yani orta sınıfta ilk arama kurtarma olarak, yani Türkiye'deki ilk arama kurtarma ekibi olarak Birleşmiş Milletler Sertifikası alıyoruz. Birleşmiş Milletlerde INSARAG sertifikası şu demek: Depremde aynı dili konuşuyoruz. Yani bizim çalıştığımız bir enkaza, bir binaya bizden sonra İngiliz, Fransız, İtalyan, ama INSARAG sertifikası almış herhangi biri çalışmaya bizim bıraktığımız yerden aynı sizin hikâyeyi akşam çocuğunuza okurken bıraktığınız yerden eşinizin, kardeşinizin devam etmesi gibi hiçbir şekilde aksaklık vermeden devam edebiliyorlar. 2018'de de sertifikamızı yeniledik. AKUT'un 30 tane Türkiye genelinde ekibimiz var. 30 ekibimiz de kentsel arama kurtarma konusunda yeterliklere sahip, aynı zamanda buldukları coğrafyanın gerektirdiği acil durum ve afetler için hazırlıklı ve eğitimlerini tamamlamış durumdadır. 4 Mart itibariyle yaklaşık 3 103 operasyonla 2 719 cana dokunduk ve gördüğünüz farklı alanlarda arama kurtarma faaliyetleri sürdürüyoruz.

Şimdi deprem, devam edelim.

(film gösterimi)

Sesimi duyan var mı?

45 saniye Marmara depreminin gerçek görüntülerinden derlenmiş, iç açıcı şeyler değil. Bizi bekleyen şeyler de bununla sınırlı değil. Özellikle bu iki haftadır burada öğrendiklerimden, dinlediklerimden ve sonra eve gidip bir araştırırım bakayım, burada ne var deyip birkaç yayın ya da birkaç video izlemeye devam ettikten sonra aslında bu birazcık daha iç açıcı kalabilir bizim beklediğimiz deprem gerçekleştiğinde diye düşünüyorum.

Yurdumuzun 96 deprem bölgesinde nüfusumuzun yüzde 95'i tehlike altında, büyük sanayi merkezleri de yüzde 98'i, bu ülkenin yüzde 98'inde, barajlar yüzde 93'ü yine bu deprem bölgesinde yer alıyor. Gördüğümüz gibi bazı kısımlar pembe, bazı kısımlar kırmızı, sarı böyle devam ediyor, ama mesela, Van pembe, yani ikinci derecede deprem bölgesi olarak görünmesine rağmen 2011'de yaşadığımız depremde gördük ki aslında orası da kırmızı, yani bizim maruziyete göğüs gerebilmek, bu konuda dayanıklılığımızın ne kadar az olduğunu görmüş olduk. Yani pembe olan yerleri de aslında kırmızı olarak düşünürsek geriye de hazırlıklı olmamız gerektiğinden başka çok bir şey kalmıyor.

Evet, binamızın bilimsel ilkelere ve mevcut yönetmeliklere uygun yapılması gerekiyor. Yani baştaki tek şart bu: Bilimsel ilkeler ve uygun yönetmeliklere göre yapılmış bir bina, arkasından deprem sigortası ve gerekirse depremden sonra oluşabilecek ikincil afetler için de hem bizim, hem binanın, hem de eşyalarımızın korunabilmesi için bir sigortanın olması gerekiyor. Çünkü depremden önce yaptığınız bir birimlik harcama bize çok daha yüksek birimdeki harcamalardan kurtarıyor. Sigortamızı sadece deprem kaynaklı değil, diğer afetleri ya da bulunduğumuz, yaşadığımız alanın, ortamın gerektirdiği ve oluşabilecek riskleri de göz önüne alarak genişletmek de mümkün. Aile afet planı yapmamızda fayda var. Aile afet planı ne? Bugün şu anda burada deprem oldu. Kiminizin çocukları, kiminizin eşi, kiminizin kardeşi yaşamınızı birlikte sürdürdüğünüz kişilerle nasıl buluşacaksınız? Çünkü depremi deprem yapan ya da afeti afet yapan şey ilk etapta iletişimin ortadan kalkması, telefonlarımız çalışmayacak. Hiçbir şekilde ulaşım sağlayamayacağız. Ne yapacağız? Öncelikle nerede buluşacağımızı öncesinde bilmemiz gerekiyor. Okuldan çocuğu kimin alacağını bilmemiz gerekiyor. Buluşma noktamıza nasıl gidebileceğimizi bilmemiz gerekiyor. Bununla ilgili yaşadığımız ortamı, evimizi, yaşadığımız diğer sosyal alanları dikkate alarak aile bireylerini ya da sürekli olarak olmasa bile ailemize zaman zaman katılan belli periyodiklerle ziyaret eden insanları da kapsayan, tatilimizi de kapsayan farklı ortamlarda kendimizi afete maruz kaldığımızda ya da acil duruma maruz kaldığımızda hangi metotlarla, hangi prensiplerle çalışacağımızı ya da ne şekilde başa çıkacağımızı bilmemiz açısından bir acil durum eylem planı yapmamız gerekiyor. Bunu yılda bir defa tatbikatla, 6 ayda bir de acil durum eylem planında olan iletişim sorumlusu -biraz sonra bahsedeceğim onlardan- toplanma bölgesi gibi yerleri de ve kişileri de tekrardan gözden geçirmemiz gerekiyor.

Acil durum telefonları, acil durumlarda insanlar bazen ismini bile untabiliyor. Bununla ilgili internette çok sayıda video var. En çok karşımıza çıkan ve en çok herkesin de bildiği işte bir kaza oluyor, trafik kazası, adam karşısındaki kişiye söylüyor: "Ağabey, 112'nin numarası kaçtı" diyor. Biliyor, söylüyor, tekrar ediyor, ama 112 dediğinin farkında değil. Aslında şu anda 1, 1, 2 diye kodlanıyor. Dolayısıyla da acil durumlarda birçok şeyi untabiliyoruz. Bunların yazılı hale gelmesinde fayda var. Evimizde yazılı halde durmasında fayda var. Hatta evimizde buzdolabımızın üstünde ya da kapı girişinde, telefonun ya da anahtarların asılı olduğu yerde herkesin

görebileceği bir yerde adresimizin de yazılı olmasında fayda var. Neden ben evime adresi yazıyorum? Ben evimde misafir ağırlarken bir anda kalp krizi geçirebilirim, düşüp başımı bir yere çarpabilirim. Benim evimdeki misafirim evimin adresini nasıl verecek? İletişim sorumlumun ya da önemli kişinin telefonunu oraya yazabilirim, çünkü başka kime haber vereceğimi bilmesinde fayda var. Dolayısıyla bunlar arttırılabilir. Sizin farkındalığınız arttıkça alacağınız tedbirler de genişleyebilir, çoğalabilir.

İrtibat sorumlusu, bunu anlatmak şöyle örnek üzerinden anlatmak istiyorum. Bu arada çok hızlı gidiyorum, çünkü sürem çok az, aslında bu 1-1.5 saatlik bir sunum, ben onu mümkün olduğu kadar sıkıştırmaya çalışıyorum. Sunum sonunda vaktimiz kalırsa bununla ilgili soru alabilirim. Ben İstanbul'da yaşıyorum, ailem evimde şu anda, ablam, bir bakıcı ve bir çocuk var. Bir afet anında ablam çalışıyor, ben çalışıyorum, nerede buluşacağız? Ben İstanbul'un bir ucundayım, ablam bir ucunda, ev başka bir ucunda, Ankara'daki dayımı irtibat sorumlusu olarak belirledim. Dayı, sen benim irtibat sorumlusun. Şimdi artık whatsapp, bütün aile whatsapp'ları kadar bir sürü şeylerimiz var, birçok şekilde kullanıyoruz. Orada değil de bayramda oturduğumuzda gittik diğer akrabalarımıza dedik ki: *"Bizim ailede irtibat sorumlumuz dayım -Dayımın burada telefonlarını aldık verdik- Eğer bir acil durum olursa bize ulaşamazsanız biz bir şekilde dayıma ulaşacağız. Bizimle ilgili dayımdan bilgiyi alın"* Kendimizle ilgili ben İstanbul'da bir acil durumda, afette telefonlar kesildiğinde ulaşılamadığında bir şekilde sabit hatlardan, ulaşabildiğimiz sabit hatlardan, muhtarlıktan, çünkü muhtarların sabit hatları var ve ulaşılabilir durumda ve birkaç bununla ilgili ben size yer göstermek istemiyorum, ama bununla ilgili internette ufak bir arama yaptığınızda ulaşabileceğiniz birçok nokta görebileceksiniz. Dayıma ulaşacağım, *"dayı, ben sağlıklıyım, iyiyim, okuldayım, öğrencileri ailelerine teslim ettikten sonra buluşma noktasına gideceğim"* *"Şimdi ablan aradı, o yola çıkmış, buluşma noktasına gidiyormuş. Bakıcı da beni aradı, çocuğu almış, buluşma noktasında sizi bekliyormuş"* Afet artık benim için afet mi? Ablam sağlam, yeğenim, bakıcı, sevdiğilerim şu anda emniyette, artık benim sağlıklı düşünebilmem mümkün, sağlıklı karar alabilmem mümkün, dolayısıyla iletişim kesildiği an afet daha da yukarılara çıkıyor bizim için, iletişimin kesilmemesi açısından bir irtibat sorumlusu belirlemeniz de çok önemli. Şunu da düşünün, bulunduğunuz, yaşadığınız ortamda oluşabilecek bir afette zarar görmeyecek bir yerden onu seçmenizde fayda var.

Doğalgaz, elektrik, su tesisatlarını açma kapama şekillerini öğrenin ve öncesinde bunlara bir stickerla, hatta acil durumlarda, afetlerde elektriklerin kesileceğini göz önünde bulundurarak fosforlu bir bantla açma kapama yönlerinden herhangi birine bunu koyabilirsiniz. Çünkü evinizde ya da işyerinizde depremden sonra terk etmeniz gerektiğinde bunları kapatmanızda fayda var. Neden kapatmanızda fayda var? Çünkü depremler öncü afetlerdir. Arkasından yangınlar, sel baskınları, su baskınları gelebilir. Dolayısıyla sizin sağlam olan binanız ufak bir gaz kaçağından sonra evinize dönmeniz gerektiği zaman da evinizi yerinde bulamayabilirsiniz. İkincisi, apartman dairelerinde yaşıyoruz, çelik kapılarla evimizi güçlendiriyoruz, hırsızlara karşı tedbir alıyoruz, ama şöyle bir tehlikesi var çelik kapıların: Sarsıntının etkisiyle dilleri düşüp içeride kilitli kalabilirsiniz. Siz değil, komşunuz kilitli kalabilir. Dolayısıyla kapatmayı unuttuğunuz bir doğalgaz vanası, bir elektrik kaçağı, kapatmayı unuttuğunuz bir elektrik şalterinden meydana gelen yapısal bir sıkıntı meydana gelebilir sarsıntının etkisiyle, bina sağlam kalabilir, ama tesisatlarda sıkıntı olabilir. Dolayısıyla bu ufacık tedbirle hem kendinizin, hem de yaşamınızı sürdürdüğünüz etrafınızdaki insanların hayatlarına ufacık bir şeyle dokunabilirsiniz.

Atık yönetimi, biz atık yönetimi yapıyoruz AKUT olarak, kimyasalları sınırlayın diyoruz, izole edin, yok edin, ayrı saklayın. Yani bunu CI'la ... (103.50) gösteriyoruz. Evimizde mümkün olduğu kadar az deterjan, az kimyasal buldurmaya özen göstermemizde fayda var. Binam sağlam, eşyalarımı sabitledim, her şey çok iyi, güzel, ama çok ucuz ve kolay buldum diye aldığım işte çamaşır suyuyla kezzap bir hafta önce de temizlikçi kadın vardı, onu koymuş oraya, tam da kapatmamış. Deprem anında bulunduğum güvenli alanda yat-korun-tutun yaparken onlar sarsıntının etkisiyle birbirlerine karışıyorlar ve ortaya çıkan boğucu gaz benim hayatımı riske atabilir. Ne gerek var? Gerek yok. Dolayısıyla mümkün olduğu kadar onları sınırlayın alırken, izole edin, yok edin ya da ayrı saklayın. Yani 1.5 sene sonra yapacağım bir boya için o tineri evde tutmamın bir mantığı yok, ama hep tutuyoruz, bunu hepimiz yapıyoruz. Evet, eşyalarımızı sabitlememiz gerekiyor. Eşyalarımızı neden sabitleyoruz? Çünkü binamız sağlam, ama biliyoruz ki bel hizamızın üstündeki, yani merkez ağırlığı yukarıda olan kimi eşyalar devrilmek ve içlerini boşaltma eğilimi gösterirler. Dolayısıyla ben bulunduğum yaşam ortamında bel hizamdan yüksek olan bütün eşyaları sabitlemem gerekiyor. Disiplinine uygun malzemelerle sabitlemem

gerekiyor. Onun dışında başka ne yapabilirim? Avizelerim varsa bunları sarsıntıda devrilip parçalanmayacak ya da kopan parçaların bana zarar vermeyecek şekilde değiştirebilirim. Onları doğru sabitleme teknikleriyle çelik vidalarla sabitleyebilirim. Misafirlerim geldiğinde evimi çok güzel bulsun, ne güzel heykelleri var, ne güzel vazoları var, evinde her tarafında yerleştiresin demesin. Onlar çünkü deprem anında sarsıntıyla kırılıp şimdi porselen bıçaklar kullanıyoruz, o bıçaklar gibi etrafa saçılıp bana zarar vermesin. Yani mümkün olduğu kadar steril olsun evimiz, mümkün olduğu kadar kırılmayacak, dökülmeyecek şeylere sahip olalım. Çocuklarımızın yataklarını mümkün olduğu kadar cam kenarından uzak tutalım. Cam kenarından uzat tutamıyorsak kendi yatağımızı, çocuklarımızın yataklarını, perdeleri kapalı olarak tutmamızda fayda var. Kırılan camları en azından ona arar vermesin, deprem anında zarar vermesini engelleriz. Onun dışında örnek verebileceğimiz şey evimizdeki camlarımıza, vitrin camlarımıza, aynalarımıza folyo kaplayabiliriz. Çünkü folyo kaplandığı zaman şimdi çok güzel folyolar da var. Önceden hepsi renkli, siyah, koyu renk çirkinlerdi, ama şimdi şeffaf folyolar da mevcut. Onlar kırıldığı zaman, parçalandığı zaman blok halinde düşüyorlar ve bize zarar vermesi engelleniyor. Yine çocuklarımızın ya da kendi yataklarımızın üstünde ya da kanepelerimizin, oturma gruplarının üstünde rafların olmamasında fayda var. Rafların ve dolapların üst bölümlerinde ağır eşyaların olmaması, ağır eşyaların mümkün olduğunca aşağıda olmasında fayda var gibi birtakım basit tedbirler yapabiliriz.

Bu 1994 yılında Kaliforniya'da depremin baz alınmış 6.7 bir simülasyon, bir izleyelim. Evet, bu 6.7, biz İstanbul'da 7 üstünde bekliyoruz. Camlardan bahsettik. Ailenizle buluşma yeri kararlaştırın. Bunu acil durum eylem planında bahsetmiştim, buluşma yerinizi planlamanızda fayda var. Çünkü nerede buluşacaksınız? Eğer hafta içiyse nerede buluşacaksınız, hafta sonuysa nerede buluşacaksınız? Bu buluşma yerini planlarken sizin yaşantınızın özellikleri önemli, yani okuyan bir çocuk varsa, dolayısıyla hafta içiyse, onun okul günüyse bir kere buluşma yeri kesin çocuğun okulu olacaktır. Hafta sonuysa genelde hafta sonunuzu geçirdiğiniz yerlere göre değişecektir. Yani evinizden çok uzak yerlerde, işte birtakım etkinlikleriniz, standart etkinlikleriniz varsa, o etkinliklerinizin orta noktasında bir buluşma noktası belirlemenizde fayda var. Yok hafta sonunuzu genelde evde dinlenerek ailenizle geçiriyorsanız, o zaman evinizin yakınlarında bir parkı, bir açıklık alanı belirlemenizde fayda var, ama burasını nokta atışıyla belirlemeniz gerekiyor. A Parkı değil, A

Parkındaki salıncakların yanı, orada daha fazla salıncak varsa işte sarı salıncakların yanı gibi belli bir nokta belirlemenizde fayda var. Çünkü Erciş depreminden siz de bahsettiniz, diğer arkadaşlarımız, katılımcı arkadaşlarımız da bahsetti. Van depreminden sonra gönüllümüz olan bir arkadaşımız şöyle dedi: 48 saat, Van'da ailesine ulaşması 48 saat sürmüştü. Küçük bir yer, ama öyle bir kaosta 48 saat ailesine ulaşamamış. Marmara depreminden sonra yine 2-3 hafta yaşandığı alanda ailesine ulaşamayan, yani sağ salim olduğu halde birbirini bulamayan kişilerin hikâyelerini zaten çok net biliyoruz. Dolayısıyla buluşma yeri önemli.

Depremlerde sonra 72 saatten bahsettik. Evet, ilk 72 saat çok kritik saat, 72 saat uluslararası anlamda arama kurtarma faaliyetlerini gerçekleştiren, yani teknik arama kurtarma faaliyetlerini gerçekleştiren kişilerin size ulaşabilmesi için azami süre. Yani 72 saat boyunca siz depremden sonra, afetten sonra kendi kendinizsiniz. Yani yiyecek, içecek, barınma, ısınma, sağlık, bu tür şeylerden kendiniz sorumlusunuz ve bu yeterliliğe sahip olmanız gerekiyor. Bunun için de öncesinde ihtiyaçlarınızı belirleyip, o ihtiyaçlarınıza göre bir çanta elde edebilirsiniz, bir çanta olarak bunu bulundurabilirsiniz, ama çanta olarak bulundurduğunuz zaman çantanın içindeki son kullanma tarihi olan eşyaları belli aralıklarla kullanmanız, kontrol etmeniz gerekiyor. Yok ben bunu evimde sabit bir yerde tutarım, bir liste halinde tutarım, zaten içindeki eşyalar da benim sürekli kullandığım şeyler, elimde tuttuğum şeyler, depremden sonra evimi terk ederken hemen aile bireylerden birinin bunu hazırlamakla, bunu bir araya almakla görevlendirebilirim diyebilirsiniz ya da ailede yaşadığınız kişilere göre mesela, yiyecekleri sen alacaksın, içecekler senin görevin, kıyafetler ve ilaçları da sen alacaksın gibi bir görev dağılımı da yapıp, bunların yerlerini belirtmeniz de mümkün. Mesela, orada dosyalar var, gerekli evraklar, hukuki depremden sonra kullanacağımız sigortalar olabilir, pasaportlar, kimlikler, birtakım resmi evraklar, tapular, bunları dosya halinde tutmaktansa artık bulutlarımız var, hepimizin birtakım internet ortamında sahip olduğumuz belli GB'ta yerlerimiz var, maillerimiz var. Yani onlara atıp onları yüklediğimiz zaman uluslararası anlamda her yerde, dünyanın her yerinden istediğiniz zaman ulaşılabilir duruma gelebiliriz.

Deprem sonrasında ihtiyaç duyacağımız diğer malzemeler mesela, engelli biri varsa, engelli bireylerden biri ailemizin üyesiye ya da biz de bilmiyoruz, ondan sonra engelli olup olamayacağımızı biz de bilmiyoruz, çünkü hepimiz engelli adayız. Aynı zamanda aslında biz ona engelli demiyoruz da engellenenler diyoruz, engellenenler

adayız. Onlar için gerekli ihtiyaçlarına bağılı olarak işte tekerlekli sandalye kullanan bir birey varsa o tekerlekli sandalyenin tamir kiti olabilir, işitme engelli varsa ya da cihaz kullanıyorsa, o cihazın pili gibi, değnek kullanıyorsa bu değneğin gerekli birtakım aparatları var, onlarla ilgili aparatları bulundurmak da yine sizin sorumluluğunuzda oluyor. Aynı zamanda evde bir engelli bireyiniz varsa, bunun yaşıadığı yeri muhtarlığınıza bildirmenizde fayda var. Çünkü muhtarlıklar kendi acil durum eylem planlarını hazırlarken engelli olan kişinin engel durumuna ve ihtiyaçlarına bağılı olarak tahliye sırasında kendi tahliye planlarını hazırlarken onlarla ilgili bir çalışma yapmak yükümlülüğündeler. İşyeriniz varsa da işyerinize uygun acil durum ve eylem afetlerden sonra gerekli malzemeleri bulundurmanıza gerek var. Özellikle tehlikeli ve ağır iş kollarında çalışılan yerlerde kendi arama kurtarma ekiplerini kurmak ve gerekli malzemeleri gerekli şekilde depolamak zorunluluğu mevcut.

Buraya kadar sormak istediğiniz bir şey var mı? O halde devam ediyorum. Deprem anında camlardan atlamıyoruz, merdivenlerden, asansörleri kullanmıyoruz. Ne yapıyoruz peki? Güvenli olduğunu düşündüğümüz bir yerde binamız sağlam ve eşyalarımız sabitse, yat-korun-tutun hareketini gerçekleştiriyoruz. Tekrar söylüyorum, binamız sağlamsa ve eşyalarımız sabitse, güvenli olduğunu düşündüğümüz bir yerde, yani merkez ağırlığı yere yakın olan sağlam olduğuna inandığımız bir eşyanın önünde ya da yanında yat-korun-tutun hareketini yapıyoruz. Binamız sağlam değil, eminiz, eşyalarımız da sabit değil, o zaman bizim sizin için verebileceğimiz bu konuda herhangi bir fikrimiz, önerimiz, bir yaklaşımımız mevcut değil.

Açık alanda binalardan en az 1.5 kat uzaklıkta araç yolunda olmayan bir yerde, güvenli olduğunu düşündüğünüz bir yerde elektrik direklerinden, ağaçlardan, devrilebilecek binaların dış cephe malzemelerinden klima parçaları gibi bunlardan uzak durulabilecek, devrildiğinde sizin üstünüze düşmeyecek bir yerde çök-kapan hareketini yapıyoruz. Bu çök-kapan hareketini yaparken de özellikle etrafınızı görebilecek durumda olmanızda fayda var ki ani gelişen ekstra bir acil durumda bir reaksiyonda hızlı bir şekilde daha güvenli bir alana kendimizi alabilelim. Yine 6.7 Kaliforniya depremi, sabitlenen ve sabitlenemeyen eşyalar deprem anındaki reaksiyonunu görmüş olduk.

Deprem sonrasında ne yapıyoruz? Burası bir toplanma alanı, bize bu resimle ilgili çok eleştiri geliyor. İşte depremden bahsediyorsunuz, burada gülen insanlar

yanlış hatırlamıyorsam burası Central Park'ta bir eğlence, bir festival anında çekilmiş fotoğraf, bir festivale gittiğimi düşünüyorum, eğlenmeye gidiyorum arkadaşlarımla, bu kalabalıkta onları bulabilir miyim? Eğlenmeye gidiyorum, stresim yok, gayet rahatım, mutluyum, huzurluyum, bulamam. Afet anında düşünelim bu fotoğrafı, ailenin bireylerinin ne olduğunu, nerede olduğunu bilmiyorum, ne durumda olduklarını bilmiyorum. Evet, orada olduklarını biliyorum, ama ne durumda olduklarını bilmiyorum. İnsani birtakım duygularımdan kaynaklı endişelerim var. Evet, panik olmamam gerekiyor, ama bunu kendime söyleyemiyorum, dinletemiyorum, nasıl bulacağım? Mümkün değil belli bir süre, dolayısıyla depremden sonra ailenizle birlikteyseniz, ailenizden ayrılmıyorsunuz. Size burada aynı zamanda nokta olarak belirlemeniz, toplanma alanında buluşma noktasının belirlenmesi sarı salıncak, kenardaki işte tahterevallinin kenarı gibi, A kapısının yanı gibi belli noktaları vermemizin sebebi de yine bu, aynı zamanda sorumlu olduğunuz kişiler varsa, sizler için mesela müvekkilleriniz olabilir, benim için öğrencilerim, yine bir iş merkezinde çalışan kişiler için müşterileriniz için, dolayısıyla hastalarınız gibi kim varsa sorumlu olduğunuz kişiler, onları bırakmamanız gerekiyor ve onların da uygun tedbirleri alarak olay yerinden depremden sonra uzaklaşmalarına ve yardımcı olmanızda fayda var.

Depremden sonra vanaları önce gaz, sonra elektrik, sonra su vanası olarak kapatıyoruz. Yerlerini daha önceden belirlemiştik. Ailemizin üyesinden bir tanesine görev verebiliriz bununla ilgili, çocuklarımıza bize bunu hatırlatmalarıyla ilgili görev verebiliriz. Yani belli bir yaşın altında, 18 yaşın altındaki kişilerin bunu yapmasını istemiyoruz, ama çocuğunuza bir görev vermek adına bunu size hatırlatmasını isteyebilirsiniz. 10 yaşındaki kızınız, oğlunuz size bunu hatırlatabilir. Deprem sonrasında evinizi terk ederken vanaların kapanması gerektiğini hatırlatabilir. Burada da önce gaz, sonra elektrik, sonra vanalarını kapatıyoruz. Farz edelim normal zamanda da gaz kokusu aldık. Evimize girdik, bir gaz kokusu hissettik. O zaman gazı kapatıyoruz, evimizin hava almasını sağlıyoruz, ama elektriği yok sayıyoruz. Hiçbir şekilde elektriğe dokunmuyoruz. Prizden bir şey çekmiyoruz, fişi kapatmıyoruz, düğmeye basmıyoruz. Çünkü bizim gözle görmediğimiz kıvılcımlar ateş başlatıcı olarak yangına, patlamayla birlikte yangına sebep olabilir, ama evinizin dışındaki, yani aşağıda bulunan elektrik şalterini kapatabilirsiniz. Çünkü oradaki açıp kapamadan kaynaklı kıvılcım yukarıda herhangi bir şeye sebep olmayacaktır, ama bina içinde bir kaçak yoksa, yani bina içinde kaçak devam ediyorsa, onun da riskli

olduğunu söylememizde fayda var.

Telefonlarımızı meşgul etmiyoruz. Sosyal medya aracılığıyla asılsız bilgileri paylaşıyoruz. Acil ve afet durumlarında planımızı uyguluyoruz. Buluşma noktasına gitmeden önce etrafımızdaki insanlara yardım ediyoruz yardıma ihtiyacı olanlara, bugündü zannedersen geçmişti bunun konusu, yardım ediyoruz insanlara, birbirimizi yardım ediyoruz, yerel kaynaktaki kişiler ilk kurtarmayı yapıyor diye bugün bahsedilmişti. Bizim gibi teknik kurtarıcılar yüzde 3.5-5.5, yani depremde zarar görmüş enkaz altında kalmış kişilerin yüzde 3.5-5.5 oranındakilere yardımcı olabiliyoruz. Geri kalan kısım sizin gibi o anki bulunduğu ortamda kamu konumunda, halk konumunda olan kişiler tarafından kurtarılıyor. Dolayısıyla kimin kime muhtaç, kimin kime ihtiyacı olacağı belli olmaz. Mümkün olduğu kadar bu konuyla ilgili gerekli bilgi, donanımları kişisel olarak edinmemizde fayda var. Bir ilkyardım belgesi edinmemizde fayda var. Mesela, benim bununla ilgili bir anım var. Babam, ben ailede ilkyardım sertifikasını aldığımda ablama, yeğenlerime, ağabeyime siz de alın, siz de alın. *“Ya ne yapacağız, sen varsın işte, sen bizi kurtarırısın”* dediler. Dedim ki beni kim kurtaracak? Yani bana bir şey olursa beni kim kurtaracak? Sonrasında 7 kişilik ailemizin 4 kişisi ilkyardım sertifikası aldı ve benim bulunmadığım bir anda yazın babamın hayatını ablam kurtardı. Dolayısıyla kimin kime ne zaman ihtiyacı olacağı belli olmayacaktır. Hani biz bundan korkuyoruz, çekiniyoruz, bilmiyoruz, yaparız yapamayız demeyin, bir acil durumda bir afette var olduğunuz o ortamı sakinleştirmek, kontrolü ele almak bile birçok insanın hayatını kurtarabilir. Müdahale etmeseniz bile yanlış müdahalenin yapılmasına engel olmak bile bir müdahaledir, doğru müdahaledir. Dolayısıyla mutlaka bu konuda bilinçlenmemizde fayda var.

Depremden sonra hasar görmüş binalardan uzak duruyoruz. Yetkililer izin vermeden binamıza girmiyoruz. Yetkililerden kastımız elektrik tesisatçısı, köşedeki doğalgaz borusu ya da tesisatı düzenleyen kişi değil, tamamen yetkili dediğimiz bilimsel ilkelerle belli sertifikalarla, yani devlet kurumu güvencesiyle ya da onun aracılığıyla çalışan kişilerden bahsediyoruz, mühendislerden bahsediyoruz.

Koşullar uygun olduğunda sigorta işlemleri için binamıza eşyalarımızın fotoğraflarını çekip sigortaları başlatabiliriz. Deprem sonrasında kapalı alanlara da lütfen kesinlikle sigarayla girmiyoruz, sigara içmiyoruz, ateş başlatıcıları kullanmıyoruz. Çünkü bilmediğimiz bir gaz kaçağı olabilir, bizim o an fark etmediğimiz bir kaçak olabilir, yangına sebebiyet verebiliriz. Dolap kapaklarını evimize geldikten

sonra ya da işyerimize girdikten sonra ani bir şekilde açmıyoruz. Çünkü biraz önce de bahsettik, yüksek eşyalar, yani merkez ağırlığı yukarıda olan eşyalar içlerindeki dışarı boşaltma eğilimi ya da devrilme eğilimi gösterir dedik. Dolabın kapağı kapalı, ama içerideki eşyaların ne kadar yığılıp kırıldığını bilmiyoruz. Dolayısıyla her şey güzel, her şey kontrol altına almışız bu zamana kadar, evime gelip artık bütün problemler geçti, bir kahve yapayım içeyim kendime geleyim, bir düşüneyim dediğiniz anda açtığınız dolap kapağından fırlayan cam parçalarıyla sıkıntı yaşamayalım.

Her artçı depremde kapalı aladaysanız yatın, korunun, tutunun. Burada yat-korun-tutundan kastımız mümkün olduğu kadar hedef küçültmek ve olası sabitlemeden kurtulan bir eşyanın ya da sabitlemeyi unuttuğumuz bir eşya ya da akşam unuttuğumuz bir su bardağının kırılıp çarpıp devrilip bize zarar vermesini engellemek. Açık aladaysanız çökün, kapanın, yine 103.0 afet fm İstanbul için 15.00-16.00 saatleri arasında acil durum afetlerde ulusal olarak, yani bulunduğunuz yerel lokasyonda yayın yapacak. İzmir için, Antalya için ya da diğer iller için farklı frekanslar mevcut, ama normal zamanda dinlemeye kalktığınız zaman şu anda meteoroloji FM olarak yayın yapıyor, afet durumunda devreye girecektir.

Enkaz altında, bu bizim için hiçbirimizin olmasını, başımıza gelmenizi istemediğimiz bir şey, umarım hiç böyle bir şeyi yaşamayız, ama yaşam alanlarımız çok farklı, girdiğimiz yerleri bilmiyoruz. İşte alışveriş için bir yerlere gidebiliyoruz ya da işte bir komşumuzun, bir arkadaşımızın, bir müvekkilimizin davetiyle bir yerlere gidiyor olabiliyoruz. Dolayısıyla sadece evimizle ve işyerinizle sınırlı değil yaşam alanlarımız, dolayısıyla da bu riski de göz önünde bulundurmakta ve bununla ilgili bilgileri de kenarda tutmakta fayda var. Ne yapıyoruz? Böyle bir durumda sakin kalıyoruz. Ateş başlatıcı kibrit ve diğer malzemeleri kullanmıyoruz, yine aynı şekilde herhangi bir kaçak mevcut olabilir ve biz o an onu fark etmeyebiliriz. Yıkılmaktan kaynaklı çıkan toz ciğerlerimize yapışıp bize rahatsız edebilir, yani ciddi sorunlara sebep olabilir. Bunun için öyle bir durumda kaldığımız zaman toz geçinceye kadar mümkün olduğu kadar ağızımızı burnumuzu kapatıyoruz, o tozun sabitlenmesi oluşuncaya kadar ağızımızı, burnumuzu, işte üzerimizde bir tişört varsa, ne varsa ya da en kötü ihtimal ellerimizle kapatıp o tozdan uzak durmaya çalışıyoruz. Enkaz içinde başka kişiler var mı, bunları anlamaya çalışıyoruz. Evet, enkaz kimsenin olmak istemeyeceği bir yer, kimsenin orada olmasını istemiyoruz, ama insan psikolojisi, bizden başka birilerinin orada olduğunu bilmek bir kere bizi daha dirençli kılıyor. Kötü

bir şey, ama bir bakıma evet, iyi bir şey, çünkü yalnız değiliz. Eğer enkazın etrafında, enkazın diğer tarafında, binanın diğer tarafında altta, üstte, yanda sizden başka birileri varsa önce onlarla iletişim kurmakta fayda var. Onların buldukları durum, konum hakkında bilgi almak, kendi bulunduğumuz konum hakkında, durum hakkında ona bilgi vermekte fayda var. Çünkü arama kurtarma faaliyeti gerçekleştiren kişilerin önce kime ulaşacağını bilmiyoruz. Dolayısıyla bize ulaştıklarında biz diğer kişinin yeri, konumu, durumu hakkında bilgi verdiğimiz zaman enkaz altında bir başkasının hayatına dokunmamız mümkün. Aynı şekilde biz belli bir noktadan sonra artık direncimizi kaybedip ve sessiz konuma geçmiş olabiliriz. Yani konuşacak halimiz kalmayabilir, ama kendimiz hakkında bilgiyi bir başkasına verdiğimiz için onlara ulaşıldığında onun aracılığıyla yine sizin konumunuz, durumunuz hakkında bilgi sahibi olan arama kurtarma görevlileri yine size ulaşması mümkün. Onun dışında enkaz altındayken enerjimizi doğru kullanmamız gerekiyor. Yani bağırarak çağırarak kendi bütün enerjimizi duyurmaya çalışarak sarf etmememiz gerekiyor. Hep ben öğrencilere şunu söylüyorum: Önce dinle, bir anlatayım, anlamıyorsan, bilmiyorsan bana bir sor, ben o zaman sana cevap vereyim, önce dinleyin. Enkaz altında da bu söz konusu, önce dinlememiz gerekiyor. Etrafımızı dinleyeceğiz, eğer öyle bir şeye de maruz kalırsak etrafımızı dinleyeceğiz. Ses var mı, bağış çağırış, araç sesleri, bunlar varsa kendimizi bağırarak yormamızın bir anlamı yok. Ne zaman ki ses kesildi, ne zaman ki sakinledi, sesler yavaşladı, o zaman bizi birileri arıyor demektir. Çünkü enkaz altındaki birine ulaşmak istediğimizde ve o bulunduğumuz lokasyonda eğer hayatta olduğunu düşündüğümüz birileri varsa o enkazın içinde sessiz konuma geçiyoruz. Yani mutlak sessizlik istiyoruz. İşte normalde bunları anlatmıyoruz biz seminer verirken, ama sizin bilginiz olsun diye söylüyorum. Normalde seminer verirken bu kadar enkaz altında çok fazla bir bilgi paylaşmak hoş olmuyor.

Önce arama ekibi geliyor, ön arama ekibi, aramadan oradan birinin olduğuna emin oluyorsak ya da şüpheleniyorsak köpekli aramalar geliyor. Köpekler arıyor, bulunduğu noktayı belirliyorsak, sonra kullandığımız bizim ses cihazları, görüntü cihazları var, dolayısıyla o görüntü ve ses cihazlarıyla konumunu emin olduğumuz ya da emin olmak istediğimiz kişinin yanına doğru o malzemeleri gönderiyoruz. Dolayısıyla şimdi benim yaptığım şeyin sesini duydunuz mu? Onu yukarıdan duyabiliyorlar. Dolayısıyla bağırmanın bir anlamı yok, sadece sessizlik varsa bunu herhangi bir metalle, elinizle, ayağınızla duvara vurarak ya da bulunduğunuz

malzeme varsa, ne varsa ayağınızın yanında ona vurarak orada olduğunuzu duyurabilirsiniz, ama bunu yaparken arada bekleyin. Çünkü uluslararası anlamda da hani takip eden bir ses belli bir süre durup tekrar devam ediyorsa, hani bu bir yardım çağrısı olarak algılanır. Hani mekanik bir sestem ayırmak için böyle yapmakta fayda var. Umarım hiç karşılaşmak zorunda kalmayız. Kendinize iyi bakın, biz sizi çok seviyoruz. Soru alabilirim eğer istiyorlarsa, sormak istedikleri bir şeyler varsa.

SORU- CEVAP

Av. HAYRETTİN TEKİN- Sorularımız var mı efendim?

Av. ÇAĞLA RÜVEDA- Merhabalar öncelikle, herkese bu güzel sunumlar adına teşekkür ederim. Mehmet Hocam, sunumunuzda DASK'tan bahsettiniz de ben size bununla alakalı bir soru soracağım. Şimdi bu DASK poliçelerinin her birinin altında tam cümlesini bilmiyorum, ama *"bu sigortadan yararlanma şartı maddi olanaklar elverdiği ölçüde"* gibi küçük puntolarla yazılmış bir şey var. Şimdi özel konut sigortaları da depremle alakalı bir durumda bu zararları karşılamak için DASK sigortasını zorunlu kılıyor zaten, şimdi böyle büyük bir depremde bu DASK poliçesi herkese yararlı olmayacağına göre bu özel konut sigortalarında bu şekilde zorunluluk getirilmesi ne kadar doğru? Yani benim merak ettiğim konu bu, siz de DASK'tan bahsetmişken benim aklıma bu soru geldi Hocam, teşekkür ederim.

Prof. Dr. MEHMET ADAK- Bu DASK esasında bir devlet politikası, yani bütün amaç şu: Eğer havuz ne kadar çok derin olursa, orada ne kadar çok kaynak birikirse, bunu kullanmak için planlanmış bir şey. Daha önce uygulandığı yerler var, Türkiye'de de tahmin ediyorum Yeni Zelanda'da Christchurch, işte o meşhur şehir, orada bir deprem oldu daha önce, onları takip etmiş bizimkiler. Burada DASK biliyorsunuz bir ev aldığınız zaman elektriğini açtıramıyorsunuz, suyunu açtıramıyorsunuz, sizden DASK belgesi istiyor. Tapu memuru bile DASK istiyor galiba, bu devletimizin bir politikası aracı olarak genel kabul, artık T.C. kimlik kartı gibi bir şey olmuş. Ev alıyorsanız, ama öbür türlü bazı firmaların vermiş oldukları sigorta hizmetlerinde detaylar var. Zaten DASK yalnız ve yalnız depremle ilgili meydana gelen şeyleri karşılamak için, mesela eviniz yıkıldı, geçici bir yerde konaklamak durumundasınız. Hayır, DASK bunu karşılamıyor. Böyle bir, yani bir devlet politikası, bunu bu şekilde kabul etmemiz lazım.

Av. HAYRETTİN TEKİN- Konuklarımıza ve sizlere çok çok teşekkür ediyorum

katılımınız için, çok değerli bilgiler aldık. Hepinizin sunumu da harikaydı, size ve derneğimize çok teşekkür ediyoruz. Çünkü bizde deprem bilincini ilk konuş­turan kurum AKUT'tu, AKUT'un herhalde bizim halkımızda yeri çok çok farklı, başarılar da diliyorum.

HATİCE YAKINCAN- Biz hepimiz AKUT'uz, birimiz değiliz, yani hepimiz, bizlerden oluşuyor, halktan oluşuyor AKUT, dolayısıyla hepimiz AKUT'sunuz yani.